

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Principia Juris Canonici : Ex Libro ... Decretalium Gregorii
IX. Pontificis M / Antehac In Alma & Archi-Episcopali
Benedictina Universitate Salisburgensi**

König, Robert

Salisburgi, 1725

VD18 80460526

1. De Sponsalibus, & Matrimoniis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61800](#)

LIBER IV. DECRETALIUM.

Gregorii IX. Pontificis M.

TITULUS I.

De Sponsalibus, & Matrimoniis.

UBERRIMAM, & si nescis, oppidò difficultem, ac usu, non minus Principes inter, quam privatos, frequentem materiam Matrimonialem pro instituti nostri ratione carptim tractaturi, hoc titulo generalia de Sponsalibus, & Matrimoniis prælibamus.

PARS I.

De Sponsalibus.

SUMMARIA.

1. Sponsallum Etymologia. 2. Synonymia. 3. Et bonymia.
4. Qui veniant nomine sponsorum, aut conjugum?
5. Quid sint Sponsalia? 6. An necessariò Matrimonio præmittenda?
7. Quinam possint contrahere Sponsalia? 8. 9. An iuantes, vel eorum nomine Parentes, aut agnati?
10. 11. An amentes, rudes, vel melancholici?
12. An ebrios? 13. An sensibus defituti?
14. 15. An persona indeterminata?
16. 17. An impediti impedimenta, seu dirimente, seu impeditive.
18. usque 21. An Parentes, aut Tutores loco liberorum, vel pupillorum?
22. 23. An Et qualiter absentes per Procuratorem?
24. Objecitum Sponsallum est matrimonium futurum.
25. 26. 27. quod licet 28. Et validè contrahit potiss.
29. Ille Sponsalia sufficiant requiritur promissio.
30. 31. Et quidem vera.
32. 33. libera, Et deliberata.
34. usque 41. Exterius literis, verbis, aut aliis si quis certis manifesta.
42. 43. 44. ab altera parte acceptata.
44. 45. Et mutua.
46. 47. Anne quoque consensu eorum, in quorum potestate sunt contrahentes?
48. Finis Sponsallum quis?
49. 50. 51. An Et qualis obligatio, ac actio ex Sponsalibus oriatur?
52. Quo tempore sint implenda Sponsalia?
53. Num Sponsi ad contrahendum matrimonium censuris cogi possint?
54. Indirecta obligatio Sponsallum que?
55. 56. 57. Quinam effictus eorum speciales?
58. Sponsalia ex multis causis dissolvuntur.
59. 60. Nimirum mutuo consensu.
61. 62. Matrimonio cum alia contracto.
63. usque 67. Professione Religionis.
67. 68. Impedimento dirimenti superveniente.
69. Lapsus temporis praefinitus ad matrimonium contrahendum.
70. Propter discessum Sponsi in terras remotas.
71. Propter dolum.
72. 73. 74. Propter fornicationem subsequentem.
75. usque 80. Propter supervenientem notabilem mutationem.
81. An Sponsi privata auctoritate possint resilire?

KÖNIG IN DECRET. LIB. IV.

A

§. I.

§. I.

I Tritum jam satis est, *Sponsalia à spondendo duci*, dicique: nám inoris fuit Veteribus, ut uxorem ducturus, eam ab eo, sub cuius eura, & potestate erat, in matrimonium datum iri stipularetur, & nuptum daturus sponderet, id est, sponte promitteret. *l. 2. ff. h. t.* A. Gellius lib. 4. noct. Attic. c. 4. Hinc quæ spondebatur, *Sponsa*; cui spondebatur, *Sponsus*; qui spondebat, *Sponsor*; & dies, quo spondebatur, *Sponsalis* appellabatur. *l. 3. ff. h. t. l. Spon- fio 7. ff. de Verb. signific.*

§. II.

2 *Synonyma* Sponsalium plura occurunt: quandoque vocantur *fides pactionis*. *c. 1. de Sponsa duor. nonnunquam spes nupiarum, seu matrimonii. l. 6. ff. h. t. l. 13. §. 3. ff. ad Leg. Ful. de adult. alicubi nuptia sperata, atque inde ipse Sponsus & Sponsa sperati conjuges. l. 5. C. h. t. l. 16. C. de Episc. audient. Alberic. Gentil. lib. 2. de nupt. c. 21. alibi conditiones, veluti in l. ult. ff. h. t. l. ult. ff. de Proxenet. propterea, quod in sponsalibus de dote, donatione propter nuptias, lucro, & damno stante matrimonio obvenientibus, aliisve conditionibus conveniatur. Hottoman. de Cast. nupt. c. 1. circa fin. aliquando *Sacramentalia Matrimonii*, non quia præviā quandam præferunt sanctitatem ad matrimonium, sicut præferunt exorcismus ad Baptismum, sed quia ad illud diriguntur, in quo tanquam in Sacramento vigeat peculiaris ratio sanctitatis. D. Th. in 4. dist. 27. q. 2. a. 1. Crebrius autem sponsalia nuncupantur *praambulum*, aut *pravia dispositio matrimonii*. Clariss. P. Jacob. Wex de Sponsal. p. 1. §. 1. n. 2. Germanicè *Verlobnüß/ Ehegelübt/ Versprechen*.*

§. III.

3 Non una quoque Sponsalium significatio est. I. Et minus usitatè signant munera à Sponso Sponsæ collata, juxta *l. 1. C. Si nupt. ex re/crict. per.* quo sensu usurpavit etiam S.

Scriptura *l. Reg. 18. v. 25.* ibi: *Non habet Rex sponsalia necesse.* II. Et frequentius, adhuc tamen minus propriè, sponsalia sumuntur pro ipso matrimonio de præsenti contracto, quatenus ex se futuram corporum actualem traditionem connotat, & mulier quoad effectum matrimonii adhuc promissa remanet. *c. 13. de Presumpt. c. 22. & 31. h. t. c. 2. 5. fin. de Sponsa duor.* Et inde Matrimonium rurum passim *Sponsalia de præsenti* dicimus. III. communiter, & propriè accipiuntur sponsalia pro futuri matrimonii deliberata, mutua, & expressa promissione; quam proinde vulgo *Sponsalia de futuro* indigitamus. Gonzal. in *c. 2. n. 4. & 5. h. t.* Reverendiss. Maurus Oberascher de Sacram. p. 2. tr. 2. c. 1. concl. I.

Ex his inferre est, similiter nomine *Sponsa*, & *Sponsa* propriè intelligē eos, qui celebrarunt sponsalia de futuro; impropriè, qui jam contraxerunt matrimonium, copulâ tamē carnali nondum secutā. Quod addo: illi enim, qui defacto matrimonium consummāunt, nomine *Uxor*, *Mariti*, aut *Conjugum* propriissimè veniunt. *arg. c. 7. de Convers. conjung. Covarr. i. p. de Sponsal. c. 1. n. 3.* Quamvis nonnunquam quoque Sponsa de præsenti uxor, maritus, sive vir, aut conjuges salutentur. *c. 5. 6. 9. & 35. causā 27. q. 2.* imd etiam Sponsa de futuro aliquando in Jure impropriè uxor vocetur *arg. cap. 45. §. ex his. d. causā 27. q. 2. l. 5. C. de Bonis, qua liberis.*

Porro, si in Jure, statutis, legatis, pacts dotalibus, aliisve dispositionibus de Sponsalibus, & Sponsis, aut de *Matrimonio*, *Maritis* & *uxoribus* in genere fiat mentio, pro Regula traditur, quod in materia favorabili nomen *Matrimonii Sponsalia* tam de præsenti, quam de futuro: & nomen *Uxor*, *Mariti*, vel *Conjugum* Sponsos quoque, aut *Sponsis*, & viceversa comprehendat; non item in materia odiosa per d. l. 5. & c. odia. l. 5. de R. l. in 6. Ego ab hac regula vix revellerim, nisi aliud

aliud vel ipsa lex exprimat: vel communis, aut frequens usus loquendi suadeat: vel ratio legis, & mens legislatoris, aut disponentium intendat. Sic etenim licet in favorem matrimonii introductum sit, quod conjux conjugi irrevocabiliter nihil donare valeat per l. 1. & 2. f. de donat, inter vir. & ux. id tamen in Sponsis non obtinet. l. cum hic status. 22. f. p. f. Eod. Similiter quamvis uxor, dominium, similique honores, & dignitatem viri fortius, hoc tamen ad sponsam de futuro porrigi nequit l. 32. ff. ad Municip. Econtra in materia odiosa poenæ infamiae, quæ notantur illi, qui simul duas uxores habent, extenditur ad habentes duas sponsas. l. 1. ff. de his, quinot. infam. Item poenæ paricidii extenduntur ad illos, qui Sponsam, vel parentes Sponsæ suæ occidunt, et si Lex Pompeja solum de uxore, aut marito, socero, aut genero loquatur. l. 3. & 4. ff. ad Leg. Pompejam de parricid. Confer nostrum Panorm. in c. 13. de Presumpt. Sanchez de Matr. lib. 1. disp. 1. n. 3. Gutierrez eod. tr. c. 1. n. 9. & seqq. qui exemplis doctrinam hanc explanant.

§. IV.

Definiuntur Sponsalia de futuro, quod sint mentio (id est stipulatio) & re promissio (id est reciproca promissio) nuptiarum futurarum. Ita Florentinus in l. 1. f. b. t. Quem secutus est Nicolaus Pontifex in c. nostrar. 3. causa 30. q. 5. Expeditus definies, si dixeris, Sponsalia esse promissionem mutuam futuri matrimonii. S. Th. in Suppl. q. 43. art. 1.

§. V.

Causa efficiens Sponsalium est duplex. Remota, & proxima.

Remota est Jus. Quo autem jure Sponsalia sunt constituta, declarat Bald. in Novella tr. de date in 3. princip. quast. ubi inquit, quod sponsaliorum contractus de futuro est de jure genium, cum perficiatur solo consensu. l. 4. cap. 1. §. 3.

Causa efficiens proxima sponsalium est, vel principalis, vel instrumentalis.

Principalis sunt personæ, quæ nomine proprio contrahunt sponsalia. Ut autem legitime contrahant, etiam in personis illustribus sequentes conditiones requiruntur.

Prima est, ut deliberationis, & interioris contentus sint capaces: quia sponsalia

A 2

ne.

nequeunt consistere sine plena deliberatione, & consensu. c. 26. b. t. l. 4. l. 11. ff. Eod. Hinc

8 I. Pro infectis habentur, nec publicæ honestatis impedimentum producunt sponsalia inter infantes contracta, vel à majori cum infante, tametsi quod inter Principes, & Magnates usitatum Parentes, aut Agnati eos spoponderint; nisi post septennium per consensum expressum, vel tacitum rata habeantur. c. un. causâ 30. q. 2. c. un. in princ. de Desponsat. impub. in 6. c. 4. & 5. X. Eod. Ratio est: quod infantes nequeant præstare consensum, sive per se, sive per alium, cum sint expertes judicii, & rationis. l. 26. C. de Donat. & quod agunt, ignorant. l. 14. ff. b. t.

9 Hic illustris controversia incidit, an si Pater Illustris defacto filium, aut filiam in cunis despousavit, is pubes factus sponsalia adimplere teneatur?

Teneri filium, ac filiam in conscientia rati-habere matrimonium à Parentibus promisum, nisi extraordinariam, & gravem causam contradicendi habeat, docuerunt Navarr. Soto, & plures alii apud Gutierrez de Matrim. cap. 79. n. 14. immo etiam in foro externo ad id compelli posse, indicat l. sed qua patris. 12. ff. b. t. ubi IC. tunc autem solum dissentienti à Patre licentia filia conceditur, si indignum moribus, vel turpem sponsum ei pater eligat. Quæ lex saltem quoad impuberis per SS. Canones non est abrogata, sed potius canonizata in c. 1. de Desp. impub. ubi S. Pontifex Hormisdas rescriptit: Poteſt filius nondum adulterum (voluntas cuius discerni non potest) pater, cui vult, matrimonio tradere, & postquam filius pervenerit ad perfectam etatem, omnino debet hoc adimplere. Sine dubio ideo: quia non est liberorum, præcipue foemina-rum, sub cura Parentum existentium quære-re nuptias, sed id ad munus parentum pertinet. c. alter 1. causâ 30. q. 5. c. honorantur. 13. causâ 32. q. 2.

Atamen magis est, ut censeam, filios in distinctè non ligari sponsalibus à Parentibus contractis, adeò ut, etiam si speciali causam non habeant, sed ex eo solum, quia nondum placet matrimonium inire, vel qui melior conditio nuptiarum offertur, contra promissionem Parentum venire possint. Primo propter text. in d. 6. un. causâ 30. q. 2. ibi: ubi non est consensus utriusque, non est congiunx. Ergo qui pueris dant puellas in cunibulis, & è converso, nihil faciunt, nisi uterque puerorum, postquam venerit ad annos discretionis, consentiat, etiam si pater & mater hoc voluerint, & fecerint. Secundo propter cit. c. un. h. fin. de Desponsat. impub. in 6. dum enim statuit, filios absentes & ignorantes obligari ex sponsalibus Parentum, si post scientes eadem ratificaverint & non obligari, si non ratificaverint, non obscurè innuit, iis, postquam leviverint, liberum esse, ea ratificare, vel non ratificare, adeoque non teneri isdem ex necessitate stare. Quæ dispositio si procedit, quando liberi sunt maiores septennio, procedit quoque, quando sponsalia inita sunt, ipsis inhabilibus ad contrahendum, & contentiendum. Tertio quia, ut inquit S. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. in C. in iis, quæ ad proprii corporis sustentationem, proliisque generationem attinent, omnes homines sunt pares, nec filii subjiciuntur parentibus. Aliunde etiam abrogatis legibus civilibus liberis omnimoda libertas in contrahendo matrimonio, & de- ligendo vitæ statu concessa est. c. 12. de Regn. laribus. Trident. sess. 23. de reform. c. 1.

Et hæ rationes æquæ in personis illibribus ac privatis militant, cum quoad ea, quæ per teatulum consensum requirunt, ac à natura pro- veniunt, inter personas illas nullum discrimen habendum sit. Nicol. Myler. ab Ehrenb. in Gamol. Princip. c. 4. n. 56. qui n. 51. scribit, ejusmodi immatura sponsalia saniores Polit-

cos fere omnes dissuadere, utpote invalida, &
ut plurimum fluctuata.

In contrarium allata veri speciem majorem, quam vim habent. Ecquidem *I. 12. ff.*
b.t. tanquam libertati matrimonii inimica, per Jus Canonicum correcta est, quo tam ad sponsalia, quam matrimonia naturalis, & versus consensu ipsorummet contrahentium essentialiter exigitur. Gutierrez *d.e. 79. n. 3.* Textum *c. 1. de Despons. impub.* Gloss. Panormit. & Fagnan. *ibid.* accipiunt de debito honestatis tantum, non necessitatis. Quæ interpretatione difficultate non caret, tum propter verba illa, *omnino debet*, quæ præcislam necessitatem important. Barb. *in axiomat. dict. 206. n. 3.* tum quod ibi fiat discrimen inter filium adulterum, & non adulterum, cum tamen etiam adulterus, nisi habeat rationabilem causam reclamandi, ex debito honestatis suo Parenti consentire teneatur. Melius explicat Barbos. *add. c. 1. n. 6. in fin.* quod licet sponsalia (quæ ibi nomine matrimonii veniunt) à Parente pro filio infante contracta non valeant, nec fieri tamen filius debeat adimplere, si post septennium coabitando cum Sponsa usque ad annos 14. completos, aut alias verbō, vel factō factum Patris ratificaverit. Nec obstat, quod munus proprium parentum sit filiis de nuptiis providere: hoc namque intelligendum est, annuentibus eisdem filiis, prout annuere debent ex quadam convenientia, & honestate, non autem ipsis dissentientibus.

Interim inficias non ierim, filium, aut filiam illustrum ex virtute pietatis teneri parentibus obedire, & sponsalibus ab iis celebratis stare, si Parentum specialiter intersit, filium hoc, non aliud matrimonium contrahere, aut si filia ex causis momentosis certum Sponsum elegant; veluti pro sedandis gravibus inimicis, redintegrantis commerciis, firmandis foederibus, stabilendis Regnis, pace, aut salute Republicæ conservanda; cuiusmodi

considerationes inter Principes, eorumque conjunctiones ordinariè intercedunt. Navarr. *in Man. cap. 14. n. 15.* Sanchez de Marim. *lib. 4. Diff. 23. n. 4.* & post Cardinal. Alex. de Nœvo, & Præposit. Fagnan. *in d. c. 1. n. 15.*

II. Invalidè sponsalia ineunt furiosi, insa. *10* ni, amentes, ac mente capti, durante furore, insania, seu dementia, sive ipsi inter se, sive cum aliis ratione utentibus contrahant. *I. 8. ff.* *b.t. c. dilectus 24.* Eod. c. neque furiosus, causa *32. q. 7.* Secus est, si grossi, stolidi, substupidi, & simplices (die alber / und einfältig/ oder blödes Verständs seyn) ineant: etsi enim non habeant defecatum mentis vigorrem, & intellectum, nec sint ita perspicaces, sicut alii, habent tamen judicium, & intelligunt, quid agunt, sūntque planè mediī inter prudentes, & amentes, atque ideo etiam meriti, & demeriti capaces. Decius in *I. furioso ff. de R. F. Cephal. consil. 546. n. 49. lib. 4.*

Sed quid dicendum de illis, qui solum in *11* speciali aliqua materia delirant, in reliquis vero sapient? In hac quæstione; ut simplicissime mentem meam aperiam, dico, discriminanda esse objecta delirii. Quædam enim sunt in se possibilia, circa quæ prædominans melancholia potest ita occupare phantasiam, ut in reliquis maneat plenus usus rationis, ut si quis sibi persuasum habeat, se esse creatum cardinalem, regem, principem: quædam autem sunt omnino impossibilia, & ab omni prorsus ratione aliena; ut si quis sibi firmissimè imaginetur, se esse cereum, vitreum, acephalum, gallum gallinaceum, leonem, vel personam e SS. Trinitate. Qui primo modo delirant, validè ineunt sponsalia, modo non circa hæc ipsa desipiant: quia tunc nihil deest, quod officere possit eorundem validitatē, hoc ipso, quod usus rationis quoad ea non deficiat. Qui vero secundo modo delirant, eos censeo pro simpliciter fatuis habendos esse, nec proinde contrahere posse sponsalia, non obstante, quod

videantur in aliis sapere, eò quod de omnibus cohærenter, & sine admixtione stultitiae loquantur: hoc quippe provenit ex radicatis speciebus intentionalibus circa alia objecta. Videatur Sanchez de Matr. lib. I. diss. 8. n. 22. & seqq.

12. Nullius quoque valoris sunt sponsalia, quae celebrant ebrii tempore ebrietatis, quamvis antecedenter ea celebrare decreverint: quandoquidem necesse, ut, qui non per procuratores, sed per se ipsos contrahunt, dum contrahunt, eliciant consensum circa sponsalia, quo ebrii substituuntur per c. farc. causā 15. q. 1. c. unusquisque causā 22. q. 4. Latè Rmus Maurus Oberascher d. rr. 2. de Sacram. c. I. concl. 1. ¶ dixi 4. Quod verum si ebrietas sit completa, & perfecta; qualis est, quæ privat omni usu rationis, ac, ut Pontifex loquitur in c. 14. de Vita, & honest. Cleric. mentis exilium inducit. Quod si tantum incompleta ebrietas sit, quæ non adimit usum rationis, sed solum inducit capiti aliquam gravedinem, aut vertiginem, utique sponsalia in ea contracta subsistunt; debet autem allegans, se tempore contractū sponsalitii perfectè ebrium fuisse, id probare per idoneos testes, de verbis, sermone, aliisque actibus, ut ingressu, gestibus & gesticulationibus ejus deponentes, vel saltem pro ratione circumstantiarum per juramentum purgatorium: cum habeat præsumptionem contrasse, quod non fuerit plenè ebrios, siquidem ea præsumi solent, quæ à natura, & communiter adeste solent, non etiam, quæ raro accidunt, ut plena ebrietas homini. Cypræus de Jure connub. p. I. c. 13. §. 62.

13. Secunda conditio est, ut Sponsi externo aliquo signo internum suum consensum patefaceret, & alienum acceptare possint appositiè ad finem matrimoniale. Unde excluduntur illi, qui simul muti, surdi, & cœci sunt. Item qui simul tantum surdi & cœci à natura: cum isti nec verbis, nec signis instrui valeant de juri-

bus, & qualitatibus sponsalium, aut matrimoniis, nec alterius consensum sufficienter percipere, & acceptare. Gutierrez de Matr. c. 8. n. 4. contra Joan. Andr. Card. Panorm. & Tabien. Alius statuendum de illis, qui coxi, vel muti, vel surdi tantum, aut muti, & surdi simul sunt: quoniam hi signis edoceri, consensum exprimere, & acceptare promissionem possunt, cum etiam confiteri, & sacramentaliter absolviri queant. e. c. apud 23. ibi Joan. Andr. n. 15. Card. n. 5. Panorm. fin. h. t. Neque contrariam sententiam juvat, quod in d. cap. interrogatio concepta sit in plurali? an mutus & surdus possint alicui matrimonialiter conjungi? consequenter intelligi debeat respectu duorum, quorum unus surdus, alter mutus est, & ita non de surdo, & muto simul. Nam licet interrogatio facta fuit in plurali, resolutio tamen, & responsio à Pontifice data est in singulari, cui potius standum, maximè quia in iurdo, & muto simul locum habet ratio, & decisio finalis ejusdem cap. ibi: cùm quod verbis non posse, signis valent declarare. Deinde mutus ordinariè quoque surdus esse solet, ideoque implicitè identikitur de muto & surdo simul, quod de muto tantum. Taceo, quod multi DD. testentur, ibi interrogationem in singulari numero factam, & per Libratorum errorem pluralem positum fuisse.

Tertia conditio est: ut personæ desponsandæ sint in specie determinatae: sicut enim matrimonium nequit consistere, nisi cum persona certa, ita nec sponsalia, quæ sunt via ad matrimonium. Clariss. D. D. Gletle in methodico compendio inst. ad lib. I. tit. 10. n. 4. Quare si quis tribus puellis simul matrimonium promittat dicens: unam ex vobis ducam; & illæ promissionem acceptent, ac repromittant, obligatio quidem mutua servandi promissiones nascitur, sponsalia tamen proprie dicta nondum erunt, nec inde resultabit impedi-

De Sponsalibus & Matrimonio.

7

ixentum publica honestatis, donec unam ex illis verbis, vel signis eligat, atque sic praecedens indeterminata promissio per sequentem electionem determinetur, & sponsalium vim ex postfacto nanciscatur. c. un. h. t. in 6. Coninck. de Sacram. tom. 2. disp. 21. dub. 2. n. 12. Bonacin. de Matrimon. q. 1. punto 3. Quod si predictae promissioni fuerit adjecta conditio, v.g. si quacum beneficium praestiterit, haecq; conditio a duabus impleatur, illa determinata censebitur, qua prius conditionem implevit iuxta tritam juris regulam: *qui prior est tempore, potior est jure.* c. 54. de R. I. in 6. Si autem ambae simul implevissent, non defunt, qui cum Theologis San Gallensis tom. 10. tr. 4. de Matrim. q. 1. dub. 1. sorte putent unam determinandam, eò quod iis per conditionis impletionem æqualiter jus videatur quæsumum. Verum, quia neutri adhuc in specie, & absolute jus quæsumum est, sed tantum indeterminate, quamvis exclusa tertia, quæ conditio non posuit, ac consequenter determinatio etiam ab illo dependet, penes quem antecedenter erat, crediderim, promissori liberum esse, unam ex duabus, conditionem simul impletibus, eligere: cum in omni promissione alternativa electio ad promissorem pertineat. c. 70. de R. I. in 6. l. plerumque 10. in fin. ff. de jure dotium.

Quid autem, si Pater aliquis ex duabus suis filiis alterutram Titio repromittenti promittat, ad quid, & quomodo tenebitur? Ex dictis claret, necdum esse sponsalia, sed forstatim atque una tradita fuerit. Interim in optione Patris erit, quam dare velit: & si unam obtulerit, eamque Titius rejicerit, ab obligatione liberatur: satis quippe est, in alternativis alterum adimpleri. d. c. 70. de R. I. in 6. & ubi verba conjuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. l. 110. §. 2. f. Eod. Si tamen a duabus promissis unica consenserit,

& ante duabus consentientibus altera fuerit mortua, parens consentientem, aut superstitem tradere cogitur, quia aliter datam fidem exsolvare nequit, arg. l. si in emptione. 34. §. 5. ff. de contrah. empt. & l. cum is. 32. in pr. ff. de Condit. indeb. Goffredus, D. Antonius, Angelus, Sylvester, Tabiena, & Sanchez apud Joan. de Dicastillo de Sacram. tom. 3. tr. 10. disp. 1. dubit. 18. n. 226. Quod si facta hæc incertæ promissione Patris Titius alterutram carnaliter cognoverit, Pater post receptum Tridentinum neutrā dare obligabitur; non integrum: quia cum ea Titius per fornicariam copulam impedimentum affinitatis contraxit: non corruptam: quia vi sponsionis Pater eligere, ac alterutram dare poterat, nec delictum alterius eum potuit hæc facultate privare. Bonacina d. punt. 3. n. 5. Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 26. n. 4. & alii. Diversum obtinet in loco, ubi Tridentinum quoad reformationem matrimonii receptum non est: ibi enim sponsio patris, quam filiae ratam haberunt, per copulam maritali affectu habitam (qualis hæc à jure prælumeretur) transiret in matrimonium propter expressum consensum de præsenti ipso facto, juxta c. 3. & 6. de Condit. apposit. Coninck de Sacram. tom. 2. disp. 22. dub. 8. n. 55. Menoch. de Praesumpt. lib. 3. præsumpt. 1. n. 13. Panorm. in c. 10. num. 7. b. r.

Quarta conditio, quæ in Sponsis necessaria 16
est, ut nullo impedimento perpetuo, seu dicitamente, seu impediente matrimonii laborent. Non dirimente: quia sponsalia sunt promissio futuri matrimonii, consequenter, si inter aliquos ab impedimento dirimens non possint stare matrimonium, absoluta ejus promissio esset rei impossibilis promissio. l. 15. & 16. ff. h. t. l. 60. §. 5. ff. de Ritu nupt. Non etiam impediente tantum: quia alioquin sponsalia essent promissio de se illicita, nempe de ma-

matrimonio futuro illico, ac proinde invalida, per c. fin. de Partis. Aliud est, si impedimentum respectu matrimonii duntaxat sit temporale, & promissio matrimonii respiciat illud tempus, pro quo non erit tale impedimentum. Quamobrem licet is, qui ad unum v.g. annum voto castitatis obstrictus est, non posse teo tempore licet matrimonium inire, ita tamen potest eod tempore validè & licet spondere, modò non det fidem matrimonio statim contrahendo, arg. l. non solet. 10. ff. de his, qui not. infam. Petr. de Ledess. de Matr. q. 47. art. 15. dub. 2. Clar. P. Wex de Sponsal. q. 1. §. 3. n. 6.

Laciniosa questio est: An, & ad quid obligent sponsalia inter personas perpetuò impletas sub conditione: si Papa in impedimento dispensaverit, contracta?

17 Joannes Andr. Innocent. & Panorm. in c. super eo. n. 8. de Condit. appos. cum citatis à Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 2. c. 7. n. 3. in fin. sustinent, talia sponsalia, etiam iurata, omnino non obligare, adeò ut utriq; contrahenti ante & post obtinentam dispensationem altero invito resiliere liceat, donec novus consensus, aut ratificatio accedat. Potissimum fundamentum collocant in l. 83. §. sacram. ff. de Verb. oblig. ubi reprobatur illa stipulatio: illum liberum hominem, cum servus esse cooperit, dare spondes? Item cum locum, cum hex sacro, religiosè profanus esse cooperit, dari? quia nec presentis temporis obligationem recipere potest: & ea duntaxat, quanatur à sui possibilia sunt, deducuntur in obligationem. Et in l. 137. §. 6. ff. Eod. in qua dicitur: ubi omnino conditione iure impleri non potest, & si velut facere, ei non liceat, nullius momenti fore stipulationem; perinde ac si ea conditione, quanatur à impossibili est, inserta esset. Nec ad rem pertinet, quod jus matari potest, & id, quod nunc impossibile est, postea possibile fieri: non enim secundum futuri temporis jus, sed secundum presentis estimari debet stipulatio. Item in l. 39.

§. fin. ff. de Legat. 1. ubi habetur, quod non valeat legatum rerum ad Principem pertinentium, ex ea ratione: quoniam commercium earum, nisi iussu Principis, non fit: cum distrahi non soleant. Et per consequens inferitur, impossibile reputari, quod à voluntate Principis dependet. Ergo similiter discurrendum erit de hujusmodi sponsalibus conditionatis, utpote cum eis jus in principio resistat, adiusta conditione, tanquam dependens à voluntate Principis, impossibilis sit.

Econtra Adrian. in 4. sent. tr. de Sponsal. dub. 10. Basil. Pontius de Matrim. lib. 3. c. 15. n. 5. Coninck de Sacram. diff. 29. dub. 1. conclus. 5. n. 18. cum aliis docent, talia sponsalia inducere veram obligationem sub conditione, quam proinde pars utraque expectare, eaque eveniente, id est, imperatà dispensatione, nuptias contrahere tenetur, non exspectato ulteriori consensu. Quia hæc conditione: si Papa in impedimento dispensaverit: illa honesta, & nihil in ea contra legem fit: cum lex non prohibeat contrahere impeditos sub illa conditione, sed absolute: ergo suspendit sponsalia, eaque eventu conditionis fecuto statim absolute obligant, sicut obligant, si apponantur aliæ conditions honestæ per l. 16. ff. de Condit. indeb. l. 26. ff. de Condit. instit. l. 213. ff. de Verb. signif. Nec impedit, quod conditione illa à voluntate Principis dependeat: quoniam cum valeat institutio spuri sub conditione: si Princeps cum legitimaverit; venditio rei feudalis, seu majoratus sub conditione: si dominus feudi, aut princeps voluerit; item conventio de resignatione beneficij cum pensione sub conditione: si Pontifex approbarit; tametsi hæc conditions pendent à Principis arbitrio, sponsalia quoque sub ejusmodi conditione celebrata rata sint, oportet, quo usque Pontifex dispensare noluerit. Imò Layman d. c. 7. n. 4. autumat, illū qui sub predicta conditione papalis dispensationis fecit

admodum

Item matrimonij, teneri ad procurandam dispensationem, si subsit justa causa. Cui opinioni tum accedit Gobat in *Theol. experim.* n. 10. n. 164. si sponsa velit facere dimidiam partem sumptuum.

At rectius plerique RR. distinguunt, & sub distinctione utramque sententiam approbant. Primum, si non subsit rationabilis causa petendi dispensationem, aut S. Pontifex in ejusmodi impedimento dispensare non soleat; veluti eti impedimentum Ordinis Sacri, aut affinitatis in primo gradu: quia tali casu conditio ad ipsa, aut turpis, aut jure impossibilis censetur. Alteram, si obnoxij impedimento habent justam causam petendi dispensationem, & S. Pontifex in eo, urgente causâ legitimâ, facile, & frequenter dispenset; quale impedimentum est impedimentum consanguinitatis interio, aut quarto gradu: quia tunc conditio dispensationis honesta est, & simul possibilis. arg. d. l. 39. §. fin. ibi: cum distrahi non solant. ff. de Legat. I. Confer. Clariss. P. Jacob. Wex tr. de Sponsal. p. 2. controversial. 3. per 10.

Circa causam efficientem instrumentalem consideranda veniunt personæ, quæ nomine alieno sponsalia contrahunt: scilicet Parentes, & Procuratores, seu Internuntij.

Parentes filios despondere posse sine speciali mandato, nec prærequisiti a eorum voluntate, ita ut, si tempore sponsalium præsentes fuerint, & non contradixerint; vel absentes, aut ignorantes, eadem ex postfacto scientes tacite, vel expressè ratificaverint, perinde obligentur, ac si ipsi expressis verbis sponsalia contraxisserint, textus est in c. nn. §. fin. de Sponsal. impub. in 6. ubi juxta receptionem interpretationem Parentum nomen noui parrem sollem, sed & matrem: & nomen filiorum quoctunque liberos legitimos, & illegitimos compleatur. Dian. Resol. moral p. 3. tr. 4. de Sacram. resol. 270 in fin. Bossius de matrim. c. 3. §. 38. n. 160.

KÖNIG IN DECRET. LIB. IV.

Queres 1. Utrum ad valorem sponsalium à 19 Parentibus nomine filiorum contractorum sufficiat filios præsentes esse, & non contradicere?

Non sufficere solam taciturnitatem, nisi alia signa interni consensus in filiis accedant, sentiunt quidam neoterici. Authores apud Gutierrez de Matrim. c. 12. n. 1. in fin. tum quia tacens non censeretur consentire, cum de obligatione suæ personæ, & gravi præjudicio agitur juxta Bartol. in l. qua dotis. n. 31. ff. Soluto matrim. tum quia essentia sponsalium consistit in vero, & naturali consensu ipsorum contrahentium. l. 4. & 11. ff. b. 1. consensus vero ex taciturnitate non est verus, & naturalis, sed præsumptus præsumptione juris tantum, ut cum communiori tradit P. Engel b. 1. §. 2. n. 8.

Verum contraria sententia, quod sufficiat tacitus consensus liberorum, & ex eo solum præsumptus, quod præsentes Patri, vel Matri sponsalia contrahenti non contradixerint, satis clare decisa est in d. cap. un. §. fin. Bossius cir. l. 38. n. 156. Navarr. in Man. c. 22. n. 21. Et vero cum Parentes ex officio, ac naturali affectu optimè liberis consulere velint, nec in ipsorum præjudicium, vel incommode, sed in utilitatem agere, & contrahere intendam per l. 22. §. fin. ff. ad Leg. Jul. de adult. & liberi saltē de honestate consentire, vel mox contradicere teneantur. arg. c. honorantur. l. 3. o. causa 32. q. 2. non immerito ex interpretatione juris verba Parentum sufficienter filiorum silentium explicare, internūque illorum consensum significare, ac exprimere censentur, nisi è vestigio reclamat.

Neque urgent arguments opposita: nam quod primum attrinet, etiagatur de obligatione liberorum, tamen ex intentione Parentum non tam de præjudicio, quam de utilitate tacentis agitur; siquidem paternus amor nihil in illis sinistri admittet. Ad secundum conce-

B

den-

dendum omnino est, non fore sponsalia, si liberi, quorum nomine contrahuntur, revera non consensissent, & solum tacuisse ex verrecundia, aut propter timorem Parentum; quemadmodum fieret, si propriis, & expressis verbis, sed ficte, ac simulatae contraxissent. Felic. in e. nonne. 5. de Præsumpt. num. 8. Interrim tam in uno, quam in altero calu in foro externo absolute judicabatur, & præsumetur, consensum adfuisse, adeoque sponsalia re ipsa, & valida celebrata esse.

Planè ne filius, aut filia non contradicendò Parentibus desponentibus consensisse videatur, consultum est, ut dissensum, si non coram illis, saltē coram aliis, vel post statim manifestet; quanquam, si hoc non fecerit, putaverim, quod juramentum proprio dissensum suum probare possit, dummodo ex aliis circumstantiis consensisse non convincatur: quandoquidem juramentum est modus probandi animum, & ea, quæ in animo consistunt, teste Mascaldo vol. I. de Prob. concl. 94. n. 6. & 7. Nec impedit, quod hoc limitari soleat, quando præsumptio juris non est in contrarium, ut hīc, maximē cū S. Pontifex in d. e. un. 5. fin. rescribat: si præsentes fuerint, nec contradixerint, obligantur: nam præsumptio ista non est tanta, & tam efficax, quin non facilè aliis præsumptionib⁹ in contrarium reverti possit.

Quares II. Anne etiam sponsalia à Parentibus pro filio absente, vel ignorante contracta sola ejusdem taciturnitate, postquam innotuerunt, confirmantur?

Prima sententia id, quod hactenus dictum est, de contractu sponsalitio Patris, vel Matris pro filio præidente, & taceante, extendit ad filios absentes, dicisque similiter sufficere illocum taciturnitatem, postquam venerunt in notitiam contractus paterni, ex quo in presenti videtur militare ratio curae, dilectionis, & obedientiae paternæ; ut proinde sicut filii

tacitè consentire præsumuntur, quando post præsentes ex eo præcisè, quod taceant, & non reclament, ita tacitè intelligentur ratificare, quando redduntur certiores de hujusmodi contractu, & possunt contradicere, nec contradicunt. In quam sententiam inclinat S. Thomi. in q. dist. 27. art. 2. ad. I. & Paledan. ibid. q. 1. concl. I. n. 4.

Altera sententia contendit, in absentibus filiis præter taciturnitatem alia signa esse necessaria, quibus ratificatio sufficienter manifestetur; eò quod sèpè cit. cap. un. 5. fin. de D. sponsat. impub. in 6. (in quo unicum, & totum hujus singularitatis fundamentum est, sine quo nemo unquam pro altero sponsalia posset contrahere) perspicue distinguat inter filios præsentes, & absentes, atque in illis solam taciturnitatem sufficere assertat, in absentibus vero insuper expressè exposcat ratificationem tacitè vel expressam, postquam de Parentum contractu notitiam adepti sunt. In hac sententia residet Diana Resol. moral. p. 3. tr. 4. de Se- erans. resol. 27 I. in fin. Rationem differentiæ assignat Sanchez de Matrim. lib. I. dist. 23. n. 17. Quia dum filius præsens est, & intelligit, quid nomine suo à Parentibus agatur, magis præsumitur reclamatur, si internè non consentiat, quam dum est absens, ubi ordinariè non ita apertè advertit suum versari præjudicium, seu obligationem, & facile credit, se adhuc reclamare posse, ubi ad sponsa, vel illius amicos per venerit. Idque obtainere nonnulli arbitrantur, et si filius à Patre per literas de contractu factō fuerit certificatus: licet enim alii acceptans literas, & illis non contradicentes consentire censeatur per I. si filius familiæ. ff. Ad S. C. t. M. Maced. in proposito tamen, cum filius ob reverentiam teneretur, si potuit, saltem ex honestate Patri respondere, mentemq; suā declarare, si id prætermittat, & taceat, viderur, aut velle deliberare (cum res magni momenti sit nubere) aut omnino invictus esse.

Tertia Sententia distinctionis sœdere has opiniones conciliat docens, quod, si ab ipsis Parentibus proponantur. & manifestentur contracta sponsalia, & filii taceant, censeantur consentire, ac tacitè ratificare, cùm urgeat eadem ratio ad effectum, ut sibi locum vendicetur dispositio textus in d. c. un. §. fin. Secus vero si ab extraneis proponantur: tunc namque requiritur consensus vel expressus, vel tacitus, squaliquid signum, ex quo consensus eliciatur, & demonstretur. Ratio discriminis est: quia filii creduntur confidere in Parentibus, quod aequalē, & dignam sua conditione sponsam elegerint; quæ confidentia non consideratur in extraneis; & consequenter, si isti sponsalia notificant, ultra taciturnitatem exigunt aliquid signum consensū expressivum. Coninck de Sacram. diff. 21. dub. 3. n. 29. Quam sententiam etiam probabilem assert Diana Resolut. moral p. 3. tr. 4. de Sacram. resol. 27. in fin. & Nos cum illo.

Quares III. Num similiter obligent sponsalia, quæ Tutor pro pupillo, frater pro sorore, aut cognati pro cognato præiente, & non contradicente ineunt?

Affirmativam, ob paritatem rationis cum Parentibus, sequitur Gloss. in d. c. un. §. fin. & Sponsalia cum Hostiens. in c. 1. de Matrim. contract. constrainta. Eccles. Eandem factum in foro interno procedere, ita scilicet, ut si quis, dum suo nomine à consanguineis, vel extraneis contrahuntur sponsalia, re ipsa dissensum non habuit, sed potius complacientiam, quamvis nullò signo externo eandem explicaverit, hoc ipso vera sponsalia contra hantur, tenet quam plures Theologi apud Sanchez l. 1. de matrim. diff. 23. n. 6.

Nihilominus negativa, ut communior, ita probabilior est: enim verò repugnat, ut dispositio sapius cit. c. un. tanquam ad Parentes tellicta, extendatur ad Tutores, ac alios in quibus ratio boni consilii, ac paternæ obedi-

23. Ut autem per legatum, Internuntium, vel Procuratorem sponsalia ritè contrahantur, non sufficit mandatum generale ad negotia, etiam si datum sit cum plenissima facultate, & administratione, sed requiritur mandatum peculiare ad contrahendum, & quidem non indefinitè cum qualibet, sed cum certa persona ore, vel literis designata. arg. d. c. fin. de Procurat. in 6. l. generali. 34. ff. de Ritu nupt. Camill. Borell. decif. 66. n. 162. Sanchez lib. 2. de Matrim. diff. 11. n. 3. Ratio est: quia sponsalia censentur longè maiores casus, quam ut in generali mandato soleant comprehendendi, aut Procuratoribus generaliter tantum committi.

Præterea ejusmodi Procurator, ac Inter-
cuntius per se ipsum mandatum exequi debet,
nec alium potest substituere, nisi hoc ei spe-
cialiter fuerit commissum, quia ob negotij
gravitatem personæ industria censetur electa.
§. 3. Inst. Jur. Can. b. t. d. c. fin. & ibi Pasle-
rin. n. 16. Observandum etiam, nullius mo-
menti existere sponsalia, si Procurator, aut In-
ternuntius, antequam contraxerit, à Domino
revocatus fuerit, licet tam ipse, quam ea, cum
qua post revocationem contraxit, revocationem
illam penitus igaoraverit. §. 16. Inst.
Juris. Can. de Procuratorib. Ut maximè a-

lias revocatio Procuratoris actum non invali-
det, nisi Procurator, vel is, cuius interest, cer-
tior factus sit. c. 13. de Procuratorib. Clem. un. de
Renunt. l. 15. ff. Mandati. Ratio specialitatis
est: quia ad sponsalia exigitur consensus ve-
tus, & naturalis, non solum juris libertate effec-
tus, ut ceteris in negotiis. Barb. ad. d. c. in fin.

Denique necessum est, ut personæ, de qua-

tum desponsatione agitur, sibi invicem, si non

de facie, saltem famâ, vel alio quocunq; mo-

do sint noræ: in eam enim, quam proflus ig-

noramus, consentire non possumus. Gloss. in c. illud. 8. V. uxor causa 30. q. 1. &c., ut

habet decantatum dicterium, ignoti nulla cu-

pido est. Hinc salsè rider Juvenalis cæcum
Catullum Messalinum Aulicum.

Quod nunquam visa flagraret amore puer,
Grande, & conspicuum nostro quoque tem-
pore monstrum,

Cœns adulator, dirusque à Ponte Satellit,
Interea Reges, & Principes saepè penicillo
Apellis contenti sunt, & mentem pictur
palcunt.

§. VI.

Materia, seu objectum sponsalium est ma-
trimonium, quod promittitur: videlicet ma-
trimonium futurum, licitum, & validum.

Dixi I. Matrimonium futurum: quoniam
promissio sponsalitiae directe, & inmediate su-
per matrimonium futurum cadat, oportet.
Unde promissio de sponsalibus contrahendi,
ut si vir, & femina conveniat de celebrandis
sponsalibus: vel si vir promittat, aliquam in
sponsam accipere, desponsare, aut subrahere:
quamvis obliget ad sponsalia contrahenda, &
videatur esse promissio matrimonij saltem
mediae, nomen tamen sponsalium haud me-
retur, & ideo nec publicam honestatem, alios
que effectus sponsalium proprios parit, sicut
promissio venditionis venditio non est, nequ
titulum in alium transfert. Card. Turch. in S.
concl. 402. n. 3. Covat. lib. 4. p. 1. c. 4. in print.
cum citatis.

Dixi II. Licitum: enimvero validè pro-
mitti nequit matrimonium, nisi per le licetè
contrahi possit: nam etians juxta legimus
sanctione: pacium turpe, vel ei turpis, aut im-
possibilis de jure, vel de facto, nullam obliga-
tionem inducit. Textus in c. fin. de Pacit.
Ex quo.

Deduce I. non tenere sponsalia inter Ca-25
tholicum, & hereticam, vel inter hereticum,
& Catholicam: quia inter eos propter scandalum
aliorum, & periculum fidei imminentis
conjugi Catholicò, ac proli, connubia sunt
illicita, & ab Ecclesia prohibita in c. case. &
c. non oportet. causa 28. q. 1. in c. decrevit. de
Heresio. in 6.

Illiud hic quare potest: an saltem in partibus Germaniae, Galliae, aut Poloniae, ubi haec rei cum Catholicis mixtum habitant, & ex recepta consuetudine inter se matrimonia celebrant, licita sint, ac valida inter eos sponsalia?

Negativam suadet, quod haec consuetudo non videatur officere posse praeclaritatis iuribus expressè obseruentibus, & ejusmodi matrimonia prohibentibus, cum commixatio illa Religionis non tollat aliorum scandalum, & periculum perversiōnis, ut tradunt Tannerus tom. 4. diff. 8. q. 4. n. 89. Jacob. Marchant. in Caudillo. tr. 8. lect. 15. Gobat. in exper. Theol. tr. 9. casu 11. n. 218. cum aliis, qui propterea talia matrimonia omnino improbant.

Verumtamen affirmativa si insisteris, à veritate non aberraveris: quia enim in his locis, ubi viget haec consuetudo, matrimonium Catholicum cum haeretico quā validum, quā licitum esse, docent Azor. Instit. moral. p. 1. lib. 3. c. 11. q. 5. Sanchez de Matr. lib. 7. diff. 72. n. 3. Gutier. eod. tr. 6. 104. n. 7. & Rmus Maurus Oberascher de Sacram. part. 2. tr. 2. 14. q. 8. coni. 1. v. quares. consequens est, sponsalia quoque esse licita & valida: cum à matrimonio ad sponsalia fortissimum sit argumentum per l. 15. & 16. ff. b. t. Consuetudinem recepta, & tolerata vim habet abrogandi quocunque jus in contrarium per c. fin. de Consuet. & l. 32. ff. de Legib. Et sicut impedimentum criminis simpliciter impedientis contraria consuetudine abolitum dicitur, quantumvis fuerit à jure introductum, ita non est, quare in aliquibus Religionibus eadem consuetudine non potuerit aboliri jus prohibens matrimonium inter Catholicam, & haereticum, aut inter haereticam, & Catholicum.

Hanc sententiam tum praesertim comprobavero, si alia justa causa matrimonij contrahendi interveniret, puta spes convertendi conjugem ad fidem, sponendi graves discordias, promovendi commune pacis bonum, con-

servandi tranquillitatē statūs Catholicorum, aut, ut Lessius in auctario V. Haereticorum cum Catholicis conversatio casu 23. luggerit, si puella nequeat inter Catholicos reperire conjugem paris conditionis. Limito tamen: modo conjux Catholicus, sive vir, sive mulier cum haeretico matrimonium contrahens sua sponte omnino, ac tutò fidem, religionemque Catholicam profiteri in omnibus permitatur, & similiter servetur, quod Ecclesia constituit in e. 10. causā 28. q. 1. & in c. 2. de Convers. infid. ut ex alterutro parente Catholicō suscepta proles catholicē educetur. Alioquin fides, & bonum religionis cuicunque causae, juri, & consuetudini contrariae prævalere debet.

Deduce II: non posse valide sponsalia contrahere obstrictum votō vel religionis ingrediendae, aut assumendi Sacros Ordines, vel castitatis perpetuae, aut etiam temporalis, si fides detur de matrimonio eo tempore contrahendo, quō subest voti obligatio. c. rursus. 6. Qui Clerici, vel voventes. Idque ideo: quia ejusmodi sponsalia sunt contra fidem DEO praestitam, & continent promissionem matrimonij illiciti.

Non levis contentio est: utrum, qui emissō votō religionis, aut castitatis virginem defloravit sub promissione matrimonij, teneatur ad matrimonium, vel potius ad votum?

Prima Sententia asserit, defloratorem teneri ad matrimonium, & ad differendam executionem voti. Ita cum Sanchez, Azorio, Gutierrez, Reginaldo, & Filiucio Bonacina de Sponsalib. q. 1. punto 5. n. 7. Primo quia juxta receptam doctrinam votum non obligat rebus notabiliter mutatis; hic autem notabilis advenit mutatio, cùm vinculum justitia arctissimum superveniat. & gravissimum proximi damnum, si votum statim impleatur, & matrimonium non contrahatur. Secundo quia vinculum justitiae fortius est vinculo

B 2 cha-

charitatis; sed propter vinculum charitatis su-
perveniens cogitur quis suspendere votum
præcedens religionis, v. g. ut succurrat Paren-
tibus graviter indigentibus; ergo à fortiori
propter vinculum justitiae, quali in præsenti
deflorator erga defloratam obstringitur. *Ter-*
tio quia ære alieno gravatus non potest ingre-
di religionem, quam antea voverat, si spes sit
satisfaciendi creditoribus, si ingressum in re-
ligionem differat. Ergo neque in nostro casu
ob vinculum justitiae sponsalium sponsus po-
test ingredi religionem. Id tamen eò restrin-
gunt, si deflorata voti ignara fuit: quia si con-
ficia fuisset, nulla erit obligatio eam ducendi,
imò, ut alii volunt, nec relaciendi ei damnum
illatum, eò quod ipsa tunc seipsum decepta est,
& mala fide permiserit damnum illud sibi
inferri.

Altera Sententia contendit, defloratorem
renari votum sequi, nec posse defloratam sub-
spe, & promissione matrimonii ducere. Ita
Navarr. Rodriguez, Vivaldus, & Perez, quos
refert, ac sequitur Dicastillo *tr. 10. de Matrim.*
diss. 1. dub. 32. n. 446. *Primo*, quod DEO
per votum jus quæsuumum sit, nec possit illud
vovens culpâ suâ, & perversa voluntate adi-
mire majorum cum deflorata obligationem
contrahendô; aut statum voto contagiū su-
scipiendō: quia alioquin esset in potestate vo-
ventis vota eludere. Neque vero putandum
est, delicto subsequentे ad contrahendum
reddi habilem, quia tecum erat inhabi-
lis. *Secundo*, quod deflorator ad matrimonium
contrahendū nec teneatur ratione promissio-
nis, ut quæ irrita, & nulla fuit, tanquam de-
re illicita contra votum; neque etiam ratione
damni: cum violans Virginem nuptiis non
promissis non teneatur eam ducere, sed aliter
satisfacere; perinde autem est, non adesse
promissionem, vel eam esse nullam. *Tertio*,
quia si quis uni bona sua temporalia obliga-
verit, & deinde alii obliget, ipsumque sub tali

prætextu lèdat, non habet hic jus ad bona
priùs obligata: ergo etiam si quis bona su-
corporis per votum DEO obligaverit, qua-
rumvis postea eadem scemina obligetur cum
lesione ejusdem, non habebit hæc jus ad bo-
na corporis priùs DEO promissa. Nec pri-
ma sententia argumenta probant, sed suppo-
nunt, ejusmodi promissionem sponsalium
inducere obligationem justitiae.

Veriorem illorum opinionem judico, qui
distinctione rem componunt, ut si deflorator
grave damnum violata virginitatis, aut fama
aliter resarcire possit vel per dotem, vel per
aliquid aliud, teneatur ad votum, non ad ma-
trimonium: quia cùm possit alia ratione com-
pensare, non tenetur defloratam ducere titu-
lo justitiae; sed neque titulō promissionis, ut
pote de re illicita facta; sin vero imminentē
infamiam, difficultatem alii nubendi, aliis
incommoda deflorata aliter impedire neque-
at, quād eam ducendo, teneatur ad mat-
rimonium contrahendum: quia votum non
obligat, nec DEO placet executio voti cum
damno notabili debiti alteri ex justitia. Atque
in hoc casu potest a S. Pontifice relaxationem
voti petere, vel si sine tali relaxatione vobis
contraxerit, non potest unquam petere debi-
tum conjugale, si votum est castitatis, & mor-
tuæ uxore debet abstinere à nupsiis; si autem
votum religionis fuit, post obitum conjugis
tenetur ingredi religionem, nisi quid aliud ex-
cuset. arg. c. *places. 12. de Convers. conjug.*
Layman. in Theolog. mor. lib. 5. tr. 10. p.
1. c. 2. num. 5.

Deduces III. post sponsalia etiam simili-
citer, aut sub conditione inita cum una, inva-
lidè contrahi sponsalia cum alia, tā simplicia,
quād jurata: res namque uni efficaciter, &
validè obligata invalidè promittitur alii: &
cum matrimonium cum secunda sit illicitum,
& contra fidem primæ datum, ejus promissio
nullō juramentō firmari potest. c. *secul. 22.*
b. 1.

l. 1. 18. 22. & 28. de Jurejur. Quamobrem sponsalia posteriora adimplenda sunt, et si priora postea dissolvantur; quod enim ab initio nullum est, tractu temporis non convalebit. *c. non firmatur. de R. I. in 6. l. quod ab initio f.* Eodem Sanchez de Matrim. lib. 1. disp. 50. n. 6. contra Covarr. 4. Decret. 1. p. 4. §. 1. n. 10.

In facto sibi disputationem est: si quis post prima sponsalia alia contrahat cum secunda priorum ignara, & sub spe matrimonii ab ea obtineat copulam, quam ducere teneatur, si utraque nubere cupiat?

Quamplures primam postponunt secundam, & hanc ducendam esse probant primo: quia in solutionibus, cui res tradita fuit, praesertim illi, cui tantum promissa est per l. quatuor. 15. C. de Rei vindic. sed in nostra hypothesi quoad prima sponsalia corpus promissum est nudè promissum; quoad secunda, seu posteriora est traditum per deflorationem secundæ sponsæ. ergo haec primæ præferri debet. Secundo: quia quando duo contendunt, unus de lucro captando, alter de damno vitando, huic potius favendum est, quam prius; atqui secunda damnum passa est, & id sibi, ut damnum evitet, prior vero ut lucrum capiet. ergo huic damnum passæ favendum potius, quam alteri, qua nullum, aut leve damnum patitur. Unde etiam tertio Sanchez de Matrim. l. 1. disp. 49. n. 5. docet, si dominum, quod passa est secunda sponsa, graviter, tunc deceptorem illum posse à Judice cogi, ut hanc ducat; quod sine dubio fieri non posset, si sponsus teneretur priorem ducere: cum Judex eam invitam suo jure privare nec debeat, nec possit. Et in hanc sententiam inclinat Basil. Pontius. de Matrim. lib. 12. c. 14. n. 4. Coninck de Sacram. disp. 23. dub. 4. concl. 4. Palao disp. 1. de Sponsal. punct. 22. n. 6.

Alii priorem sponsam præferunt secundam, aliter resarciantur, nullumve damnum sequatur,

& sponsalia priora adimplenda esse opinantur ea adducti ratione, quod ex una parte posteriora sponsalia, seu promissio matrimonii illiciti, non subsistant; ex altera subsecuta copula, postquam Tridentinum matrimonium clandestina annullavit, mere fornicaria sit, consequenter nullum jus transferat in secundam, nec obligationem, aut jus alteri per priora sponsalia legitimè quæsumum auferat. Et quamvis secunda sponsa ex tali defloratione patiatur notabile damnum, & honoris jacturam, propterea tamen prima non tenetur, neque cogi potest ad cedendum suo juri: cum illi datio hujus damni nullâ ratione imputari queat, sed potius secunda suæ debeat facilitati adscribere, præcipue quod admittendò copulam dederit operari rei illicitæ, sive ex culpa sua damnum quantumcumque grave merito sustineat. Interim si prior sponsa ultero cedere velit, & suum interesse forte non adeò magnum alterius maximæ utilitati, & gravissimo damno reparando postponere, sponsus compelli poterit ad secundam ducendam, non quidem ex vi sponsalium, quæ respectu secundæ nulla fuerunt, & nec in ratione promissionis valida, sed ratione damni illati per deflorationem subsecutam, quod juxta possibilitatem resarcire obligatur. Hujus opinionis sunt Zoësus b. t. n. 6. Pirrhing Eod. n. 57. Adam Burghaber Casuum conscientia. cent. 1. casu. 57.

Forsitan media via non incongruè tentari posset, & dici, quod sponsus teneatur ducere sponsam posteriorē, si jacturam violatae virginitatis, ac famæ sine matrimonio reparare, aut impeditre nequeat: eo quod ista ratione hujus damni acquisiverit jus fortius illo, quod prior sponsa per sola sponsalia facta est; priorem vero, si sponsus damno illi constitutione dotis, aut aliâ viâ satisfacere possit: hoc ipso enim, quod injuria secundæ illata, nihil

nihil est. quod obligationem priorum sponsalium, & jus primæ jam perfectæ quæsitum, vel perimat, vel suspendat.

28. Dixi III. Et validum, quia si matrimonium, quatenus substat sponsalibus, à jure directè si irritatum, hoc ipso saitem indirectè lunt irritata sponsalia tendentia in tale matrimonium irritum: cùm promissio rei invalida valida esse nequeat, neque possit quis obligari ad actum, seu contractum penitus invalidum, sive dein à jure naturæ, sive à jure positivo ea invaliditas profluat.

29. Forma sponsalium stat in promissione vera, libera, ac deliberata, signo aliquo exteriore expressa, acceptata, & mutua futuri matrimonij. Plura itaque ad sponsalia constituenda concurrere debent.

I Promissio. Propositum, vel simplex tractatus de matrimonio in eundo non sufficit: cùm neque hic, neque illud obligationem inducat, & multa tractentur, quæ non perficiantur, unde qui dicit foeminæ: *volo te accipere, habere, aut ducere in uxorem;* præcisè non contrahit sponsalia, ut cum Bonacisa contra Sanchez, Gutierrez, & Menochium sentit Cæsar de Panimoll. decis. 23. n. 6. sed quod verba illa promissionem non efferant, sed propositum promissionis. Possunt tamen tales circumstantiae concurrere, ut prædicta verba sufficient ad sponsalia, vel etiam ad matrimonium, si proferens intendat verè promittere, vel contrahere matrimonium, & alter similia verba adjungat cognoscens intentionem pri- mi proferens, veluti si præcesserit alterius interrogatio: *vis me habere, vel ducere in uxorem?* & alter respondeat: *volo te habere.*

Menoch. de arbitr. iudic. lib. 2. cent. 5. casu 496. n. 23. & 29. Gutierrez qq. can. lib. 1. n. 21. n. 26. Planè stipulatione solenni hodie opus non esse, sed nuda conventione, quaunque forma, aut ratione fiat, sponsalia con-

trahi ostendunt. c. 23. c. 25. b. t. & sponsalia inter abentes, quibus non lingua, sed littera in hoc negotio famulantur. Petr. Gregor. Tholosan. Syntagma. jur. Civil. lib. 8. c. 2. n. 5.

II. Requiritur, ut vera sit promissio, non simulata: quia cùm sponsalia sint veri nominis conventio, essentialiter pendent à consensu naturali interno, & solus consensus vocalis, sed figura verborum satis non est per se. 26. b. t. l. simulata. 30. ff. de Ritu nupt. l. n. figura 3. 8. ff. de Oblig. & att.

Hinc sua sponte fluit, eum, qui jocō verbo matrimonij promissionem continentia proulit, aut positivè animum se obligandi excoit, non contraxisse sponsalia, nec vi horum in foro conscientia ad ineundum matrimonium obligatum esse. In foro, inquam, conscientiam in foro externo censeretur verè promissio, & ut stet promissis, cogi posset: siquidem nemo existimandus est dixisse, quod non mente agitaverit. l. 7. f. 2. ff. de Supell. leg. Et nimis indignum videtur, quod sua qui vix dilucide protestatus est, id in eundem casum infirmare, proprioque testimonio resistere. l. generaliter. 13. C. de non n. m. pec. Lessl. lib. 2. d. f. & f. 40. Rmus. Maurus Oberalchet de Sacram. p. 2. tr. 2. c. 1. §. 1. concil. 1. v. Dixi 3. Quibus subseribo, si simulatio in praesentia honestorum virorum matrimonium promisit, vel si promissionem ex intervallo repetit, vel si personam ut sponsam habuit, vel si ad jocationem concubitus accessit, aut si ex aliis circumstantiis probari possit, exceptio nem de simulatione confictam esse. Secus hunc jocus ac simulatio ex verbis, vel circumstantiis sat clarè emicet.

Sic si mas, & feminæ, dum chartis ludunt, pactum faciunt, utis, qui vicitus fuerit, alteri esset conjux, & dum masculis aliquoties vicit, feminæ dicit: *tu mea es,* illaque respondet, ita esse; quis non videt, verba hæc non serio, sed jocō prolata, nec per ea sponsalia facta esse? Cypræus de Sponsalib.

¶ 4. §. 16. n. 3. Quodsi circumstantiae, ac verba perplexa, & ambigua sint, ut dubitetur, jocōne, an seriō res acta sit, tum is, qui seriō locutus videtur, juramento se purgabit, sibi non fuisse intentionem promittendi conjugium: in ambiguis enim locutionibus recurrit ad mentem ejus, qui eas protulit, ejusque juramento statut per text. in c. cūm in tua. §. finali. Qui marim. accus. poss. c. personalis in fin. de Except. Felin. in c. quosdam num. 6. de Presumpt. Gail. obs. 48. n. 24. & seqq.

Frequens in foro disputatio est: an impostor, qui spe ficte promissionis virginem defloravit, eam ducere teneatur?

Aliqui negant eum teneri, præsertim si sit disparis conditionis, & excellat nobilitate, vel divitias: quia qui ita ficte promisit, non teneatur ducere defloratam ex promissione ipsa, upote delitutā animō se obligandi, sine quo promissio est nux sine nucleo, neque ratione damni illati: quia vi hujus non obligatur nisi ad compensationem, & supplendum defecutum deflorationis, constituendo dotem, vel aliter. Ita Anton. 3. part. tit. 1. c. 3. Bart. Ladelema de Marim. dub. 19.

Alii diligunt, & volunt, ob rationem adductam impostorem quidem non obligari ex iustitia ad ducendam defloratam, sed ex fidilitate: eo quod promissio quamvis solum vocalis, sit vera promissio respectu hominis, neque in ullius potestate sit, externis verbis quid promittere, & nolle se obligare ex fidelitatis virtute ad missa exequenda; sicut nemini conceditur, verba exterius proferre, quin obligetur ad veritatem dicendam. Hurtadus diff. 1. difficult. 1. & quidam alii cum ipso.

Plerique absolūtē affīmant, defloratorem ex iustitia obligatum esse ad pangendum matrimonium cum deflorata, nec satisfacere offerendo congruam dotem, nisi decepta sponsa acceptet. S. Th. in 4. diff. 28. q. nn. art. 2. ad 4. Dicastill. de Sacram. tr. 10. diff. 1. dub. 9.

KÖNIG IN DECRET. LIB. IV.

n. 155. Reverendiss. Maurus Oberascher ubi supra. Pro qua sententia stat textus, & ratio. Textus quidem in c. 1. de Adult. & supr. quod desumptum est ex Exod. c. 23. ubi hæc verba leguntur: *Si quis seduxerit virginem, dormie et que cum ea, detabit eam, & habebit uxorem.* Ratio vero: quia talis promissio habet rationem contractus innominati, per quem puella pro matrimonio sibi promissa copiam facit sui corporis cum detimento virginitatis: ergo si puella contractum ex sua parte impleverit, altera pars contrahens obligatur ex iustitia implere illum etiam ex sua parte, contrahendo matrimonium, ne aliud pro alio invito creditor obtrudatur contra iustitiam commutativam, & l. 2. §. 1. ff. de Reb. credit.

Reperias tamen casus, quibus deceptor ad matrimonium non obligatur. *Primus* est, si ficte promittens positus sit in statu longe eminentiōri: tunc enim puella hujus eminentiae conscientia non potest allegare, se esse deceptam: cum facile odorari potuerit, virum adeo disparem ficte sibi polliceri matrimonium. Dicastill. d. diff. 1. dub. 10. per tot.

Secundus, si asserenti se virginem nuptias promisit, quam non esse virginem postea comprehendit: tunc quippe interveniente utriusque partis dolo, mutua dabatur compensatio. Imo licet ipsa non decipiatur, si promittens ficte matrimonium existimaret eam virginem, & postea comperiat non esse, non tenebitur eam ducere: quia hæc vera causa dissolvendi sponsalia vera, ergo & ficta. Quæ ratio etiam probat, non teneri ficte promittentem ducere, si feminā deflorata postea cum alio fornicetur. Sanchez lib. 1. de Matr. diff. 10. n. 22.

Tertius casus est, si puella ex verbis aut aliis circumstantiis conjicere potuit, non seriō hinc agi: sibi namque tunc imputare debet, videturque voluntarie fraudi consensisse. Reverend. Maurus Oberascher loc. cit.

C

Quar-

Quartus, si ex tali matrimonio scandala, & infelices exitus metuendi sint; puta odia capitalia inter contrahentes, aut graves rixæ inter eorum Parentes, ac consanguineos: quandoquidem virtus justitiae obligare nequit ad actum, qui sine peccato impleri non potest, contrahere autem matrimonium cum tali scandalo est culpa mortalis, cum graviter leadat charitatem proximi, & parentum pietatem, ac cognatorum amicitiam dissolvat. Unde Pontifex in c. *cum in tua. b. v. jubet, judicem in tali casu debere interdicere matrimonium. DD. laudati citatis sociis.*

32 III. Promissio sponsalitiae debet esse libera, & deliberata, id est, profecta à principio intrinseco cum cognitione ejus, quod fit, & ad quod obligatur: est enim hæc promissio actus maximè humanus, & sub peccato mortali obligat, atque ideo maximè à voluntatis libertate, & prævia deliberatione pendet. Præsumitur autem in dubio adfuisse deliberatio, tanquam qualitas naturaliter homini inhærens, & ea de causa pro sponsalibus judicandum esse, tradit Panorm. in c. *dudum 8. de Conv. conjung.*

Dubitatur I. An valeant sponsalia, quæ Nobilis à fratre suo, futuro legitimo alioquin hærede, offensus in calore iracundiae contraxit?

Sunt, qui hujusmodi sponsalia simpliciter nulla, & invalida pronuntient, eò quod ira incitatus furioso magis, quam viro ratione utenti similis sit juxta illud Flacci: *ira furor brevis est: & secundum effatum Euripidis: nemo cum ira quicquam rectè deliberat.* hinc quidquid in calore iracundiae ab irato committitur, ratum esse nequit, nisi postquam ad sanam reddit mentem, factum, vel dictum confirmet per l. 48. & ibi Bartol. f. de Reg. jur. l. 3. ff. de Divortiis. c. *si quis iratus. causâ 2. q. 3.* & ibi Glossa.

Ego rem distinctione expediri posse video: quod nempe irrita sint sponsalia in iracundia celebrata, si hæc tanta fuit, ut mentis quasi

alienationem induxit, ac deliberationem ad peccatum mortale necessariam impeditiverit; qualis se externis prodit indicis, nimirum quando oculi torvum vident, palli facies, trux vultus quosvis terret, os spumat, dentes freudent, &c. Valeant autem, & obligent similia sponsalia, si ira tanta non sit, ut (quod plerumque contingit) rationis usum, ac judicium absorbeat, sed ira usi ciens volens, iicit sine matura, & perfecta deliberatione, alicui matrimonium praesentibus testibus promiserit; etenim quodd ad sponsalia, ut valeant, etiam voluntas inconsulta, & non plenè deliberata sufficiat, exinde paretur, quod atque quoque minores, imò statim post infantiam contrahere possint Sponsalia e. 4. c. 5. c. 13. de *Despons. impub.* in quos tamen perfecta, & matura consultatio moraliter vix cadit. Gutierrez de Matrim. c. 7. n. 5. Sanchez eod. tr. lib. I. disp. 8. num. 5. Ang. Boss. de Matrim. contr. c. 14. n. 17. & 18.

Dubitatur II. Utrum firma & rata sint sponsalia ex impuro, ac cæco amoris initia?

Negat Gothofred in Novell. 74. c. 4. Aloys. Ricc. tom. 2. Decis. p. 2. decis. 15. & 155. Curia Neapolitana. Quoniam amoris ejusmodi tanta est vehementia, ut omnem profus excludat rationem, & ad infantiam, atque furorem homines plerumque adiungit: hinc in Novell. 74. c. 4. dicitur nihil esse furore amoris vehementius. Cui Poëta accinit:

Vix amans & amans binus, hac vocabula distant:

Horum sed distant significata minùs.

Et:

Cur sit amans brevis, ast amans sit longior priori?

Scilicet huic furor est longus, ei brevis est. Quidn ergo concludi possit, sponsalia ex impietro amore contracta, æquè ac in furore, seu amentia celebrata nulla esse, & invalida: cum de similibus idem sit iudicium per l. non possunt.

*pfact. ff. de Legib. arque ita Coriam Neapo-
litaniam judiciale referit Riccius d. decis. 15.*

Verum opposita sententia in praxi & Cu-
ræ Germanæ triumphat. Licet enim æstus
amoris amanti oculos perstringat, ejusque
mentem obnubiles, ut, quid deceas, & hone-
sum sit, non ita clarè perspiciat, non omnem
tamen ei adimit intellectum, neque conser-
vum eius proorsus excludit, quandoquidem ple-
nique se, dum perditio amore æstuant, gravi-
ter peccare agnoscunt, quod ad validitatem
sponsalium omnino sufficit. Jason in l. Tertia,
134. n. 8. f. de Verb. oblig. Felin. consil. 26.
n. 2. Angel. Bossi. de Matrim. contr. c. 14.
num. 2. Gobat. in Thol. experim. tr. 10. de
Sponsalib. n. 25. & seqq.

Opinor ab hac sententia recedendum non
esse, non obstante ratione ex adverso propo-
sitâ: nam quando amor furor, & amans amens
dicitur, talis dicitur per quandam analogiam,
quatenus scilicet amor nimius quoquo modo
conturbat animum, & lœdit libertatem sub ea
ratione, quâ non sinit comprehendere objec-
tum contrarium eidem amori; non secun-
dum proprietatem, quasi auferat perfectam
libertatem, & deliberationem requisitam ad
peccatum mortale, adeoque etiam ad consti-
tuenda sponsalia: cum vix unquam exuberan-
tia impuri amoris tanta sit, ac præsumi possit,
qua rationis usum penitus intervertat.

IV. Signo sensibili sponsalitia promissio ex-
pressa sit, oportet: cum intentio in mente re-
tentâ nihil operetur in humanis contractibus.
l. cum in plures. 60. §. locator. ff. Locati. &
homo homini non obligetur, nisi per modum
sibi connaturalis, & humanum, qui in literis,
verbis, ac aliis signis externis confisit. Clariss.
P. Jacob. *Wex de Sponsal. p. 1. §. 2. n. 10.*

Per literas sponsalia celebrari posse, differit
statuunt in l. fin. ff. b. t. ubi ita Ulpianus: *in
sponsalibus coniugandis partis refert, per se &
tunc, an per internuntiatio, vel per episo-*

*lam, an per alium hoc factum est. Et hoc apud
Veteres usicarum fuisse docet Historia Ma-
chabæorum lib. 1. c. 10. §. 54. ubi Alexan-
der Ptolomæi filiam epistolâ ad patrem datâ
sibi uxorem expetiuit. Ita Imperator Anto-
ninus Regis Parthorum Artabani filiam per li-
teras à patre postulavit. Herodianus lib. 4. c.
1. c. Ita etiam inter Maximilianum I. Cæsarem,
& Mariam filiam Caroli Ducis Burgundie
sponsalia per literas fuerte contracta, referentes
Corinzo lib. 8. de reb. gest. Ludovici XI. cir-
ca fin. Duo autem requirunt DD. ut sponsalia
per epistolam celebrata censeantur: nempe, ut
qui literis promisit matrimonium, non poenit-
teat, usquequid illa, ad quam literæ missæ sunt,
consentiat: si enim ante acceptationem litera-
rum à proposito recesserit, & protestatus fue-
rit, se poenituisse, nihil ageretur ex defectu con-
sensus in scribente. Nicol. de Passerib. de Scri-
piurâ privatâ lib. 3. q. 30. Deinde ut persona,
qua literas accepit, statim absque ulla mora,
interjecto commido temporis spatio pro ra-
tione loci & distantiæ, vel rescribendo, vel
coram aliis ad eam rem convocatis, suum quo-
que animum, ac consensum reciprocum de-
claret, ne videatur scribentem contemnere,
& consensus interrupatur; quamvis de cæ-
tero consensus simultaneo opus non sit, sed suffi-
ciat eum, qui prius consensit, in sua adhuc
voluntate moraliter perseverare, usquedum
alter consentiat per c. 5. de Deffonsi. impub. l. 1.
f. 1. ff. de Verb. Oblig. l. 1. §. fin. ff. de Contr.
empt. P. Engel. b. t. §. 2. n. 4.*

Porro per epistolam confessatam, cum ea
contra scribentem plenam fidem faciat, sine
dubio plene probantur sponsalia per l. 26. §.
fin. ff. Dispositamentem si careat die, loco, consu-
le, inscriptione, & subscriptione. Rota dec.
772. n. 9. p. 2. Rec. Quin imò quidam id ex-
tendunt etiam ad literas amatarias Buhlers.
Vt si quis in his pueram blandâ oratione
sponiam salutaverit, argumento à simili ducto

quod Dominus, si apud acta servum filium nominaverit, eum liberum faciat. *l. un. §. 10.*
C. de Lat. libert. toll. Nicol. de Pasterib. de script. privat. lib. 3. q. 48. n. 7. Verum meo iudicio hujusmodi literae quidem gignunt aliquam præsumptionem, si personæ fuerint æquales *c. dicat. causā 32. q. 4.* & coadjuvant probationem sponsalium, ac matrimonii. *Rota d. decis. 772. n. 8.* nudæ crudæ tamen leviores sunt, quam ut in re tam gravi plenam probationem inducant: & sicut si litteris ad ancillam datis eam sororem quispiam appellaverit, inde non efficitur, eam revera sororem ipsius esse. *l. 15. C. de Probat.* ita nec sit sponsa illa, quam procul talem per literas salutavit. Neque moror *d. l. un. §. 10.* quia in illa non dicitur servum, filium nuncupatum, hoc modo filium fieri, quod esset contra *§. fin. Inſtit. de Adopt.* sed libertatem consequi, quod ob singularē libertatis favorem constitutum est. *Harprecht ad princ. Inſtit. de Nupt.* n. 17.

36 *Verborum*, quæ in constituendis sponsalibus intercedunt, accurata ratio habenda est: quippe aliqua nativo sensu, vel consuetudine loquendi indicant sponsalia de futuro: quædam sponsalia de præsentí: alia flexiloqua sunt & ambigua.

37 Sponsalia de futuro indicant verba, quæ significant conensem inchoatum de præsentí, perficiendum tamen per alium actum de futuro, sive addatur verbum *promitto*, ut *promitto, me duc turum Petronillam*; sive simpliciter proferantur, ut: *ducam, vel accipiam Petronillam.* *c. finit. 31. b. t. D. Th. in 4. difſ.* **27. q. 2. art. 1. in C.** Et hoc ita, licet alias verba sonent de præsentí, & tantum significant de futuro propter aliquid additum, ut si dicam: *accipio te in crastinum*: quia verba, *in crastinum*, suspendunt consensum matrimoniale in diem sequentem, & qui ita contrahit, tantum promittit, se accepturum die crastino. *Sanchez de Matr. l. 1. difſ. 18. n. 11.* *Basil. sed. tract. lib. 2. c. 8.*

Sponsalia de præsentí, seu matrimonium important verba, quæ significant conensem perfectum & consummatum de præsentí, ut si dico: *accipio te in means*, habeo, tenio u in uxorem. *d. cap. si inter. 31. b. t. & ib. Hostiens. Covarr. 4. Decret. p. 2. cap. 4. §. 1. num. 1.* Et hoc ita, licet verba ejusmodi sonent de futuro, & solum significant de præsentí ratione additi, modo quod additum est, contineat verba importantia executionem, ut si dicam: *ex nunc, & semper*, vel *omnibus diebus vita mea*, vel ab *hoc tempore* *habeo te in uxorem*, *providebo tibi in uxori*, *trahabo te ut uxorem*, *eris mea uxor*. *c. ex parte. 9. & ibi DD. b. t. Menoch. de Præsumpt. lib. 3. præsumpt. 4.*

Siverba, quibus concipitur contractus, sunt ambigua, nec potius significant sponsalia de futuro, quam de præsentí, in foro conscientia standum est intentioni contrahentium, si de illa constet, quia verba debent inherere intentioni, non intentio verbis. *c. intelligentia. 6. de V. S. Gutierrez de Matrim. c. 3. n. 15. & seqq.* At vero in foro externo inspicendum est, quid verisimiliter inter partes actum sit, quod colligitur ex antecedentibus, & consequentibus, *ex usu & consuetudine loquendi, ex qualitate, & conditione loquentium, ex eo, quod tuus inter partes agebatur;* si enim prius agebatur de matrimonio, *loquacia etiam ad illam finem dicta censeretur*, si de sponsalibus, *eo pertinebunt. c. ex literis. 7. b. t. Sanch. d. difſ. 18. n. 4. Panormit. confiſ.* **78.** Deficiente verisimilitudine inclinandum potius est in favorem valoris matrimonii, si is dubius, & matrimonium jam contractum sit: & hoc ideo, ut evitetur scandalum separacionis post diurnam cohabitationem per *c. ex literis. 3. de Probat. c. fin. de Sent. & regula. ubi DD. communiter.*

Specialis difficultas est circa illa verba negativa: *nullam aliam ducam, nisi te, prater te,* quam

quam te: vel non volo aliam in uxorem, nisi te;
an pessimae constituantur sponsalia, ac matrimoniū?

Affirmatiyam aliquando tenuit Rota dec.
772 n. 7. sub pr. p. I. Rec. Panorm. in c. ex
parte. 9. n. 8. b. t. Navarr. lib. 4. b. t. consil. 7.
Menoch. de Presumpt. lib. 3. presump. 3. n. 8.
Extatione, quod dictiones nisi, præter quam,
utra, prater, quando sequuntur negationem,
importent affirmationem, & in proposito
sensus facere videantur: te ducas. & nullam
aliam; sicut cum Judæi dixerunt: non habe-
mus regem, nisi Casarem, sensus erat, Casar est
noster Rex, & nullus alius.

Plures econtra apud Sanchez lib. I. disp. 19.
n. 4. defendunt particulas, seu voculas illas,
nisi, præter quam, extra, prater, sensum exce-
pivum parere, & tantum promissionem condi-
tionalē, videlicet, ut promittens tum de-
mum illam in uxorem ducere, vel habere te-
neatur, cuijta promisit, si uxorem ducere, vel
habere voluerit, non autem si nunquam uxo-
rem ducere, aut habere intenderit: etenim
hoc sensu ex communi loquendi modo or-
dinariē accipi solent, cum de obligatione,
vel promissione agitur; ut si quis dicat: nul-
li dominum meam vendam, nisi tibi: nec defacto
tecum contrahit venditionem, nec obligatur
idem contrahtendam, sed solum sub con-
ditione, si vendere velit. I. si sterilis. 21. §. 5.
f. de Action. empt. Ratio est: quia per simi-
la verba needum aliquis se obligat, & deter-
minat ad statum conjugalem, utpote per ver-
ba mere negativa, sed promittit tantum vir-
tualiter electionem certæ personæ, ex suppo-
sito, quod prædictum statum sit electurus:
interim libertatem sibi non adimit, quo minus
relatio statu conjugali in celibatu permanere
possit absque violatione dictæ promissionis,
utpote, quæ nihilominus propriè verificatur.
Et hanc sententiam veriorem dixit Rota de cis.
§ 16. n. 4. p. 4. tom. 3. regente.

Mihl videtur ex conjecturis judicandum
esse, vel pro sponsalibus, si verba tempus fu-
turi indicent; vel pro matrimonio, si eadem
verba significant tempus præsens: quia quan-
do verba sunt dubia, & ad plures sensus ac-
commodari possunt, non est fortior ratio re-
strictiva, & declarativa eorundem, quā-
mens proferentis sensibiliter adminiculata
conjecturis per e. secundo. 41. de Appell. P.
Engel. b. t. §. 2. n. 11. Covart. de Matrim.
p. 2. c. 4. §. I. n. 8. Ubiverò ex circumstan-
tiis partium intentio non reluet, præsumerem
pro sola promissione conditionali non pro
sponsalibus, vel matrimonio.

Quod attinet signa, quæ sponsalia contracta
indicant, Basil. Pontius lib. 2. de Matr. c. 11.
num. 2 tradit regulam generalem: quod otes-
cunque, ait, signum aliquod juxta consuetu-
dinem loci, vel communem intelligendi mo-
dum est signum manifestativum consensū &
amoris, efficit matrimonium, si adhibeat, vel
sponsalia juxta id, quod ex parte alterius
præcessit, de præsenti, vel de futuro. Unde
abstrahendo à loci consuetudine neque sub-
arratio, seu immisso annul in digitum, ne-
que missio, aut acceptatio munera, vel joca-
lium, neque manus porrectio, aliudve simile
signum per se sufficiens est ad constituenda
sponsalia sive de futuro, sive de præsenti: quo-
niam haec ex variis aliis causis, & non solum
ob finem sponsallum fieri possunt; nisi forte
ex circumstantiis determinentur ad exprimen-
dum hic & nunc consensum in sponsalia, ve-
luti si quis offerat, aut petat annulum in sig-
num hujusmodi consensū, & pars altera
acceptet, aut etiam vicissim offerat: si habito
tractatu inter consanguineos de matrimonio
pangendo sponsus transmittat munera, &
sponsa concia prævii tractatus illa recipiat, aut
invicem sponte dextras jungant: tunc enim
matrimonii promissionem præsumi, notant
Panormit. in c. fin. num. ult. de Deftonsat-

impub. & Menoch. de Præsumpt. lib. 3. præsumpt. 2. n. 1.

41 V. Requiritur, ut promissio sponsalitiae ab eo, cui facta est, acceptetur, siquidem cuiuslibet promissionis vis, & obligatio ab alterius partis acceptatione tanquam à forma procedit. Laym. in *Theol. moral. lib. 3. tr. 4. c. 1.* neque illa promissio absenti facta obligat ante acceptationem: imò nec promissio dicitur, sed tantum pollicitatio *l. absenti. 10. ff. de Donat.*

42 Altioris *inquisitionis* est: si quis ultrò aliis audientibus se resolvat, & pollicetur, Titiam accipere in uxorem, num per hoc sponsalia contrahat, & ex sua saltem parte ad matrimonium contrahendum obligetur?

Qui affirmant, moventur hæc ratione, quod hæc subtilitas juris Civilis non videatur habere locum in contractu sponsalitio, ut qui non secundùm leges, sed ad normam SS. Canonum dijudicari debet; de jure autem Canonicæ promissionem à promissario nondum acceptatam obligare, exinde patet: quia si Episcopus Clerico absenti, aut ignorantie conferat beneficium, non potest resilire, donec Clericus vel acceptet, vel recusat. *c. si tibi absenti. 17. de Præbendis in 6.* Deinde quia universim in promissionibus, & donationibus piis, nemine acceptante, obligatio nascitur, ut cum communī Canonistarum docet Felin. in *cap. 1. de Pactis.* nemo verò est, qui nesciat, matrimonium esse rem piam, religiosam, & lacram.

Verū hæc tam prægnantia non sunt, ut à communi regula, qua promissiones in quounque genere ad hoc, ut obligent, & irrevocabiles sint, debent ab ipsis promissariis acceptari, recedam: ex quo enim Jus Civile in SS. Canonibus abrogatum non reperitur, etiam in foro, & materia canonica observandum est, maximè cùm distinctio inter promissionem, & pollicitationem non in sola juris subtilitate, sed in jure quoque naturali fundetur. Molina, Soto, Sanchez, Lugo, Pontius, &

alii, quos referunt, & sequitur Palao de Sponzali, *disp. 1. p. 3. n. 2.*

Quin imò, ut promissio matrimonii absentis facta inviolabiliter teneat, non sufficit, quod alii præsentes eam acceptaverint, nisi fuerint speciali mandato instructi. *l. 126. f. 2. ff. de V. O.* ubi dicitur, per liberam personam nullam nobis obligationem acquiri; autquod alias quisunque eandem promissionem absenti notificaverit, isque acceptaverit, sed requiritur, ut fiat ab ipso promittente, vel saltē com ipsius præscitu nuntius, aut epistola absenti mittatur: cùm ad omne pactum, ac conventionem necessum sit, ut contrahentes convenient, & in idem placitum consentiant, consequenter unus in alterum intentionem suam dirigat, eique voluntatem, & consensum suum significet, quod non erit, si alius motu proprio præter intentionem promittentis absenti de promissione certiore reddat. Barthol. in *d. l. absenti. n. 1. de Donat.* Jul. Clar. *§. donatio. q. 6. num. 2.* Guido Pap. *deif. 222. n. 2.*

Neque advero, quomodo hæc ipsa assertio labefactari possit per c. *si tibi absenti. de Præb. in 6. collatio* namque beneficii non est promissio nec donatio simpliciter, sed executio ejus, quod Episcopus de jure facere tenet: quamobrem meritò constitutum, ut postquam Episcopus semel determinavit Clericum, non possit mutare voluntatem, sicut electores publicato scrutinio nequeunt resilire, quantumvis electus nondum acceptaverit electionem. Covar. in *c. quamvis de Pali. in 6. p. 2. f. 4. n. 15.* Minus probat alterum argumentum: etenim, quod aliae donationes, & promissiones piæ obligent etiam nemine acceptante, non improbabiliter negat Bartol. in *l. illud. n. 6. C. de SS. Ecclesiis.* Bald. *ibid. n. 2.* Jul. Clar. *d. q. 12. in fin.* Supposito tamen, quod statim stringant, id inde provenit, quod se habeant per modum voti, & pri-

ipaliter ipsi DEO fieri censeantur, qui etiam eadem tanquam opus bonum, & rem sibi gratam statim acceptat, quod in proposito non contingit: *et si enim matrimonium res honesta, pia, & sacra sit, non tamen est gratius DEO, quam continentia, neque minus DEO gratum est, sive cum hac, sive cum illa quis matrimonium ineat.* P. Engel ad tit. de Palt. §. 1. n. 4.

VI. Ex parte alterius necessaria est re promissio vel expressa, vel saltam tacita: per l. t. f. b. t. Tacita autem re promissio facta intel ligitur, quando aut verba consensum in sponsalia significantia exprimuntur interrogante sposo: *visne mihi nubere?* sponsa respondet: *volo:* aut quando talis actus concurrit, qui affectum re promittendi in altero ex contra dentibus more humano exprimit: qualis actus est, si post præhabitum tractatum de matrimonio facta a sposo promissione, sponsa manum porrexerit, aut annulum ab illo re ceperit. Sanchez de matrim. lib. I. disp. 22. n. 2. & seq. Cæsar de Panimoll. dec. 33. adnot. I. n. 12. & 13.

Controvertitur I. Anne tacita re promissio alterius inducatur per solam taciturnitatem, cui promissio facta est?

Ratio dubitandi est, quod licet ad consti tuenda sponsalia desideretur mutua obligatio, & promissio matrimonij futuri, hòc ipso tamen, quod saeima ad sponsonem viri taceat, nec contradicat, cùm facile posset, etiam ipsa in futurum matrimonium consentire, & reciprocè le obligare videtur juxta Reg. juris. 43. in 6. ibi: *qui tacet, consentire videtur.*

Sed negativam communibus calculis approbatam invenio, & merito: quia taciturnitas secundum se consensum concludenter non probat, ac manifestat: est enim quid medium inter expressionem consensus, & dissensus, & juxta Reg. juris 44. in 6. *qui tacet, non fate tur, sed neque utique negare videtur;* multò

minùs verò taciturnitas inducit re promissio nem ad sponsalia requisitam.

Regulam: *qui tacet, communiter accipiunt.* DD. de casu, quo aclus, qui geritur in præ sentia tacentis, cedit in ipsius favorem, ut pùta, liberationem, vel in leve duntaxat præjudicium per l. quipatitur. 18. ff. Mandati. l. s. absentis. 4. C. Si certum petatur, non item si de tacentis præjudicio gravi, vel propriæ personæ obligatione agitur, arg. l. filius fam. 8. s. invitatus. ff. de Procurat. l. in eo. 54. s. deinde. ff. de Ritu nupt. Gutierrez de Matrim. cap. 3. n. 2. P. Engel. b. t. §. 2. n. 8. Expeditor re sponsio est, quod nempe tacentis videatur con sentire in id, quod tunc agitur, ac dicitur, non autem in alia non necessariò connexa: adeó que in casu nostro is, cui promissio matrimoni facta est, censetur consentire, & acceptare hanc promissionem, utpote quam audit, & tacet; in reciprocam verò sui obligationem non videtur tacendo consentire, cùm de ea ex hypothesi nulla mentio habita, neque ea dem cum promissione alterius necessariò connexa sit: non enim repugnat, unum alteri se obligare absque eo, quod eundem reciprocè sibi obligatum habeat.

Controvertitur II. An tacita censeatur in esse re promissio, si puella Viri promissionem exprelè acceptet dicendo: *accepto, placet,* *quod mihi offertur, ago gratias pro benevolo in me amore?*

Pontius, Vasquez, & alii apud Patritium Sporer de Matrim. cap. I. n. 135. affirmant: primò: quia promissio viri tacitam involvit conditionem, si puella re promittat, & velit esse sponsa. Ergo si puella consentit in promissionem, censentit quoque in conditionem, & quod consequitur, tacite re promittit. Secun do: quia si vir exprelè puellæ dicat: *ego tibi promitto matrimonium, si tu viciissim me habere velis:* & illa acceptet, censembitur re promittere: ergo idem erit, si dictam conditionem non

non exprimat, cùm censeatur tacitè inesse, taciti autem, & expressi est eadem virtus. **T**ext. & Gloss. in l. 3. ff. de Rebus cred. **T**ertio: si vir dicat: *accipio te in uxorem*, & puella respondeat: *placet*, vel *accepto*, concurrentibus ceteris requisitis est verum matrimonium, & ex utraque parte obligat, ut docent Canonistæ in c. si inter h. t. ergo similiter, si per verba de futuro dicat: *accipiam te*, & illa respondeat, *placet*, vel *accepto*. erunt vera sponsalia.

At quidquid sit, negativa præplacet: tum quia acceptatio promissionis factæ ab alio non est formaliter repromissio, neque cum ea necessariò connexa: & sicut donatarius, qui acceptat donationem, donatori non ideo redonat, ita qui acceptat promissionem alterius, ideo promittenti non repromittit. Tum quia, in dubio magis præsumitur pro libertate, quam pro obligatione l. Arianus. 47. ff. de Oblig. & act. & maximè, si potest capi alia conjectura, quam obligationis ardua, & gravis; potest autem in nostro casu: quandoquidem acceptans promissionem matrimonii potest censeri acceptasse tantum, quatenus in sui favorem est, ut alterum sibi habeat obligatum. & ipse interim possit deliberare, an se vicepsim velit obligare, non verò quatenus est in sui præjudicium, & ut ipse obligetur promisor. Amicus tom. 9. tr. 10. disp. 35. dub. 2. n. 42. Trullenc. Prax. Sacram. lib. 6. cap. 1. dub. 2. n. 4. P. Engel. h. t. §. 2. n. 8. ¶. 2. ubi id limitat, si circumstantiæ aliud innuant; ut si actum fuerit de sponsalibus hic, & nunc contrahendis.

Ad argumenta contraria facilis est solutio: ad primum, quod promissio matrimonii habeat quidem tacitam conditionem, sed non simpliciter relatam ad tempus præsens, proinde fieri potest, ut de prælenti acceptetur promissio, & non acceptetur conditio, atque ita pars acceptans censeatur sibi reservare ipsius deliberandi. Ad secundum disparitas est,

quod conditio expressa intelligatur restricta ad tempus præsens ipsius promissionis, leuis ac conditio tacita: quapropter conditio tacita non inest eodem modo, quo inest expressa, & per consequens tunc non est virtus eadem taciti, & expressi, ut advertit Menoch. lib. 6. de Præsumpt. præsumpt. 40. n. 8. Ad tertium hanc disparitatem assignat Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 5. n. 6. quia matrimonium uno modo claudicare potest, nec potest fieri, ut sponsa acceptet verba sponsi, accipientis ipsum in suam de præsenti, nisi velit esse sua; sponsalia, licet in ratione sponsalium claudicare non possint, possunt tamen claudicare in ratione promissionis; quæ potest fieri sine alterius repromissione, & inferre obligationem de præsenti ex parte unius tantum.

Controvertitur III. An simplex promissio matrimonii, facta ab uno, & acceptata ab altero, ex parte promittentis obligationem parat?

Prima sententia docet, promittentem saltem obligari vi simplicis pacti, ac promissionis: quia licet sponsalia in ratione sponsalium non possint claudicare, sed vel uterque debet esse obligatus, vel neuter, potest tamen talis conventionis valere in vim simplicis promissionis, ita ut solus promissor obligetur ad matrimonium contrahendum, altero existente immuni ab hac obligatione, ut solet contingere, cum aliquid liberaliter promittitur. Ita Navarr. in Mammal. c. 22. num. 25. & postulios Gutierrez de Matrim. c. 5. n. 3.

Secunda sententia contendit, simplici haec promissione nec promittentem, nec promissarium obligari. Ratio duplex est; prima: quia promissio matrimonii est onerola, & semper habet conditionem subiunctam; se alter quoque se obliget, ergo altero se non obligante, nec ille obligabitur, qui prior promisit, sed poterit libere, & licite resilire. Altera: quia in matrimonio una pars per simplicem promissionem obligari non potest

alios libet. Ergo & in sponsalibus, quando pars una non obligatur, nec altera obligari potest: cum sponsalia æquè ac matrimonium sine contractus essentialiter reciprocus, seu unicus obligatorius. Ita Vasquez disp. 4 de Marim. c. 3. n. 33. Molin. de J. & F. com. 2. disp. 26. 3. n. 13.

Sub distinctione, ut reor, utraque opinio vera est: prior, si promissio matrimonii sit gravita, & facta per modum liberalis provisionis, vel remunerationis, sine conditione recompensationis; posterior, si promissio illa interspeditiva, & facta per modum contractus conditionalis, exspectantis alterius recompensationem, & reobligationem. Erit autem qualitas promissionis ex circumstantiis ac conjecturis dijudicanda; & quidem si inter partes de matrimonio contrahendo antecedenter iudicatum fuerit, palam est, promissionem gravitatem non esse; sin vero absque ullo prævio ejusmodi tractatu promissio fiat ob acceptum aliquod beneficium, veluti si vir fœminæ promittat, se illam ducendum, eo quod agrotanti fidelerit adstiterit, conetur promissio ex gratitudine, & benevolentia, non per modum contractus reciprocis facta; ideoque promissor alterius declarationem, & determinationem exspectare tenebitur; quæ tamen obligatio remissa præsumitur, si ipsa recompensationem diutius sine justa causa distulerit, utpote ad quam velut complementum ex natura sua collimat. Interim necessarium non est, ut ante omnem extranei actus interpositionem se resolvat, sicut in contractu stipulationis, tanquam stricti juris communiter reguntur, propter l. continuus. 137. in principiis ff. de Verborum oblig. sed sufficit moraliter recompensationem remissam non esse. In duobus, si ex circumstantiis intentio promittentis non appareat, judicandum, recompensationem factam tuisse juxta sponsalorum naturam, minimum respectu. Layman. in Theol. moral.

KÖNIG IN DECRET. LIB. IV.

lib. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. Sanchez lib. I. de Matr. disp. 5. n. 15. qui n. 14. in fine monet, promissori, se consensum ante recompensationem revocasse affirmanti, in utroque foro credendum esse.

Denique ad sponsalia præter consensum 46 contrahebitum requiritur etiam consensus saltem tacitus eorum, in quorum potestate sunt. In sponsalibus, inquit Paulus JC. in l. 7. §. 1. ff. b. 1. etiam consensus eorum exigendus est, quorum in nuptiis desideratur. Nuptie autem, ait idem l. 2. ff. de Ritu nupt. confistere non possunt, nisi consentiant omnes, id est, qui coenunt, quorumque in potestate sunt. Consonant l. 5. 12. 18. & 20. C. de Nuptiis.

Hinc scrupulus enascitur: utrum sponsalia 47 insciis Parentibus contracta sint valida?

Dixeris esse invalida; partim quia sunt contra ius, & leges allegatas: partim quia naturaliter illicitum videtur, sine consensu, consilio, & judicio parentum matrimonium contraherere, pr. Instit. de Nupt. nec aliter legitimum dicitur matrimonium, quam si etiam parentes consentiant. c. 1. 3. & 4. causâ 30. q. 5. c. 12. & 13. causâ 32. q. 2. Non autem possunt confistere sponsalia, ceu promissio matrimonii, si id licet, ac legitimè contrahi nequeat, cum promissio illicita, contra pietatem, ac bonos mores non teneat per c. in malis. causâ 22. q. 4. c. 18. & 69. de R. l. in 6.

Verum sponsalia Parentibus insciis celebrata per se esse valida, evincit praxis Ecclesiæ, & docent RMus Maurus Oberascher de Sacram. p. 2. ff. 2. c. 1. §. 2. in fine. Layman. in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 1. c. 1. n. 14. eo quod nullibi ad valorem sponsalium de jure exigatur consensus, & praescitus parentum. Fateor tamen, liberos sub gravi peccato obstringi, ut ad matrimonium, ita ad sponsalia ineunda requirere parentum consilium, qualescumque tandem illi sint, sive illustres, sive plebei, naturâ ipsâ dictante, ut sub quorum cura sunt,

D

co-

corum in te tam ardua consilium non negligant; quamvis eorum consilium, vel justum sequi necessario non semper teneantur, nisi aliunde accedat circumstantia, illicitum faciens contractum, ut quia nubunt personæ indignæ, cum præjudicio familie, cum gravi aliorum scandalis &c. cum alioquin in contrahendo matrimonio sui iuris ac libertatis existant. S. Thom. 2. 2. q. 104. art. 5. in C. Sanchez lib. 4. de Matrim. disp. 23. n. 10.

Nec in contrarium moverit, quod ingeritur, sponsalia sine prælicitu parentum contracta esse contra jus Civile, quod etiam matrimonium taliter contractum irritum voluit: quia in hac parte corrigitur per Jus Canonicum in c. sufficiat causa 27. q. 2. c. veniens. 13. de Sponsal. & expressius per Trident. sess. 24. de Refor. Matr. c. 1. Alii textus juris Canonici allegati ex recepta interpretatione non plus probant, quam de honestate, non de necessitate desiderari consensum parentum. Nec refert, quid saltem illicita sint, & peccaminosa talia sponsalia; promissio autem illicita sit etiam invalida: nam hoc pronuntiatum tunc procedit, quando promissio est de re illicita, non si fiat modo illico: in promissione vero matrimonii insciis parentibus, ipsum matrimonium promissum res licita, & solus modus promissionis est illicitus.

§. VII.

48. *Finit sponsalium est, ut matrimonium, seu nuptiae, reciprocè vel ab ipsis sponsis, & aliis eorum nomine promissa, ex aliquo temporis intervallo subsequantur. Welenbec. in Parat. de Sponsal. n. 5.*

§. IX.

49. *Effectus sponsalium est vel generalis, seu sponsalibus & aliis contractibus communis; & specialis, seu sponsalibus propriis.*

Generalis effectus sponsalium est obligatio iustitiae ex sponsalibus nata; quæ iterum alia est directa, alia indirecta. Directa tendit &

obligat sponsos ad contrahendum suò tempore matrimonium, & quidem sub peccato sive promissio matrimonii sit reciproca, adeoque propriè contractus sponsalium, sive tantum unilateralis, quā unus alteri gratuitò matrimonium promisit, & alter sine reprobatione acceptavit: quia materia, seu res promissa per se gravis, & magni momenti est. D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. a. 1. & 2. Co-var. 4. Decret. p. 1. c. 4. n. 2. Gutierrez de Juram. 1. p. c. 51. n. 5. Frustra igitur est, quod ait Henriquez, qui lib. 11. de Matrim. c. 11. n. 2. putat, promissionem gratuitam matrimonii non ex iustitia, sed ex virtute fidelitatis solum leviter obligare. Sed hinc

Disceptatur I. An sponsalia etiam in foro externo actionem pariant, præsentia si modis pacto sine forma stipulationis contracta sunt?

Pro negativa facit imprimis, quid ex modo pacto non detur actio, neque ex jure Civili. 1. juris gentium 7. ff. de Patti. neque ex jure Canonico, ut *supradict. tit. n. 54.* probavimus. Præterea: quia de jure Codicis & Digestorum liberum est a sponsalibus resire, & alii desponsata reunitare conditioni, alisque nubere non prohibetur. Text. in l. 1. C. b. 1. l. Tertia. 13. 4. ff. de Verb. oblig.

Athæc sententia passim exploditur, & ex sponsalibus etiam simplici conventione contrahentium celebrantis obligationem naturali, & civili, consequenter & actionem in foro externo dari, ostendit: quodidianus usus tribunalium Ecclesiastico: um. Ratio est: quia sponsalia, eti nulla stipulatio intervenient, non sunt pactum nudum; sed verus contractus nominatus ob nomen speciale, aut certe pastorum legitimum ob specialem assentiam SS. Canonum in c. 46. 47. & 50. causa 27. q. 2. cap. 10. & 17. b. e.

Nechuius opinioni quicquam derogat, quod de jure civili sponte, aut sponsali libere repudiare licet: hoc namque per jus Canonum

comutatum est, quod sponsarium conven-
tiones aechis vinculis adstrinxit, sancivitque,
utræ fixæ, firmæque essent. Imo & anti-
quo Romanorum jure ex sponsalibus obliga-
tionem civilem natam, & actionem, quæ ex
funta dicebatur, contra eum, per quem fa-
ctum esse, quod minus nuptiæ lequerentur, in
quod alterius intererat, daram fuisse, solum
que per abusum, perditis Romanæ Civitatis
moribus, repudiorum libertatem irrepulisse,
testatur Hothomanus de Cassis, & incest.
nupt. p. 3. c. 4.

Disceptatur II. Quando sponsi teneantur
esequi obligationem & matrimonium con-
trahere, si in contractu dies, aut terminus ad-
iectus non sit?

Ferdinandus de Castropol. *disp. I. de sponsa-*
lal. punct. 2. Corinck. *disp. 22. n. 2.* Pontius
lib. 12. c. 6. & alii statuunt, confessum, & pri-
mâ quaue occasione promissionem absolu-
tam matrimonii adimplendam, nuptiasque
adoraandas esse. Primo ob auctoritatem *l. in*
caecis. 14. ff. de R. I. ibi: *in omnibus obli-*
gationibus, in quibus dies non apponitur, pra-
dicti die debetur: & l. cum qui. 4. I. S. quoties
f. de Verb. oblig. ibi: quoties in obligationibus
ius non ponitur, praesenti die possumia debetur.
Secundo ob paritatem desumptam à voto,
quod obligat pro prima opportunitate, nisi
huerit certus terminus præfixus, juxta illud

Denier. 23. v. 21. *cum votum voveris Domi-*
nō DEO iuso, non tardabis reddere, quiarequi-
ruilla Dominus DEUS tuus, & si moratus
furi, reputabitur tibi in peccatum.

Verumtamen cum commune sit omni de-
bito, cuius solutioni non est certa dies præfi-
ca, ut debitor non teneatur illud solvere, nili
creditor interpellet per *l. debitores præsentes.*
10. C. de pignoribus. ideò Sanchez cum non-
nullis, quos ipse refert, & sequitur lib. 1. *disp.*
28. centet, sponsalia quoque, si nullus in his
terminus adjicitur, solam obligare, quando

alteruter contrahentium exigit promissionis
adimplementum, & matrimonii celebratio-
nem; nisi forte propter pudorem, vel timo-
rem petere non auderet, ut contingere solet
in fœminis naturâ verecundis: tunc enim
quamvis sponsa actu non petat, petit tamen
interpretative, & sponsus in mora consti-
tuitur.

Jura in contrarium allata loquuntur de eo
calu, quo creditor debitorem interpellat, vel
si non interpellat, id facit invitus v. g. ob me-
tum. Neque concludit paritas: cùm enim
DEUS per le ipsum voti adimplectionem non
petat, nec sit major ratio, cur modo potius,
quàm alio tempore vovens illud adimpleat, ad
illud implendum omni tempore tenetur: at
verò cùm sponsi sponsarium adimplectionem
per se ipsos postulare possint, eorum obliga-
tio non urget, donec pars altera interpellat.
Monendi tamen sunt sponsi, ut factis sponsa-
libus quamprimum contrahant matrimonium,
cùm procrastinatio matrimonii inter
sponsos præbeat occasionem efficacem insi-
nitarum turpitudinum, testis Gobat in *Theol.*
exper. tr. I. O. n. 1. 24.

Disceptatur III. An sponsi, si præfactè si-
ne justa causa vel plus æquò differre, vel prot-
rus omitere nuptias decreverint, à Judice Ec-
clesiastico compellendi sint ad promissionem
implendam.

Prima sententia est, ex sponsalibus etiam
juratis in foro contentioso neminem com-
pelli posse ad contrahendum matrimonium,
propter c. 17. b. t. ubi mulier se nuptoram ju-
ramento firmaverat: respondit autem Lucius
III. quid cùm libera debeant esse matrimonia,
monenda est potius, quàm c. genda: cùm co-
actiones difficiles soleant exitus frequenter ha-
bere. Atque ita pronuntiâle videtur Alexander VI. Pontifex in causa & lite, quæ inter
Ladislauum Hungariæ Regem, & Beatrix m-
Reginam mota fuit; utpote quam ille, dum-

monitis Ultini Legati Apostolici flecti non posset, Pontificis venia repudiavit, & Annam Principis cuiusdam de Gandale filiam duxit, de qua Bonfinius *Decad. 5. lib. 2. 3. 5.*

Secunda sententia asserit, ex sponsalibus iuratis tantum dari actionem, & coactionem in foro externo, non autem ex sponsalibus simpliciter contractis propter c. 10. b. t. ubi S. Pontifex rescribit, compellendum esse promissorem matrimonii per censuram Ecclesiasticam, si promissionem juramento firmaverit: quia periculose est contra suum juramentum venire. Atque ita recte Caroli Duci Burgundiae filia Duci Clivensi, qui matrimonium inter illam, & Maximilianum dissolvere conabatur, respondit, se juratam fidem dedisse Maximiliano, & contra promissum nihil age-re posse. Cominæus *lib. 8. de Reb. gest. Ludovici XI.*

Tertia sententia est, quod refractorius, sive sponsalia simpliciter contracta, sive juramento firmata sint, ab initio monendus sit, contemptis autem admonitionibus postea velut contumax ad instantiam alterius per Ecclesiasticum judicem tam minis, quam censuris ad implendam promissionem compelli possit: Cujus ratio est: quia Judex tenetur ex officio compellere ad reddendum unicuique, quod suum est, maximè parte petente. c. 1. & 3. de *Paetis.* sed contrahens sponsalia tenetur ex justitia, & sub peccato gravi servare fidem sponsalium, sive eam juramento firmaverit, sive non: ergo. Et hanc sententiam prædictus orbis probatam esse ait Joan. Gutierrez *Can. qq. lib. 1. c. 18. n. 10.* Ita scilicet, nisi causa aliqua probabilis subsit, quæ judicem moveat, ut ea re supersedendum existimat; quid enim si inter sponsum & sponsam tantæ exarserint inimicitiae, ut alter alterius vultum ferre nequeat, & periculum sit, ne inter eos perpetuum existat odium, atque dissidium? quid si obstinate repugnet alteruter, ita ut nul-

lò pactò, neque minis, neque censuris permoveri possit, aut flecti. Certè tunc iudex ad tristes exitus, & majora mala præcavenda à censuris abstinere, & potius sponsalia dissolvere, vel à censura jam inflicta etiam non patientem absolvere tenebitur, injuncta tamen parti nocenti penâ, & satisfactione debiti. Gloss. in c. 2. V. *interpositionis b. t. Fellin. int. 1. de Paet. n. 12. Covarr. 4. Debet. 1. 7. 4. n. 3. Menoch. consil. 386. n. 1. vol. 4.*

Quibus prælibatis expedita est conciliatio cap. 10. & 17. b. t. Iupra propria, & secunda sententia adductorum: postremum namque dum dicit mulierem post jurata sponsalia nubere renuentem, monendam petitus esse, quam cogendam, accipiebat est de casu, quo judex prævidet graviora mala, vel excommunicationem nihil profuturam; quid autem faciendum sit, si judex ejusmodi mala non timeat (prout ordinariè metuenda non sunt) sed potius emendationis, ac futura cum tempore affectionis spes affulgeat, in illo cap. 17. non disponitur, sed supponitur ex precedente cap. 10. ubi expresse dicitur, sponsus post monitionem cogendum esse, & duæ operæ additur: nisi rationabilis causa obstituit; qualis sunt præviles graviora mala, & pericula. Licet vero in cod. cap. 10. item sit de sponsalibus juratis idem tamen juris est etiam in non juratis: quia textus procedit secundum facti contingentiam, & sponsus refractorius cogendus est, non ob juramentum solum, sed & propter iniquitatem. Pithing. b. t. §. 3. n. 18.

Obligatio *indirecta* sponsalium sponsorum obstringit ad omni tendita illa, quibus impediunt, aut ultra terminum differri, vel aliter ladi possent speratum matrimonium; veluti ne inter sint aliquid fiat contra fidem datum, vel ad sponsalium dissolutionem tendens: Idque ideo, quia contractus omnis obligat non tantum ad præstandura id, quod promissum est, sed etiam

quam ad abstinentiam ab eo, quod executio-
ni premitionis adversatur. Excipitur ingressus
religionis, quæ sponsalia haud impeditunt,
sicut nec ipsum matrimonium ratum propter
speciem religiosi statu savorum: de quo
alibi.

Effectus speciales sponsalium sunt: primo
quod ex iis nascatur publica honestas, vel ju-
dicii publicæ honestatis, quæ inter sponsum,
& sponsæ consanguineas, & inter sponsam,
& sponsi consanguineos matrimonium con-
trahit non permittit, de qua sunt textus in c. 3.
§. 4. b. 1. Item c. 4. & 5. de Desponsat. in-
jub. Nos verò de ea agemus infra in tit. 4. p. 3.
6. Alter est, quod sponsalia vivit, & invitio
priore sponsō iterari nequeant, & iterans Jure
Civilis notetur infamia. l. 1. l. 13. §. 2. ff. de his
quinet. infam. Ut verò hæc poena ob iterata
sponsalia irrogetur, necessum est I. Ut quis
sponsalia eodem tempore iteraverit, id est, ita
ut concurrant eodem tempore, licet diversis
temporibus contracta. d. l. 1. l. 13. §. 2. & ibi
Brunneman. n. 5. II. Ut iteraverit proprio
romine: unde si quis bina sponsalia alieno
romine contraxerit, non incurrit infamiam,
tisi ullam personam in potestate habuerit...
Brunneman. d. l. n. 4. ubi tamen opinionem
eius, qui consultor fuit binorum sponsalium,
quod honestos viros gravari assertit.

17. Tertius effectus specialis sponsalium dic-
tur, quod in sponsa aliena adulterium comit-
atur, ac vindicetur, prout rescripserunt Divi
Impp. Severus, & Antoninus l. 13. 9. 3. ff. Ad
Lig. Jul. de Adult. additâ ratione eleganti,
quod neque spem matrimonii violare per-
mitteatur; An autem concubitus cum sponsa
alterius de futuro propriè sit adulterium, &
quo genere poenæ vindicetur, non sat's li-
quet, & expouenius ad eit. de Adult. &
supr.

18. §. X.
Contraria sponsalium de futuro sunt modi,

seu cause, ex quibus dissolvuntur: sunt autem
duorum generum: ex quibusdam enim spon-
salia dissolvuntur ipso jure, & ex parte utrius-
que: ex aliis tantum datur facultas illa rescin-
dendi, vel recedendi ab illis, etiam alterâ parte
invitâ. §. dissolvuntur. & seqq. In fit. Juri
Can. h. t.

Ipsò jure itaque dissolvuntur sponsalia pri- 59
mū mutuo puberum consensu, seupotius dis-
sensu, quamvis nulla alia causa interveniat:
quia omnis res per quascunque causas nasci-
tur, per easdem & dissolvitur. c. 1. de R. I. &
nihil tam naturale est, quam eo genere quid-
piano dissolvi, quo colligatum l. nihil 35.
ff. Eod. Ec hoc sponsalia commune habent
cum aliis contractibus, qui ex natura sua, &
institutione Divina non sunt indissolubiles, ut
matrimoniū.

An autem sponsi etiam à sponsalibus jura- 60
tis mutuo consensu licet absque speciali caesa
recedere possint? inter DD. non constat.

Negotium facessit text. in c. 2. h. t. ubi ex
communi Interpretum consensu agitur de ca-
su, quo ambo sponsi mutuo consensu resilire
voleant, & tamen S. Pontifex dicit, eos com-
monendos, & modis omnibus inducendos,
ut præstitam fidem servent, & si persuaderi
nequeant, solum propter metum majoris ma-
li in patientia tolerari posse, ut fidem sibi re-
mittant. Ex quo textu sponsalia jurata liberè
& licet dissolvi non posse, docet Gloss. ibid.
V. tolerari. Joa. 3. ndr. & nonnulli alii: no-
nū enim jure fit . à jure tantum toleratus
propter periculum majoris mali.

Sed ab eorum sententia hic recedere non
dubito: juramentum natrue sequitur natu-
ram actus, cui apponitur. c. quemadmodum
25. de Jurejur. igitur sicut contractus spon-
salius est actus ex natura sua revocabilis, ita
& juramentum adjectum. Deinde jura-
mentum adjectum sponsalibus, etiam casu,
quod juramentum principaliiter in DEUM

relatum, & matrimonium intulit pietatis personæ pauperi, aut periculo incontinentia exposita promissum est, respicit mutuum favorem partium. Ergo ab illis remitti potest, cùm promissioni juratæ insit conditio: *si is in eius favorem præstum est juramentum, voluerit illud servari.* ut cum communi DD. tradidi ad tit. de Jurejur. n. 38.

Ad oppositum textum c. 2. b. t. aliqui respondent, contrahentes inducendos, & componendos esse propter erroneam opinionem vulgi, qui fortè juramenti religionem in aliis casibus contemnet, si in hoc impunè contraveniri videat. Barbosa ad d. c. 2. num. 6. dicit omne juramentum servandum esse, quod servari potest, non ex natura quidem juramenti, sed ex præcepto positivo. Rectius tamen dixeris, S. Pontificem se fundare in particularibus circumstantiis, aut validâ præsumptione, quod non uterque contrahentium liberò & simultaneo consensu à sponsalibus reddat, sed, ut plerumque accidit, ab initio unus tantum pœnitiat, & fidem datam, ac juramat retractare conetur, alter verò non absolute, & liberè, sed in consequentiā, eo quod nolit pœnitentem urgere, ac cum invito matrimonium contrahere, in dissolutionem consentiat,

61 Secundo ipso jure dissolvuntur sponsalia tam jurata, quam simplicia per matrimonium cum alia actu validè quamvis injustè contractum, c. sicut 32. c. si inter 31. b. t. c. 1. de Sponsaliorum. Ratio est: quia fortius est vinculum matrimonii, etiam rati tantum, quam sponsalium; quoties autem duo vincula concurrunt, quorum nequit utrumque servari, fortius prævalet, nullâ habitâ ratione prioritatis alterius per l. quoties. 15. C. de rei vindic. Debet tamen matrimonium cum illa validè esse contractum; alioquin ex quounque capite invalidum fuerit, nullam vim habebit ad priora sponsalia ex parte contravenientis dirimenda: non enim præstat impedimentum, quod de jure non fortius efficiuntur, s. 2. de R. f. in 6.

Inter partes dissidentes hæret: an per matrimonium subsequens ita solvantur priora sponsalia, ut nec matrimonio per mortem, aut

professionem religionis resciſſo, illa macta illorum obligatio?

Omnino dissolvit, Præposit. in d. c. sicut. n. 8. b. t. Ancharen. ibid. n. 6. Layman. in Tuel. mor. l. 5. sr. 10. p. 1. c. 2. n. 22. & alii cum Pirrhing. b. t. n. 59. probant duplii potissimum ratione: prima est: quia obligatio semel extincta non reviviscit. l. qui res. 98. s. arcam f. de Solut. obligatio autem sponsalium præcedentium per matrimonium subsequutum non tantum suspensa, sed penitus extincta fuit, cùm ob indissolubilitatem vinculi præsentis cum matrimonio sit incompossibilis. Secunda: quia votum strictioris religionis omnino extinguitur per professionem seculam in ordine laxiori juxta c. 5. de Regul. l. in 6. idque ideo, quod sint obligationes ejusdem rationis, una tamen fortior altera. Ergo cum obligationes sponsalium & matrimonii sint ejusdem rationis, & una fortior altera, si superveniat illa matrimonii, utpote fortior, exungit omnino illam priorem sponsalium.

Ferdinandus de Castropal. diff. 1. de Sponsal. punt. 11. Basil. Pont. lib. 12. c. 16. & cum his Clariss. P. Jacob. Wex de Sponsal. p. 1. §. 7. n. 13. rectius docent priorum sponsalium obligationem, durante matrimonio cum alia tantum suspendi, & matrimonio soluto illius efficaciam redire: cum jam tempore sponsalium alteri acquisitum sit jus expectandi illud tempus pro petenda impletione sponsalium, quo ab altera parte moraliter loquendo impleri potest: nec in ejus, qui fidem fregit, potestate, aut arbitrio sit, injusto suo factō ab obligatio se extinguere. Præterea si prior obligatio sponsalitia per matrimonium subsequens omnino extingueretur, tunc extingueretur, vel ex-

natura rei, vel ex dispositione juris positivi: Non ex natura rei: quia obligatio illa potest confidere cum matrimonio contracto cum alia, saltem ut maneat in suspenso, & demum matrimonio soluto executioni mandetur. Non ex dispositione juris positivi: cum textus, qui in oppositum adduci solent id non statuant, sed

DEO pervotum simplex, ac solenne; non item si obligatio respiciat diversas personas, ut impræsentiarunt: tunc enim utraque sustineri potest, & debet ita dictante naturali æquitate. Ferdinand. de Castropol. ubi supra num. 5.

Tertio ipso jure solvuntur sponsalia etiam⁵³ jurata per actualem professionem in religione approbata emissam, cum & ipsum matrimonium ratum seu sponsalia de præsenti per eam solvantur. c. ex publico 7. de Convers. conjug. Trident. sess. 24. de Sacramen. Matrimon. can. 6. Propterea: quia sponsalibus ex dispositione juris ineft tacita conditio: *nisi contrahens statum religiosum elegerit*.

Dubitatur I. Num ante matrimonium⁶⁴ contractum liceat ingredi, & profiteri religione, si sponsalia juramentum firmata sint?

Sententia negatiæ favere videtur c. commissum. 16. b. t. ubi Alexander III. rescripsit ob reverentiam juramenti prius contrahendum esse matrimonium, & ante ejus consummationem intrandam religionem per illa verba: *tutius est ei, religione juramenti servata prius contrahere, & postea, si elegerit, ad religionem migrare*. Accedit: quia juramentum servandum est, quoties potest licet adimpleri sine impedimento majoris perfectio- nis spiritualis & salubrioris statutus, potest autem in nostra hypothesi: cum statim post adimpletum juramentum religionem ingredi concessum sit.

Sed firmiores, majorisque ponderis rationes occurunt pro affirmativa: prima & primaria est, quod juramentum sequatur naturali actus, cui apponitur, consequenter conditio tacite inclusa in actu censetur similiter inclusa in juramento; ergo conditio: *nisi promittens statum religiosum elegerit*; que tacite inest promissioni matrimonii, inheret quoque juramento. Secunda: quia non videatur infringere juramentum, qui illud in melius

com-

commutat. c. pervenit. de Furejur. c. Scriptura. de Voto, & Voti redempt. utique autem melius est, religionem ingredi, quam nubere? c. nuptiarum. 41. causâ 27. q. 1. Tertia est: quia sic contrahendo graviter luderetur pars altera, ut quæ contra fidem sibi datam cogeretur innupta remanere, & expectare usque ad professionem ingredientis, & non profidenti, ac postea egredienti non sine probro adhaerere. Vide post alios Rmum Maurum Oberascher de Sacram. p. 2. tr. 2. c. 1. f. 2. y. II. dissolvuntar. qui cum Bonacina, & Sanchez hanc sententiam limitat, ut sponsus ante matrimonium contractum nequeat ingredi religionem, si sponsam post sponsalia sub spe matrimonii desforasset, vel si ea ob habitam familiaritatem famæ notabilem jacturam patet: siquidem tunc moraliter loquendo injuriam violatæ virginitatis, aut famæ aliter refascire non potest, ad quod tamen ex justitia obligatur.

Ad cap. commissum. 16. b. t. respondet, quod in illo Pontifex non imponat præceptum, sed consilium, cum solummodo dicat: *ratiō est, per quod tacite subiunxit, saltem tutum esse, matrimonio non contracto ingredi religionem.* Deinde, quod loquatur de eo, qui necdum decreverat religionem intrare, sed tantum a longe deliberabat: si enim voluisse ferid, & statim id facere, dixisset ei: *Anice& tu intra, ut inquit Hostiensis.* Id, quod adjicitur, juramentum servandum esse, quoties licet tervari potest, procedit, quando juramentum non involvit conditionem, quæ non adimpletur, vel quando non matatur in melius.

65 Dubitatur II. Utrum sponsalia solvantur per solum ingressum in religionem, seu novitiatum professione non subsecuta?

In hoc dubio resolendo triplex laborat sententia. Prima absolute negat per ingressum religionis ex parte alicujus sponsalia dif-

solti: èo quod ingredientis religionem non h̄c ipso videatur statim cedere jure suo, neque ullus sit textus, qui vel ingredientem religionem, vel manentem in saeculo liberet ab obligatione sponsalium. Ita Richardus, Palaudanus, Durandus, & alii antiquiores Thomistæ apud Sanchez de Matrim. lib. 1. diff. 42. n. 1.

Secunda sententia afficit, per ingressum religionis bonâ fide factum dissolvi sponsaliam ex parte manentis in saeculo, quam ex parte ingredientis religionem, idque probat primo: sicut se habet professio ad matrimonium ratum, ita se habet ingressus religionis ad sponsalia; atqui professio dissolvit matrimonium ratum ex parte utriusque: ergo etiam ingressus religionis dirimit sponsalia ex parte utriusque. Secundo: obligatio voti religionis dissolvitur per ingressum in religionem, bonâ fide, id est, animo perseverandi in illa, ita ut si vovens egrediatur, expertus, eum statim sibi non convenire, liber maneat ab obligatione voti. Ergo etiam per ingressum religionis penitus dissolvitur obligatio orta ex sponsalibus, nec credit per ingressum ex illa. Ita Sylvester V. Sponsal. q. 10. cas. 2. & Bonac. tom. 1. q. 1. de Sponsalib. punt. 5. n. 2. cum aliis.

Tertia, & verior sententia docet, ingressus religionis dissolvi sponsalia ex parte manentis in saeculo, non etiam ex parte religionem ingredientis: ratio primæ partis est, tum quia religionem ingressus satis declarat, se sponsalibus renuntiare, & sic absolvere alterum à fide data: tum quia ex parte illius notabilis fitumatio, & parti remanenti in saeculo grave nimis foret, si per annum integrum novitiatu non sine incontinentiae periculo expectare deberet, vel probosum, si teneretur religionem deferentem in maritum aut uxorem recipere. Ratio secundæ partis est: quod, esto ingredientis in religionem per hoc suo iuri quoad

sponsalia cedat, non cesserit tamen juri suo persona in saeculo remanens, ideoque ingredens ei adhuc manebit obligatus ad matrimonium, ubi egressus fuerit ex religione, cum ipsa contrahendum. Neque privilegium, ex quo professio religiosa liberat a promissione, seu fide antecedenter data in sponsalibus, vel matrimonio rato, ad novitiatum seu ingressum in religionem extendi potest, cum sit oculum, & prajudicet juri remanentis in saeculo. Ita D. Thom. Henriquez, Coninck, Hortad. Pontius & Villalobos relati à Trulenc. *Praxi Sacram.* lib. 7. c. 2. dub. 1. Laymann l. v. 10. c. 2. n. 2.

Ex his expedita est solutio ad fundatum primae sententiae & facilè respondetur ad fundamenta secundæ: nam, quod *primum* attingit, non est par proportio professionis ad matrimonium, & ingressus in religionem, seu noviciatus ad sponsalia: enim verò professio est mors quædam spiritualis, & inducit statum perpetuum, matrimonii incapacem, non item noviciatus qui præcisè delibet: andicauis introductus est citra ullam obligationem, qua repugnet obligationi sponsalia legitime contractæ. Ut taceam, quod vis, ac privilegium solvendi sponsalia ex parte religionem ingressi noviciati nullibi datum sit, & tanquam odiolium à professione ad eum ob paritatem rationis ampliari nequeat. Ad secundum dispartitas est: quia per religionis ingressum, & ejus experientiam in anno probationis impletur votum religionis, cessâ quæ ejus obligatio, tametsi non sequatur professio, si vivens bona fide. & sine fraude ingressus sit, at ingressus in religionem non est impletio sponsalium, nec mutatio in melius ante secutam professionem.

Dubitatur III. An non tantum per professionem religiosam, sed etiam per suscep-
tionem SS. Ordinum sponsalia dissolvi possint?
Videbitur primâ fronte, quod non, quia

KONIG IN DECRET. LIB. IV.

quod per professionem religiosam dissolvantur sponsalia, inde conficitur, quod per eam matrimonium quoque ratum dissolvatur, ergo à contrario, cùm expressè constitutum sit in *Extravag. antiqua, apud Joan. XXII. de Voto & vot. redempt.* per susceptionem SS. Ordinum non dissolvi matrimonium ratum, concludendum est, per eam nec dissolvi posse sponsalia. Neque verò putandum, sponsalibus ex natura rei, vel jure positivo inesse conditionem: *nisi sponsus SS. Ordines suscepit.*

Sanè ex hac ratione Ferdinand. de Castro-pal. *saged. disp. I. de Sponsalib. punct. 19. n. 2.* & P. Engel ad *Tit. de Obligat. ad ratiocin. re-*
ctè inferunt, sponsum sponsa invitâ ad SS. Ordines licetè ascendere, & admitti non posse, consequenter, si defacto ordinetur, obligatum esse ad expensas resarcendas, quas sponsa sorte fecit sub spe futurarum nuptiarum. Nihilominus sponsalia per susceptos SS. Ordines in consequentiam ex utraque parte rescindi, corumque obligationem inefficacem reddi, ita ut matrimonium amplius contrahi non possit, extra dubitationis aleam est, cum Ordines sacri impedimentum dirimens, uti Professio religiosa, secum trahant, & ordinatum perpetuo reddant inhabilem ad implenda sponsalia d. *Extravag. antiqua.* Clariss. P. Jacob Wex de *Sponsalib.* p. I. §. 7. n. 11.

Cæterum votum quoque castitatis, ingrediendæ religionis, suscipiendi Ordines sacros, imò & cælibatus, si prius emissum sit, quam sponsalia contracta, ex dirimit juxta deducta sup. à n. 6. num verò subsequens eadem dissolvat? dicemus *infrain tit. 17. n. 8. & 9.*

Quarò ipso jure solvuntur sponsalia, si 67 *quocunque impedimentum dirimens, ut puta affinitas, cognatio spiritualis, &c. superveniat, aut detegatur, Ratio est: quia superveniente, aut defecto ejusmodi impedimento non potest contrahi matrimonium, ergo nec sponsalia ad id obligare.* Sanchez lib. 1. de

E

Matrim.

*Matrim. diss. 56. num. 1. Gutierrez eod. tr.
cap. 31. num. 1. Quod ampliatur, ut ad
dissolutionem sponsalium simplicium suffi-
ciat, si de impedimento dirimente solum sit
fama publica. c. super eo. 2. de Consang. &
affinit. aut si unus testis de eo deponat, li-
cet alleget propriam turpitudinem c. præterea
12. b. t. imo licet fuerit perlona vilis: si
quidem in causis ad evitanda peccata admit-
tuntur testes quoque inhabiles, quando alia
probatio non suppetit. Quidquid reclami-
tent Panormit. in d. c. præterea. in fin. Sanchez
l. cit. n. 12.*

68 *De eo altercari DD. video: an etiam spon-
salia juramento firmata propter famam im-
pedimenti dirimenti, aut unius testis dictum
dissolvi possint?*

Sententia negativa præcipue fundatur in
*d. c. præterea 12. b. t. ubi S. Pontifex propter
affinitatem assertione solius complicis proba-
tam sponsalia dissolvi, & matrimonium pro-
hiberi decernit, nisi juramentum intervenisset.*
Ex quo Panormit. Butrius, Ancharan. & cum
his Gonzal. n. 5. arguunt, casu quo juramen-
tum intercessit, propter unius testis depositio-
nem, aut aliam semiplenam probationem
sponsalia rescindenda non esse. Cujus ratio-
nem reddunt: quia quod alias imperfectæ pro-
bationes recipientur, sit ad evitandum pericu-
lum peccati, ne scilicet tales sponsi, si ad matri-
monium procedant, vivant in perpetuo adul-
terio, aut incestu, at si sponsalia jurata sunt,
non potest evitari periculum peccati, etenim,
dum Judex dissolvendo sponsalia periculum
incestus vult evitare ac præcavere, sponsos
exponet periculo perjurii. Unde cum cer-
tus sit de juramento, & consequenter de
perjurio secuturo, si sponsalia dissolvat, e-
contra de impedimento, & causa dissolven-
ti incertus, utpote tantum semiplenè pro-
bata, potius peccatum perjurii præcavere,
& sponsos ad observanda sponsalia jurata
compellere debet.

Verum neque textus, neque ratio allata
vincit, quod minus sustineas, etiam sponsalia
jurata propter impedimentum dirimenti per
famam, per unum testem, aut aliam proba-
tionem semiplenam probatam dissolvens
esse, motus præstimum textu d. c. super 10. 2.
de Consang. & affinit. ubi statuit, juvenem,
qui fide interposita (id est juramento interce-
dente, ut interpretatur Gloss. & DD.) puel-
lam despousaverat, ab impetu, & mari-
monio promisso esse absolvendum, si fama
loci habeat, quod postea consanguineam filius
cognoverit, sive affinitatem cum sponsa
contraxerit, et si hoc manifestum non sit, unde
patet, solum famam satis probare. Si autem
fama satis probat, cur non testis unus, vel alia
semiplena probatio? Certe juramentum spon-
salibus secundum se nihil adjicit, & juxta eo-
rum normam, validitatem, vel invaliditatem
regulatur; ergo si aliunde sufficiens probatio
inducitur, quam sponsalia ex dispositione iuri
invalida censetur, non proderit, quod jura-
mentum sint firmata, cum probatio non jura-
mentum, sed sponsalia afficiat.

Ego, ut iura iuribus concordentur, existi-
mem, omnino propter juramentum sponsa-
libus appositum non omnem probationem
recipiendam, quam alias recipienda fore, jura-
mento non apposito, v. g. assertione com-
plicis propriam turpitudinem allegantis, vel
testis alias suspecti; cum saltem in ordine ad
ipsos contrahentes validius ligent sponsalia
jurata, quam simpliciter contracta, confe-
quenter non tam facile sint dissolvensa juxta
*cir. c. præterea. 12. b. t. quod autem plena pro-
batio requiratur, ex illo erui non potest, sed te-
stem idoneum, vel famam, aut aliam semipe-
lenam probationem impedimenti sufficere, pro-
bat. d. c. super eo. 2. de Consang. & affinit. Ad
rationem contrariam respondeatur, non esse
tantum periculum perjurii, quantum est in-
cestus: nam licet nullum subsit à parte rel-
impe-*

impedimentum, sponsi tamen non commit-
tent perjurium, si cum auctoritate judicis Ec-
clesiastici à sponsalibus recedant, cùm jura-
mentum sub tacita conditione emissum cen-
seatur, nisi improvisa mutatio, vel causa su-
pervenientia: neque ligat sponsos ad contrahen-
dum matrimonium contra prohibitionem ju-
dicis, aut cum probabili periculo peccati. E-
contra si re ipsa subsit affinitas, vel aliud im-
pedimentum, ut ut Judge caveat, & autho-
ritatem suam interponat, cùm dispensare ne-
queat, vel latet non intendat, ex hypothesi,
a parte rei nullum matrimonium, sed status
fornicationis, vel incestus erit. Georg. Ro-
gnol. *contr. 14. de Sponsal. II. praeor. 8. n. 7.*

Planè si impedimentum dirimens, v. g. affi-
nitas post contracta jam legitimè sponsalia
sublecutum sit ex culpa alterius, ut fieri solet,
perforationem à sposo cum sorore spon-
se commissam, is tenetur vel damnum per
pecuniariam compensationem resarcire, vel
si velit sponsa, procurare dispensationem;
ut alias ex sua iniquitate lucrum reportet,
qui potius jure naturæ videtur obligatus, ut
impedimentum malitiosè positum circa rem
alteri promissam pro viribus removeat, præ-
fertur, si secuta fuerit sponsæ defloratio, aut
magna jaedula innocentii immineat. P. Engel
*ad tit. de eo qui cognovit consanguineam
uxoris sua. num. 10.* Coninck *disp. 23. de
Matrim. dub. 5. n. 37.* Bonacini *cod. tr. q. 1.
part. 7. n. 8.*

Quinio: ipso Jure dissolvuntur sponsalia la-
tius temporis, ad finiendam eorum obligatio-
nem conventione sponsorum expressè adjecti.
sicut 22. b. 1. Ratio est: quia promissio non
obligat, ultra intentionem promittentium; er-
go si sponsi futurum matrimonium ita pro-
mittant, ut obligari velint ad terminum præ-
fixum, & non ultrà, eo termino transacto de-
finit obligare illa promissio.

Dixi autem: *ad finiendam obligationem;* *lib. 1. disp. 33. n. 21.*

secus est, si terminus sit appositus tantum ad
exeundam obligationem sponsalium: hinc
si dies, seu certum tempus, intra quod contra-
hi debeat matrimonium, v. g. ante proximam
quadragesimam, sit adiectum, hoc tempore
elapso non statim exspirat obligatio, cùm per
diem adiectum contrahentes effectum obli-
gationis solum accelerare voluerint, ut com-
muniter fieri solet, per text in c. *cum dilecti 6.*
§. preterea. de Dolo & contum. & ibi Panorm.
n. 73. Imò casu, quo terminus expressum ad
finiendam obligationem, & tanquam condi-
cio præfixus est, refert, num intra illum ter-
minum matrimonium promissum fecutum
non fuerit ex culpa alterius sponsorum, an
verò utriusque, vel neutrius? Si ex unius tan-
tum culpa, altero ad contrahendum parato,
non simpliciter desinit obligatio sponsalium,
sed ex parte illius duntaxat, qui sine culpa est,
per text. *in d. c. sicut. ibi: nec per eum stetit,*
quin ad statutum terminum matrimonium
consummaverit. Quòd si per utrumque stetit,
utrinque solvetur: quia terminus sponsali-
bus adiectus est ad hunc præcisè finem, ut si
intra illum non perficiantur, nullum penitus
habeant effectum. Sanchez *lib. 1. de Ma-*
trim. disp. 53. n. 3. & 6. Gutierrez *cod. tr.*
c. 24. n. 10. Demum si per neutrū stetit, sed
uterque ex legitimo impedimento intra ter-
minum præfixum non potuerit sponsalia ad-
implere, eadem ex parte neutrius dissolvi do-
cet Sanchez *lib. cit. n. 8. & Bonacini. de Matrim.*
q. 1. p. 1. 6. n. 6. Quibus tamen merito con-
tradicit Layman *in Theol. moral. lib. 5. tr. 10.*
p. 1. c. 2. è quòd contractus ex conventione
legem accipiunt. Neque obstat regula *cum*
non stat 66. de R. F. in 6. quā dicitur: *cum*
non stat per eum, ad quem pertinet, quā minùs
conditio impletatur, haberi debet perinde, ac si
impleta esset: quia hæc regula in contractibus
raro locum habet, ut notat etiam Sanchez

lib. 1. disp. 33. n. 21.

E 2

Fa-

70 *Facultas recessendi a sponsalibus*, altero etiam invito, datur variis ex causis. Primo ex causa absentiae; si nimis sponsus, aut sponsa se transfert in partes remotas: quippe tunc ab lens censetur sponsalibus renuntiare, & esse in mora alteri periculosa juxta c. de illis. 5. b. t ubi tamen requirunt Interpp. ut recessus fiat sine alterius partis despontia consensu, sine justa causa, & cum nulla aut tenui spe proximi redditus.

Oportet igitur, ut sponsus, vel sponsa sine voluntate alterius recessat. Quodsi sponsus sciente, ac consentiente sponsa, vel haec sciente, ac volente sponso peregre abiverit, intra tempus absentiae, de quo inter eos convenitum, sponsalia rescindi non possunt. Sanchez lib. I. de Matrim. disp. 54. n. 13. Quin immo, si certum tempus redditus praefixum non sit, & remanenti parti longinquitas itineris, ac difficultas expeditionis perspecta fuerit, exspectandus est redditus sponsi, vel sponsae. licet absentia aliquando diuturnior sit, cum recessus animo redeundi factus tacitam sponsalium renunciationem non inducat, nec vota tua diuissim eludi jure conqueri possit pars remanens, quae peregrinationi consensit. Canit. in Comment. ad d. c. de illis.

Rursus, ut sponsa ob absentiam sponsi ab obligatione sponsalium liberetur, necessum est, ut recesserit sine justa, & necessaria causa. Nam si sponsus in militiam, patriae defendendae causâ, ad jussum Principis & Superioris proficiscatur, si ab hostibus in captivitatem sit deductus, si morbo detentus, si prædonum meru deterritus, si Principis & Reipub. Legatus, si ob mortem parentum, aut accusationes criminum capitalium amicis, vel conjunctis personis intentatas impeditus, intra breve spatium reverti, & sponsalia perficere non possit, sponsa tantisper & non solum per annum, vel biennium, sed etiam triennium, quadriennium, & ulterius, pro arbitrio judicis, exspecta-

re tenetur, donec vel impedimentum cesseret, & sponsus revertatur, vel de eius morte certum nuntium allatum sit. l. sepe 17. ff. b. t. Hostiens. in Summa eod. n. 3. Joan. Andr. d. c. de illis. num. 6. Menoch. de Arb. tr. jud. lib. 2. cent. 5. cas. 455. n. 7. Perpendatur Judex circa definitionem temporis absentie moram, & sponsæ etatem, qualitatem, ac mores, ne aut illi opportunum tempus nubendi pereat, aut incidat in periculum incontinentia: non enim quævis Penelopæ similis, quæ Ulyssiem peregrinantem per 20. annos inspectavit.

Ad haec, si sponsus, aut sponsa sine alterius praescitu ex cauta voluntaria dicitur, ut propterea sponsalia rescindi possint, opus est, ut non sit spes proximi redditus, puta, ut sponsus deserat sponsam, & non constet, ubi terrarum degat, vel utrum superest sit, item an animal revertendi, & matrimonium contrahendi habeat. Quodsi constet, ubi gentium moretur, & speretur brevi redditus, exspectandus est, vel requirendus, ut intra certum tempus redeat, contractumque perficiat: quia tunc ex parte ipsius sponsi cellar presumpcio, quod recedens renuntiaverit sponalibus prius celebratis, & ex parte sponsæ periculum incontinentia. D. Thom. in 4. dist. 27. quist. 2. a. 3. ad 2. Bonac. de Matrim. q. 1. punt. 6. n. 8. Coninck. disp. 23. n. 51.

Variant autem & Jura. & Jurium perit, quanto tempore sponsa sponsalium, auch sponsam absente exspectare teneatur, ut à sua obligatione liberetur?

Jure Canonico verbis generalibus constituitur casu, quo sponsi insciis sponsis dimittunt terram, se ad alias partes transferentes, liberum esse mulieribus ad alia vota se transferre. d. c. de illis. 5. b. t. Econtra de Jure Civili plures distinctiones, & exceptiones speciales traduntur: nam, ut paulò ante dictum, si sponsus ex causa necessaria absit, exspectan-

dosest, donec necessitas, & causa illa cesseret.
I. sepe 17. ff. Eod. Si absit ex causa voluntaria
& extra provinciam commoretur, triennio.
Liberam. 2. C. de Repudiis. si in eadem pro-
vincia, biennio. 1. si is. qui. 2. C. h. t. ad eum
falsa effectum, ut arrhae, & donationes ante
nuptias repeti, aut retineri possint: alioquin
enim de Jure Civili statim a sponsalibus rece-
dere licet juxta l. 1. C. Eod.

Easdem distinctiones etiam hodie, & in fo-
to Ecclesiastico observandas esse, & jus Civi-
le non corrigi per Jus Canonicum, docent.
Gloss. in d. c. de illis. v. liberum. Sylvester V.
Sponsalia. q. 10. cas. 4. & Menoch. de Arbitr.
lib. 2. cent. 5. casu. 4 15. n. 7. eò quòd in lèpe
c. de illis nullum sit verbum, quod restrin-
git tempus legale. Econtra sine omni di-
stinctione, sponso discedente, statim liberam
esse sponsam, contendunt Panormit. Decius,
& quam plures alii relati a Covarr. de Sponsal.
t. 5. in princ. num. 7. cum in c. de illis, absolu-
te decernatur, liberum fore sponsa ejus, qui
se translulit ad alias partes cum alio contrahe-
re; non foret autem id ei liberum, si bienni-
um, triennium, aut quinquennium exspectan-
dum esset.

Sed ne facile correctionem inter jus Cano-
nicum, & Civile admittamus, dici potest,
quòd, si sposus ad exteris provincias se con-
tulit, intentione vel nunquam, vel non nisi
post multos annos redeundi, sponsa nec eundem
sequi, nec per biennium, vel aliud cer-
tum tempus exspectare teneatur, sed liberè,
& statim ad alia vota transire possit juxta d. c.
de illis. 5. quòd si verò spes sit, eundem intra
biennium, vel citius redditum, aut si sciat
ubi, & quòd in partibus non admodum re-
motis commoretur, sponsa non liberetur, sed
sponsum vel exspectare debeat per tempus à
Jure Civili præscriptum, vel requirere, ut in-
tra certum tempus contrahat matrimonium,
aut obligationem remittat; idque colligitur

ex illo ipso c. de illis, ubi Pontifex non pro-
pter quamcumque sponsi absentiam spontan-
liberam pronuntiat, sed tunc demum, si di-
mittat terram, ad partes alias se transfe-
rens, non dicitur autem dimittere terram,
qui intentionem brevi redeundi habet, ne-
que ad partes alias se transferre censetur,
qui in vicinia, quamvis extra provinciam,
commoratur, prælestim cum sumus in ma-
teria correctoria, ac propterea strictæ inter-
pretationis.

Secundo recedi potest à sponsalibus ex cau-
sa dolii, seu deceptionis, tametsi error non in-
tervenierit circa substantiam contractus, aut
personam, per l. 1. in pr. & §. 1. ff. de Dolo
malo. Sed hoc ita, si dolus accidentalis de-
derit causam contractui; ut si quis se divitem
finxerit, aut claro genere prognatum, cum sit
inops, aut ære alieno obrutus, aut ex incestu
natus, aut alia infamis persona, & vice versa,
si sponsa hilice utatur technis; aut si sanum se
prædicet alteruter ex delponsatis, cum lepra,
perpetuā scabie, morbo comitali, gallico,
aliōve contagioso labore; aut si parentes te-
nuioris fortunæ filiam indotatæ locupleti lo-
care cupiant, & fallaciis adolescentem ad dan-
dam fidem de conjugio inducant, aut si lenæ
puellam omnium lectissimam & castissimam
depradicant, quæ tamen passim male audit;
his enim & similibus casibus à sponso, vel
sponsa, cognitò dolō, ac compertà fallaciâ,
Sponsalia, quamvis jurata sit, vel etiam coitu
confirmata, retractari queunt, non verò ipso
jure nulla sunt, juxta dicta ad tit. de Dolo &
contum. n. 15. Coninch. de Matrim. disp. 23.
n. 73. Martin. Perez disp. 10. sect. 1. num. 3.
Quòd si dolus accidentalis contractui causam
non dederit, sed fuerit tantum incidens; ut si
Narcissus duxisset Floram, licet scivisset ipsam
esse pauperem, quæ tamen jactavit, se esse
diviciem, ex ea folummodo causa sponsalia

*Matrim. diss. 65. n. 2. Di castillo cod. tr. 10.
diss. 1. dubio. 23. n. 339.*

72 *Tertio ex parte sponsi rescindi possunt sponsalia, etiam jurata, propter supervenientem fornicationem sponsæ, per textum in e. quemadmodum. 25. de Jurejur. ubi duplex ratio redditur, nimisrum: quia in illo juremento, ac contractu, talis debet conditio subintelligi: si videlicet illa contra regulam desponsationis non venerit. Et quia, si post contractum conjugium vir propter fornicationem licite potest uxorem à sua cohabitatione dimittere, longè fortius ante conjugium celebratum propter eandem causam sponsus licite potest in suam cohabitationem non admittere sponsam: quia turpius ejicitur, quam non admittitur hospes. Accedit, quod per fornicationem subsequentem res notabiliter mutata, & ignominiosum sit viro, ducere foemina corruptam. Sed hic nonnulla dubia occurunt.*

Primum est: An stuprum violentum, & si sponsa vi oppressa, ac cognita sit, sufficientem causam præbeat, ut contracta sponsalia rescindantur?

Rationem dubitandi suggerit d. e. quemadmodum de Jurejur. cujus rationes in hypothesi cessant: ex quo sponsa per virtutem constituta non potest dici fidem fregisse sponso, ac delinquisse, cum vis illata, ut non ponit consensum, ita crimen secum ferre nequeat, per c. 2. & 4. causa 32. q. 5. l. 1. §. 5. ff. de Postulando. Neque similis fornicatio involunta tribuit ius innocentis se separandi a conjugio quoad thorum post contractum conjugium, sive nec videtur ius tribuere separandi sponsum à vinculo sponsalium post eadem jam legitimè contracta. Ita Tabiena V. sponsalia. q. 9. n. 10. causa 6. & Armilla cod. Verbo, num. 12. & alii freti textu c. 46. causa 27. q. 2.

At rectius alii contrarium defendant, & ad instantiam sponsi reconciliationem, & con-

tractum matrimonii renuentis etiam ob vitium vi sponsalæ illatum à Judice dissolutionem sponsalium de futuro permittendam esse, statuant per c. 33. causa 27. q. 2. Licet namque, si animus vitiatus consideretur, illa criminis valet, attamen cum in corpus ejus quid commissum sit, quod merito abhorret vir gravis, & honestus, nulla ratio suadet, cur ei tam infra conditio, citra culpam suam, facto alterius inferri possit: certe enim in magnum sponsi dedecus redundat, habere uxorem ab alio, quamvis invita fuerit, cognitam. Facit etiam, quod omnibus actibus, ac conventionibus hæc tacita insit conditio, illaque sub ista clausula intelligatur: rebus sic stantibus, seu in eodem statu, quo fuerunt tempore contractus, permanentibus; secundum l. 38. ff. de Solus. Gail. lib. 2. observ. 23. n. 9. Atque ita sentiunt Panorm. in d. e. quemadmodum. Co varr. 4. Decret. 1. p. c. 5. n. 2. Sanchez lib. 1. de Matrim. diss. 55. n. 7.

Neque obstat, quod deficiant rationes, quibus cit. c. quemadmodum innititur: quoniam in illo non est facta adæquata enumeratio omnium rationum, ex quibus sponsalia ob fornicationem subsequentem disolvit possunt, sed aliquarum duntaxat, quibus addenda notabilis mutatio ex parte sponsæ, quæ ex copula etiam coacta nascitur, dum sponsus sponsam sine nota infamiae ducere nequit, perculöve exponitur, alienam prolem pro sua a-lendi. Sed nec quempiam terreat text. in c. 46. causa 27. quæst. 2. ut qui agit de puellis de præsenti despontatis, prout Gloss. ibid. adverbit.

Alterum dubium est: utrum sponsus possit resilire à sponsalibus ob fornicationem sponsæ cum alio commissam ante sponsalia contracta, si primùm postea innotescat?

Paludanus, & qui cum eo negant, id deducunt ex cit. c. quemadmodum. 25. de Jurejur. ubi expressè dicitur: si quis juraverit, se du-

*B*utrum aliquam in uxorem, non potest ei fornici-
cium opponere præcedentem, sed subsequen-
tem. Ethanc sententiam Sylvester V. Sponsalia.
q. 10. casu 7. & D. Anton. 3. p. tit. 1. cap. 16.
admittere videntur, casu quo sponsus nōrat,
sponsum, cui matrimonium promisit, esse vi-
duam, sed ignorabat fornicationem ejus præ-
cedentem, ac sile viduam in honestam.

Affirmativam propugnat Gutierrez de Ma-
trimonio. c. 34. num. 2. Sanchez lib. 1. disp. 63.

n. 2. & Coninck disp. 23. de Sponsal. dub. 7.
n. 57. sub quorum vexillo & ego merebor:

quia sponsus ab initio sub tacita conditione
contraxisse censetur; nisi aliqua mutatio con-
siderabilis, sive physica, sive moralis superven-
erit, aut detegatur: & sponsa pro virgine,
aut honesta vidua se venditans dolum dete-
standum, & intolerabilem comittit, ob quem
sponsalia reclindi posse, constat ex dictis. Ac-
cedit, quod paria sint in iure aliquid superven-
ire, & præcedere ignoranter; res etenim di-
citur fieri, quando primò innotescit, arg. c. pa-
storalis. de Except. & l. in lege. ff. de Contrah.
empt. Atqui si fornicatio sponsi commissa
est post sponsalia, sponsæ competit, jus résili-
endi juxta communem, ergo etiam, dum post
sponsalia innotescit quemadmodum eam ob
causam jus hoc competere sponso evictum est,
& comprobatum. Huc inclinat Navarrus te-
ste Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 63. n. 7.

Textus ex d. c. quemadmodum. recitatus
procedit, quando sponsus tempore sponsali-
um habuit notitiam fornicationis, vel quando
postea ejusdem conscius factus ante contrac-
tum matrimonium sponsam carnaliter co-
gnovit, tunc enim eandem ulterius sponsa
obscere non potest, & quod semel placuit,
amplius displicere non debet; arg. l. 13. §. ult.
ibi: se ò enim accusat mores, quos uxorem du-
cendo probavit. & l. 40. ff. ad Leg. Ful. de
adult. Displicet etiam proposita opinio Syl-
vestri, & Antonini, tenetque communior.,
quod sponsus nequaquam teneatur ducere vi-
duam in honestam, tametsi sciverit esse viduam,
dummodo ignoraverit ejus fornicationem

præcedentem: quia & vidua ratione fornicationis, præsertim iterata, redditum est vilis,
ac impudica, quam ducere sponso est dedecori. Navart. in Summa. c. 22. n. 17. Coninck.
cit. num. f8. in fin. Sanchez de Matrim. lib. 1.
disp. 63. n. 5.

*D*ubium tertium est: An etiam propter fornicationem, aut stuprum à sponso ante-
sponsalia commissum, & postea cognitum, sponsæ jus resilendi competit?

Ita quidem probari videtur: quia in jure
paria sunt, nunc sciri, & nunc esse, arg. d. c. pa-
storalis. de Except. & l. in lege. ff. de Contrah.
empt. Atqui si fornicatio sponsi commissa
est post sponsalia, sponsæ competit, jus résili-
endi juxta communem, ergo etiam, dum post
sponsalia innotescit quemadmodum eam ob
causam jus hoc competere sponso evictum est,
& comprobatum. Huc inclinat Navarrus te-
ste Sanchez lib. 1. de Matrim. disp. 63. n. 7.

Sanè non diffiteor, quod sponsa propter
fornicationem à sponso post sponsalia com-
missam resilire possit: licet enim c. quemad-
modum cit. solum loquatur de fornicatione
sponsa, rationes tamen ibidem allatae quoque
in fornicatione sponsi locum habent, ut facile
quisque exputabit; haud tamen idem jus spon-
sæ concedendum reor, si sponsus ante sponsa-
lia lapsus fuit: siquidem sponsus per forni-
cationem præcedentem nec fidem frangit
sponsalium, cum tunc fides data nondum fue-
rit; nec grave dedecus ingerit sponsæ, cum
non æque ignominiosum sit feminæ nubere
viro, qui aliam cognovit, ac probrosum est
viro, ducere corruptam. Ita Bonacin. de
Matrim. q. 1. punct. 8. num. 1. & Coninck
disp. 23. dub. 7. n. 62. hæc additâ limitatione
nisi sponsus frequentius lapsus sit, & se libidi-
ni planè mancipaverit: id enim redderet eum
infamem, & magnopere suspectum de futura
incontinentia.

Ad argumentum oppositum respondeatur:
majo-

majorēm verām esse, quando eadem est ratio
impedimenti, idēque inconveniens, sive il-
lud p̄cedat, sive sequatur, ut contingit in le-
pra, morbo gallico, at in fornicatione sponsi
antecedente sponsalia non est idem incon-
veniens, quod in subseguente: quia p̄cedens
non est contra fidem sponsæ ratione sponsa-
lium debitam, & non reddit sponsum suspen-
dum de servānda matrimonii fide, ut subse-
quens; neque redundant in notabilem infas-
fiam sponsæ, sicut hujus fornicatio p̄ce-
dens in notabilem infiam sponsi.

*Dubium quartum est: num quoque à spon-
salibus sposo, aut sponsæ resilire liceat, si uter-
que post contracta sponsalia fornicationem
commisit?*

Neutrū posse in tali casu à sponsalibus re-
filire, tenet Paludan. *in 4. dist. 27. q. 1. a. 3.
n. 17.* & Bonacini. *de Matrim. p. 1. punct. 8.
n. 6.* *Primò:* quia delictum fornicationis uni-
us compensatur cum delicto alterius. *cit. c.
Intelleximus. 6. de Adulteriis.* & periniquum
esse videtur, ut pudicitiam vir ab uxore, vel
sponsa exigat, quam ipse non exhibit. *l. si uxor
13. §. 5. ff. Ad Leg. Jul. de Adult.* *Secundo:*
quia quando uterque coniunct post contra-
ctum matrimonium commisit adulterium, neuter
potest facere divortium. *d. o. Intelleximus.*
ergo etiam, quando uterque sponsus post con-
tracta sponsalia commisit fornicationem, neuter
potest à sponsalibus resilire. *Tertio:* quia
sponsæ tali casu non licet resilire propter sub-
sequentem fornicationem sponsi ergo idem
nec licet sposo ob naturam correlativo-
rum, ob quam vir & foemina quadam forni-
cationem sublequentem non judicantur ad im-
paria, & æquale utriusque jus est. *c. 20. cau-
sa 32. q. 5. cap. 1. & 2. ead. causa 32. q. 6. &
q. 7. c. 3.*

Reverend. Maurus Oberacher de Sacram.
p. 2. tr. 2. c. 1. §. 5. Gutierrez de Matrim. *c. 31.
n. 4.* & Sanchez *tib. 1. disp. 55. n. 9.* afferunt,
tali casu post quidem resilire sponsum, non

vero sponsam. Quibus accedo: tum quia de-
testabilior est libido sponsæ, quam sponsi, &
ideo quoque oscula. amplexus, aut tactus im-
pudici ex parte sponsæ, non vero ex parte
sponsi admissi, jus resiliendi tribuunt. Diana
p. 3. Resol. 283. cum aliis: tum quia ex for-
nicatione sponsæ grave damnum sponso im-
minet propter partus suppositionem, & longe
major ignominia est ducere defloraram,
quam fornicatori nubere.

Nec argumenta contraria hanc sententiam
infringunt. Nam, quod primum attinet, ne-
gatur, compensari posse fornicationem spon-
sæ cum fornicatione sponsi: quamvis enim
fornicationes istæ ex se, & ex genere suo sint
delicta paria, ex circumstantiis tamen sunt
planè disparia, & plus mali ac infamia lecum-
trahit fornicatio sponsæ, quam sponsi; inter
delicta autem imparia non est locus compen-
sationi. Neque quod ex secundo inferri pos-
set, obstat, quod inter conjuges adulteros fiat
delictorum compensatio, & vir adulter ne-
queat dimittere uxorem adulteram, et si ejus
adulterium sit gravius, quam viri: quoniam
non eadem ratio est adulterii, & fornicationis
à sposo commissæ, quandoquidem in adul-
terio, si ob id divortium decernitur, spectatur
fides conjugalis, quæ æquæ à viro, atque ab
uxore violatur, cum uterque per matrimonium
ad eandem servandam æquæ se adstrinxerit:
in fornicatione autem sponsorum in ordine
ad dissolutionem sponsalium non solum spe-
ctatur fidei sponsalitiae violatio, sed & infamia
aliavæ damna, quæ ex ea sponsis resultant.
Unde pater quoque solutio ad tertium: non
enim potest in hypothesi sponsis competere
jus æquale ad dissolvenda sponsalia, ex quo
major in sponsa, quam ipso sponso est fornicationis
turpitudo, quæ quandoque sola, citra violatio-
nem fidei daret, sufficit ad hanc dissolutionem,
ut quando fornicatio sponsæ p̄cessit spon-
salia; & ideo non admittit compensationem post

sunt sponsalia, sicut eam non admittit ante sponsalia.

Dubium quintum est: quænam, & qualis probatio stupri, seu fornicationis requiratur ad hoc, ut ob eam sponsalia resolvi possint?

Sufficere probationem semiplenam, argues ex c. dixit Dominus. 2. causâ 32. q. 1. ibi: n̄cunq̄ est fornicatio, vel fornicationis su-
picio, liberò uxor dimittitur; etenim si ob su-
ficationem uxor dimitti potest, multò magis
potest non admitti: quia turpiùs ejicitur.,
quam non admittitur hospes. d. c. quemad-
modum. 25. de Furejur. Et ex c. præterea 12.
l. i. ubi affinitas ad rescindenda sponsalia sa-
lis probatur per confessionem consanguinel,
scum sponsa peccâste confitentis; si enim
per unum testem, & quidem complicem, sa-
lis probatur affinitas illegitima, cur non etiam
fornicatio?

Existimare tamen, vix aliter ad dissolutio-
nem sponsalium procedi posse, quām si de stu-
pore, seu fornicatione constet vel ex indubita-
tis indicis, puta deprehensione in rebus ve-
netis, uteri gestatione, & partū exclusione,
vel per ipsius viriatae propriam confessionem,
vel per testes fide dignos, aliásve plenas pro-
bationes. arg. l. fin. C. de Prob. sponsam nam-
que fuisse & esse virginem præsumitur, donec
contrarium plenè probetur. Panorm. in c. 1.
du. adult. Zypæus de Sponsal. c. 13. §. 50. &
51. Schneidewin. ad inst. de Nupt. p. 4.
n. 61. Limita: nisi fama, vel infamatio com-
munis de fornicatione per se gravem muta-
tionem secum trahat; tunc quippe citra ple-
nam probationem sponsalia distolvi posse, no-
nat Zypæus h. t. consult. I. adjecto salubri mo-
nito, ne Judex rumores & detractiones mali-
tiosè matrimonii impedire volentium pro-
fama, & infamia recipiat.

Jura opposita parum stringunt: enim verò
dixit Dominus. 2. causâ 32. q. 1. procedit,
si præsumptio tam violenta est, ut pro veritate

habeatur, interprete Glosâ ibid. V. sufficio,
quam allegat, & sequitur Sanchez de Matr.
lib. 10. diffut. 12. n. 41. C. præterea 12. h. t.
solummodo obtinet, quando agitur de impe-
dimento dirimente: tunc enim, quia agitur
de peccato, & laute animæ, nec est in po-
testate contrahentium cum tali impedimento
matrimonium contrahere, esto velint, meriti-
tutor via incedenda, & semiplena probatio
recipienda est. Secus est, si sponsus sponsam
propter fornicationis suspicionem repudiare
velit, tunc enim, quia non agitur de peccato,
nec de valore Sacramenti, sed tantum de jure
privatorum hominum, more solito afferenti
incumbet probatio, & si is intentionem suam
sufficieater, ac plenè probare nequeat, pro eo
præsumetur, & judicabitur.

Quarò demum universim à sponsalibus⁷⁵
recedi potest, quando ex parte alterius no-
tabilis mutatio supervenit, aut saltē ex post-
facto talis rerum status detegitur, ut si res
tempore contractūs sponsalium ita fuisset, aut
si jam fuerit, ita cognita fuisset, sponsus non
fuisset contracturus, licet nullus dolus, sed sola
ignorantia intervenierit. Ratio punctualis
est: quia sponsalibus tacita inesse censetur con-
ditio: si res in talis statu maneant, aut ita sint,
ati apparent, prout communiter tradunt DD.

In specie verò mutationes ejusmodi nota-
biles, ob quas à sponsalibus recedere licet,
plures sunt, & contingunt vel in bonis ani-
mi, vel in bonis corporis, vel in bonis for-
tunæ.

Ob mutationem in bonis animi sponsalia⁷⁶
rescindi possunt: I. Si alterutra persona de-
sponsata post celebrata sponsalia à religione
catholica desicitat in hæresim aut pervergam
aliquam se: tam: quia matrimonium cum tali
vix sine gravibus difficultatibus rixarum, &
aliorum malorum periculis iniretur. Clariss.
P. Jacob. Wex de Sponsal. p. 1. §. 7. num. 25.
II. Si sponsus, aut sponsa crimen læsæ ma-
jestatis,

estatis, veneficium, latrocinium, homicidium, adulterium, falso, rapinam, furtum, & aliud id genus crimen, ac flagitium committat, ex quo infamia juris, aut facti interrogatur: cum innocens sibi integræ famæ sponsum, vel sponsam despenderit, eaque intentione fidem dederit, ut honesto, aut honestæ coniungeretur. I. §. C. de Sponsal. I. 8. §. 2. C. de Repud. Gutierrez de Matrim. cap. 32. num. 3. III. Si sponsus ex sobrio ebriosus, ex homine rem familiarem rectè curante prodigus, aleator, aliisque vitiis deditus evadat, ita ut metuenda sit contractio jam matrimonio indubia dilapidatio facultatum sponsæ, & exinde secutura inopia. I. §. §. 1. C. b. t. Sanchez lib. I. de Matr. disp. 63. in fin. Coninck. disp. 23. dub. 8. n. 67. IV. Si sponsus asper moribus, & admodum severus appareat: absurdum enim videtur, ut illi compellantur ad ineundum matrimonium, qui post consummationem ejus divortium quoad torum, & mensam petere non prohibentur. c. literas. in fin. de Restit. spoliat. Nec obstat, quod in c. veniens. §. Qui Clerici, vel voventes, dicitur, mulierem, quæ plura audierat de sponsi saevitia, ideoque ei noluit copulari, fidem violasse: nam ibi supponitur, mulierem id non certò cognovisse, & nimis leviter credidisse. Panormit. in d. c. veniens. num. 2. V. Si inter sponsos implacabile odium, vel graves inimicitiae post sponsalia vel inter parentes, aut propinquos sponsorum suborta sint, ita ut verisimile sit, nuptias illas materiam cædibus, vel adulteriis daturas, & perpetuas rixas, ac jurgia excitaturas tam inter futuros conjuges, quam ipsorum parentes, ac consanguineos: tunc enim melius est, in tempore occurtere, & sponsalia rescindere, quam sponsos cum magno suo damno ad ineundum matrimonium adigere per c. 2. & 17. h. t. adhibitâ tamen diligenti circumspectione: quia saepè, ut inquit Sanchez d. I. I. disp.

14. num. 3. circa fin. variae minæ jactantur; terrorésque opponuntur, & discordiarum pericula intentantur, quæ experientia teste, ubi deserbuit ille imperus, & matrimonium celebratur, in nihil recidunt, facile que animi conciliantur, & sedatur omnis tempestas.

Mutatio in bonis corporis pro iusta causa dissolvendi sponsalia habet. I. Si sponsa, aut sponsus post sponsalia reperiatur corruptus leprâ, paralyssi, epilepsia, lue gallicâ, physi, phrenesi, alióve morbo contagioso, & incurabili per c. quod proposuit. 18. causâ 32. q. 7. c. fin. de Conjug. lepros. D. Thom. in 4. dist. 27. q. 2. a. 2. ad 3. Navart. in Sum. c. 22. num. 27. casu. 8. Idem dixerim de hydrope, ut quæ de Medicorum sententia insanabilis est; & de grave lentia otis, seu halitus fetore, quando ex aliqua humorum intemperie accidit, & arte medicâ illi subveniri non potest. Patriit. Sporer de Matrim. num. 217. Secus, si quis quartanâ, vel alio morbo laboret, quamvis periculo, dummodo sanabilis sit, & non contagiosus, ut ostendit praxis quotidiana. II. Si alteruter ex sponsis incidat in vitium corporis, quod deficitatem insignem affert, ut si cui naus præcidatur, aut oculus eruatur; vel impedimento est laboribus, & operis, quibus victus & amictus est impavidus, ut si quis claudus, surdus, vel cæcus fiat, aut alteram manum, vel pedem amittat, per c. quemadmodum. 25. de Jurejur. Patriit. Sporer d. n. 217. non obstante c. 18. causâ 32. q. 5. quia in illo agitur de dissolvendo matrimonio, hic verò de sponsalibus, quæ sunt tantum aditus ad matrimonium, & ideo faciliter dissolvuntur re adhuc integrâ. III. Si sponsa tempore sponsalium pulcherrima, postea notabiliter deformis evadat, præsertim casu, quo sponsæ mediocris, ac plebejæ conditionis formola facies in sponso divite, aut insulti, vel nobili

huius familiâ prognato sola amoris causa existit, & alias extra hunc respectum sponsalia contracta non fuissent Sanchez lib. 1. de Matrim. diffut. 27. n. 4. Ferdinand. de Castro-
palau diffut. 2. de Sponsal. punct. 27. num. 5.
Quibus contradicit Novarr. lib. 4. Decretal.
p. 1. c. 5. n. 6. Gutierrez de Matrim. c. 32.
num. 5. Certe in Iponso corporis pulchritudo non adeo curatur, sed animi prudentia,
& composti ad virtutem mores spectantur.
Dicaltillo tr. 10. de Matrim. diff. 1. dub. 40.
num. 592.

Ob mutationem in bonis fortune dissolu-
tio sponsalium locum invenit, quando sponsa,
aut parentes ejus ob paupertatem subsecutam,
vel ob grandeas alienum contractum, pro-
missam dotem præstare nequeunt: quippe
promissio dotis est veluti conditio, quâ defi-
ciente etiam circa sponsa culpam cessat Ipon-
salium obligatio. Laymann in Theol. mor.
lib. 5. tr. 10. c. 2. n. 18. Menoch. de Arbitr.
lib. 5. casu 455. num. 6. Quod multò magis
procedit, quando expressis verbis conditio
hic adjecta fuit, si tantum, vel tot aureos
mihin dotem dederis. cap. de illis. 3. de Con-
dit. appos. Inò idem dicendum, quando
dos nulla constituta est, vel quando sponsas
sive suo viio, sive infortunio facultibus de-
ficit, vel quando uterque in paupertatem in-
cidit: cum in promissione matrimonii ex
parte utriusque maximè attendatur ad patri-
monium alterius, an amplius sit, vel exiguum,
ac sufficiens ad onera matrimonii susten-
tanda, ac perinde promissio illa sub illo sta-
tu divinarum facta intelligatur. Panormit. in
de quendam modum de Jurejur. n. 10. Basil.
Pon. lib. 12. c. 17. num. 8. Quodlibi, altero
ex sponsis in eodem statu permanente, al-
teri ingentes divitiae, ac honores, & digni-
tates accrescant, verius est, sponsalia dissol-
vi non posse: eò quod auctis divitiis, & ho-
noribus non varietur respectus in celebra-

tione sponsalium ad alterum habitis, ut qui
in eodem statu perseverat, nec ulla prorog-
rationem mutatur. Ferdinand. de Castropal.
d. diff. 2. punct. 29. n. 6. Bonacini. de Matr.
q. 1. punct. 8. n. 13. Coninck diff. 23. dub. 7.
num. 69.

Ea tamen, quæ diximus, unanimi DD. sen-
su eò restringuntur, nisi post talam causam
supervenientem, vel de novo cognitam, spon-
salia, antea valida, expressis verbis, aut ipso
facto, præfertim copulâ carnali, sint ratificata.
Quare si sponsus, cognitâ causâ recedendi,
sponsam carnaliter cognoverit, audiendus
non est, si postmodum resilire velit: ceterum
enim jus rescindendi sponsalia remisisse. arg.
1. si uxor. 13. ff. Ad Leg. Jul. de Adult. Patrit.
Sporer de Matrim. n. 219. Gutierrez c. 33.
n. 9. Laymann d. c. 2. n. 20.

Pro colophone adhuc venit decidenda qua-
stio: num ad dissolvenda sponsalia ob causas
hactenus recensitas Judicis Ecclesiastici sent-
tentia accedere debeat, vel an desponsati pro-
priâ auctoritate à se invicem discedere possint?

Videbitur fortassis ad dissolvenda sponsalia
Judicis Ecclesiastici auctoritatem omnino esse
necessariam. *Primo:* quia in c. de illis 7. de
Desponsat. impub. cautum est, ut impuberet,
qui adveniente pubertate reclamant, judicio
Ecclesiae ab invicem separantur. *Secundo:*
propter dispositionem c. duo pueri. 12. Eod.
ubi cuidam ad tempus penitentia imponitur,
qui pro sua opinione, judicio Ecclesiae irre-
quisito, à Iponsalibus recessit. *Tertio:* quia
absque judicio Ecclesiae etiam propter cau-
sam notoriā, v. g. affinitatem non licet di-
mittere uxorem. c. porro. 3. de Divortiis. ergo
neque sponsam. Ita Innocent. in d. c. de il-
lis. & cum limitatione: *nisi fortius vinculum*
superveniat, nempe matrimonium cum alio,
vel votum solenne. Gloss. ibid. V. iudicio Ec-
clesiae.

Sed magis arridet sententia communis.

sustinens, sponsos propriâ auctoritate recede-re posse à sponsalibus quâ publicis, quâ priva-tis; à publicis quidem, si cœla dissolutionis sit notoria, & de jure certa, ac expressa, à pri-vatis autem, etiam si causa sit occulta, modò justa sit, & certa: habent enim sponsalia im-bibitam tacitam conditionem: *nisi justa causa dissolutioni intervenierit*: quâ proinde inter-veniente eò ipso quasi cessat obligatio sponsa-lium, & consequenter sicut in aliis contracti-bus liber recessus conceditur. P. Engl. b. t. §. 3. n. 12. Sylvester V. Sponsalia. q. 11. Navarr. in Sum. c. 22. q. 28. Aliud est, si de veritate vel sufficientia causæ dubium sit: tunc enim propriâ ac privatâ auctoritate sponsalia dissol-vere non licet: cùm quilibet sponsus vi con-tractûs sponsalitii sit in possessione juris ac-quisi-ti, ut fiat, quod promissum est: in dubio autem nemini licet propriâ & privatâ auctoritate alterum de possessione sui juris deturba-re, sed ad hoc decidendum requiritur legiti-ma juris, & Ordinarii authoritas. Sanch. l. I. de Matrim. diff. 69. n. 8.

Ad jura opposita facilis est responsio. Nam 6. de illis. 7. de Desponsat. impub. non præci-pit, ut reclamatio fiat coram Ecclesia, & ejus-dem judicium exspectetur, sed solum dicit, quòd si impubes factus pubes reclamaverit, nec in alterum voluerit consentire, judicio Ec-clesiae separari possit. Cap. duo pueri. 12. Eod. non loquitur de recessu à sponsalibus ex legiti-ma cauſa, sed de recessu à matrimonio de-prælenti, & quidem absque causa, ut bene ponderando textum notat Sanchez d. diff. 69. in fin. Ad tertium respondeatur, non valere in prælenti argumentum à matrimonio ad sponsa-lia; quia divortium ex causa adulterii habet rationem penæ, consequenter non à privato, sed à Juge infligi debet; in aliis vero casibus quibuscumque non est in potestate conjugum, ut ut ambo velint, & impedimentum agno-scant, se separare.

De Arrhis, sponsalitia largitate, aliisve ac-cessoriis sponsalium plenâ manu tractabimus infra in *Titulo XX. de Donationib. inter vir-uxor.*

Pars II.

De Matrimoniosis.

SUMMARIA.

- 81. 82. 83. Matrimonium quid nominis? 84. do-contrabi possit inter fideles præcisè in ratione con-trallus? 85. Quid rei sit?
- 86. 87. 88. Dividatur matrimonium in legitime-ratum, & consummatum. 89. 90. Item in verum, pre-sumptum, & putativum. 91. Quid sit ma-trrimonium ad Morganaticam?
- 92. Qua sit origo institutionis matrimonii? 93. Quantum circa id valeant leges civiles?
- 94. Usque 100. Inter quas. 100. 101. & per quas po-sonas matrimonium contrabi possit?
- 102. Quod sit objectum proprium confessus matr-monialis?
- 103. Forma matrimonii confitit in confessu de-pe-senti. 104. Seru. 105. 106. libero. 107. 108. 109. po-berba, literat, aut aliud signum manifestato. 110. 111. 112. An ad contrahendum matrimonium consensus Parentum adhibendus sit?
- 113. Assignatur finis matrimonii. 114. 115. 116. Ex-ponuntur effectus communes utriusque conjugi. 117. 118. Effectus propriæ Marito. 119. 120. 121. item propriæ uxori.
- 122. Impedimenta matrimonii alia sunt impedientia, alia dirimentia. 123. 124. 125. Penes quis rite sed potestas constitueri impedimenta? 126. 127. Quinam in iis possint dispensare? 128. Quomo-do matrimonium nulliter contractum reconval-detur?

Sponsalia justo ordine, & methodo subse-quitur *Matrimonium*: de honestate namque illa hoc præcedunt. c. 39. cauſa 27. quest. 2. cap. 3. cauſa 30. quest. 5.

§. I.

Matrimonium communiter deducitur 181 *Matre*, vel quod in eum plorunque finem sc̄mina nubat, & viro societur, ut mater fiat. *Gloss.*

Gloss. in §. 1. *Instit. de Patria* potest. vel quod mater plus oneris sustineat in matrimonio, quam pater, ut quae liberos parere & educare cogitur: etenim ut Canonum verbis utar, *infans matri ante partum est onerosus, in partu dolorosus, & post partum laboriosus.* c. 2. de *Carcers. infidel.*

§. II.

Synonyma Matrimonii sunt *consortium, coniugium & connubium*, seu *nuptia*. *Consortium* appellatur matrimonium, quod omnis Divini, & humani juris communicationem inducat, atque vir & mulier ejusdem sit sortis, ex conditionis. l. 1. ff. de *Ritu nupt.* §. 1. & ibi DD. *Instit. de Patria* potest. *Conjugium*, à *jugo* denominatione facta, eò quod conjuges viilius, veluti *jugo copulentur*, & conjungantur, ita ut in unum coalescant, non tam corpore, quam animo. c. 5. 6. & 7. causâ 27. q. 2. *Connubium*, seu *nuptia* ab obnubendo, quod olim puellæ pudoris gratiâ flammœ, seu velamine rubri coloris caput obnuberent, & operirent, dum viris tradebantur. c. 7. & 8. causâ 30. q. 5. Unde hodiecum nomine nuptiarum ordinariè potius solennitas, ac celebritas illa venit, quæ contractui matrimoniali conjugitur, ac certis temporibus per sacros Canones prohibetur. cap. 4. de *Feriis*. Trid. ff. 24. de *Reform. matrim.* c. 10. quam contractus matrimonialis, qui nullo tempore intenditur. P. Engl. b. 1. f. 1. n. 8. Germanicè matrimonium *Ehe / Ehe- Stand / Ehlichen Stand / & nuptiarum solennitates Hochzeit / Beyschlaß / Beylager / Kirchgang / duncupant.*

§. III.

Sumitur *Matrimonium* vel præcisè pro contractu civili, quo inter virum, & mulierem mutua corporum potestas traditur in ordine ad copulam conjugalem, & consortium vita communis; vel pro Sacramento, quo viro, & mulieri legitimo modo copulatis gra-

tia confertur ad perpetuam vitæ consuetudinem mutuò peragendam: siquidem matrimonium baptizatorum esse verè & propriè unum ex septem Legis Evangelicæ Sacramentis à Christo Domino institutum, post Concilium Florentinum in *Decreto Unionis* novissimè definit Trident. in sess. 7. de *Sacram.* in gen. can. 1. & in sess. 24. de *Reform. matrim.* can. 1. atque contra Hæreticos egregiè firmat Reverendiss. Maurus Oberalcher p. 2. de *Sacram.* tr. 2. c. 2. §. 1.

Juvat hic disquirere: num valeat matrimonium in ratione contractus, si fideles intendant illud contrahere, non tanquam rem sacram, sed solum ut contractum.

Negat cum Palao diff. 2. de *Sponsal.* p. 2. n. 5. pars major Theologorum, eò quod Concilium Florentinum, & Tridentinum indefinitè, ac generaliter definiant, matrimonium fidelium esse Sacramentum, consequenter omne matrimonium comprehesdat, nec possit dari verum matrimonium, quod non sit Sacramentum. Deinde quia contractus matrimonii inter Christianos ex institutione Christi intrinsecè, & necessariò est Sacramentum. Ergo sideles, qui intendunt verum contractum matrimoniale inire, intendunt etiam Sacramentum conficere, nec possunt rationem Sacramenti à ratione contractus sejungere. Maximè verò propter absurdia, quæ ex opposita sententia fluunt: *primum*, quod eâ suppositâ licitum esset fidelibus matrimonia celebrare in ratione contractus, & non in ratione Sacramenti, cum nulla lex Divina, vel humana ostendi possit, quæ eos adstringat ad utrumque conjungendum, si haec duæ rationes verè separari queant. Alterum, quod pleraque matrimonia hæreticorum, vel cum hæreticis contracta puri contractus, & neque sacramenta forent, neque magis indissolubilia, quam matrimonia infidelium, ut qui Sacramenti rationem nec credunt, nec intendunt.

Malo tamen cum Dicastillo de Matrimonio. diff. 2. n. 191. Bonacini Hurtad. Diana, & alii citatis in affirmativam defletere, & ideo, quia juxta Florentinum in Decreto Unionis. §. 5. omnia Sacra menta tribus perficiuntur, rebus tanquam materia, verbis, tanquam formâ, & persona Ministri conferentis Sacra mentum cum intentione faciendi, quod facit Ecclesia. Ergo si conjuges, qui sunt Ministri Sacra menti Matrimonii, non habent intentionem conficiendi Sacra mentum, sed tantum civilem contractum, talis contractus, esto validus, revera Sacra mentum non erit. Neque ulla authoritas, aut ratio cogit asserere, Christum ita separabiliter utramque rationem conjunxisse, ut deficiente ratione Sacra menti deficiat etiam contractus, quandoquidem contractum non annullavit, sed ei in sua natura relicto solùm addidit dignitatem Sacra menti. Sicut igitur ablutio baptismalis, licet Christus eam elevaverit ad esse Sacra menti, deficiente in Ministro intentione, manet in ratione naturalis ablutionis, non in ratione Sacra menti, ita pariter, si in contrahentibus matrimonium deficiat intentione faciendi rem sacram, quando alias voluerunt ponere contractum civilem, matrimonium valebit in ratione contractus, non in ratione Sacra menti.

Ex quibus facile est respondere ad argumenta contraria. Ad primum dicitur, Concilia dum absolute matrimonium fidelium Sacra mentis accensent, supponere, ac loqui de matrimonio celebrato cum debita intentione. Ad secundum negatur, ex institutione Christi contractui matrimoniali rationem Sacra menti esse intrinsecam & illum sine ista intendi non posse, cum prior sit ratio contractus, quam ratio Sacra menti; quamobrem eti Christus omnem legittimum contractum matrimonii inter Christianos in Sacra mentum instituerit, consistere tamen potest absque Sacra mento, si deficiat intentione requirita,

ut pater exemplo Baptismi. Absurda quod attinet, ea perperam inferuntur. Primum, quia postea institutione Christi, & elevatione matrimonii fidelium ad esse Sacra menti, lex naturalis inhibet absque ratione Sacra mentum celebrare, & actionem Sacra mentalem irritare ex defectu intentionis. Alterum: quia ad celebrandum matrimonium, ut Sacra mentum, necessaria non est explicita, & expresa intention, sed sufficit confusa, implicita, ac generalis contrahendi modo, quo Christus instituit, vel fieri voluit, quam intentionem non obstante errore privato, presumuntur habere haeretici, dum vel inter se, vel cum Catholicis matrimonium ineunt, nisi apponant alium actum positivum oppositum, quo renuntiarent Sacra mentum, sed solum volunt contractum inire; quod rarius accidere probat Gobat in Theolog. exper. tr. 9 casu 11. sed. 2. n. 233. & seqq. contra Marchant. in Tribun. tom. 3. tr. 1. tit. 6.

§. IV.

Definitur Matrimonium, quod sit viri, & mulieris coniunctio, individuali vita coniunctivam continens. §. 1. Inst. de Patria potest in Sum. causâ 27. q. 2. c. illud. 11. de Praesumpt. Verum hæc definitio, ut ut communis, & utroque jure recepta sit, non est essentialis, sed tantum descriptiva; cum praedicta coniunctio non sit ipsa matrimonialis contractus essentia, sed primarius effectus illius. Accuratio definiri potest, quod sit conventio, quam mas, & femina sibi jus tradunt in corpora sua ad usum humanæ generationis. Dicastillo tr. 10. de Matrim. diff. 2. dub. 1. n. 8. Clariss. D. Gletie in Methodico compendio Inst. ad lib. 1. tit. 10. n. 8.

§. V.

Dividitur Matrimonium in legitimum, ratum, & consummatum.

Legitimum dicitur, quod legitimo, & naturali tantum consensu contrahitur, nec Ecclesi-

ratificationem, aut rationem Sacramenti habet; quale olim fuit in Lege naturæ, & Mosaica, ac hodie apud Judæos, & Gentiles. t. 1. n. 1. item illud. causâ 28. q. 1. c. quanto 1. nam eis de Divortiis. Clariss. D. Gletle loco tit. n. 9.

Matrimonium *ratum* est illud, quod juxta sacros Canones contractum, & ab Ecclesia approbatum est, ac insuper rationem Sacramenti participat, nondum tamen secutâ copulâ carnali; quale inter fideles tantum locum habet, non inter infideles, ob defectum baptismi, velut januæ omnium Sacramentorum, ut docuit Innocent. III. in d. c. quanto. ¶. nam n. 1. ubi ait: *et si matrimonium verum inter infideles existat, non tamen est ratum, inter fidèles autem verum, & ratum existit: quia Sacramentum fidei, quod semel est admissum, nunquam amittitur, sed ratum efficit conjugii Sacramentum. ut ipsum in conjugiis illo dante perdaret.*

¶ Matrimonium *consummatum* nuncupatur, quod perfectum, & completum est subsecuâ copulâ maritali, per se aptâ ad generationem polis; qualis ut sit, semen virile intra vas naturale mulieris immitti, ac recipi necessum est. arg. c. extra ordinaria. 11. causâ 35. q. 3. Nil tamen refert, sive id fiat per commixtio- nem utriusque carnis, sive alio quounque modo, vel arte Sanchez de *Matrim.* lib. 2. diff. 21. n. 2. cum communi. An vero ipsa etiam mulier seminarie, seminimique com- mixtio fieri debeat? nostris, ut dicitur, aqua haeret, ejusque resolutio pendet ex illa contro- versia Philosophica, ac Medica: num semen foemineum ad generationem requiratur? in qua tam affirmativa, quam negativa rationes, ac Patronos invenit.

Subtilior, quam utilior *questio* est: utrum matrimonium consummetur per copulam in- tra bimestre vi extortam.

Affirmativam cum innumeris tuetur San-

chez lib. 2. diff. 22. n. 4. eamque tanquam certam tenendam existimat, hâc potissimum ratione nixus, quod copulâ carnali etiam vi extortâ conjuges efficiantur una caro, & ex tali copula nascatur affinitas: quæ non nascitur nisi ex matrimonio consummato. c. di- screctionem. 6. & ibi Barb. num. 5. De eo, quod cogn. consang. Iux. sua.

Hanc communem esse, minimè diffiteor: num certa sit? est, quod dubitem: nam primò matrimonium consummatum repræsentat unionem Christi cum Ecclesia, ut ipse Sanchez cit. lib. 2. diff. 13. n. 1. & 7. probat, quæ est indissolubilis; sed istam unionem ea solùm copula repræsentare potest, quæ est voluntaria, siquidem unio Christi cum Ecclesia omnino voluntaria est. Secundo matrimonium ratum, quatenus est repræsentativum conjunc- tionis animæ fidelis per charitatem cum DEO necessariò consensum requirit. Ergo etiam matrimonium consummatum, quatenus est repræsentativum unionis Christi cum Ecclesia per carnem, consensum requirit. Ad hæc, tunc in esse consummati matrimonium per copulam constituitur, quando per actum justitiae commutativæ conjux petit, & reddit, quod debet; atqui hoc non contingit, si intra bimestre à die contracti matrimonii copula extorqueatur: cùm unus alteri ante lapsu duorum mensium non debeat, & debitum tantum sit conditionale, sub hac scilicet conditione: *nisi intra bimestre Religionem ingrediar.* Quæ rationes sententiam negativam saltem probabilem esse evincunt, eamque defendunt quā plures cum nostro Panormitano in c. 2. de *Convers. coniug.*

Neque urget ratio in contrarium adducta: non enim sufficit, quod Conjuges copulâ vi extortâ una caro efficiantur, indeque oriatur impedimentum affinitatis, quoniam etiam qui adhaeret meretrici, unum corpus ef- ficitur. 1. ad Corinth. 6. ¶. 16. & ex quavis copula

copula illicita oritur impedimentum affinitatis t. t. *De eo, qui cogn. consang. ux. sua.* Trident. sess. 24. de Reform. Matr. c. 4. sed talis sit copula, oportet, quæ fiat per debiti redditio-

nem, quæque repræsentativa unionis Christi

cum Ecclesia existat.

Porro in foro externo matrimonium consummatum censetur, quando sponsa non virgo traducta est in domum viri: etenim se cognovisse præsumuntur, nec illis in contrarium creditur, et si jurent arg. c. super eo. 5. *De eo, qui cogn. consang. uxor. sua.* Si vero virgo erat, & postmodum aspectu talis appareat, tandem si in domum viri fuerit traducta, creditur matrimonium non consummatisse, ex quo quælibet præsumptio cessat, viucontrarium probante. Holstiens. in Summ. tit. de Convers. conjug. n. 9. Gutierrez de Matrim. c. 54. in fin.

Dividitur Matrimonium in verum, præsumptum, & putativum.

39 Matrimonium *verum*, prout opponitur præsumpto, est, quod nititur legitimis probationibus. Probatur autem matrimonium iis modis, quibus alias civilia negotia probari solent, speciatim vero imprimis per attestacionem Parochi affirmantis in sua prælencia & testium matrimonium fuisse contractum: hic enim, tanquam de re ad suum officium spectante attestans, plenaria fidem meretur. Rota dec. 610. n. 3. & dec. 661. n. 4. p. 4. tom. I. in Recent. Secundo per duos testes etiam fœminas bona fama, aut parentes, aliósve consanguineos, nisi contrahentes sint disparis conditionis, & alter alterum divitiis, vel nobilitate præcellat. c. super eo. 23. de Testib. & ibi Panormit. Tercio ex Partita Curati. seu libro Matrimoniorum, qui etiam mortuis Parochio & testibus plenè probat matrimonium, utpote ratione officii scriptus. Rota dec. 750. n. 10. p. 1. Divers. Mascard. de Prob. concl. 672. n. 18. Quarò matrimonium probatur ex confessione conjugum, vel nominatione,

hoc est, quando vir, & mulier se invicem compellant coniuges, maritum & uxorem. Panormit. in c. Lator. *Qui filii sint. leg. vel si in literis invicem datis usi sint nominibus conjugum, Paris. consil. 55. n. 1. lib. 4. Coras. lib. 3. Miscell. jur. c. 4. n. 7.* Quinto ex diuturna coabitatione maris, & fœminæ honestæ. l. in libera. 24. ff. de Ritu nupt. præcipue si accedant alia adminicula, nempe promissio dotis unâ cum sponsalibus, licentia Ordinarii de contrahendo matrimonio per verba de præsenti in domo privata, remissio publicationum, aut præstatio alimentorum. Rota dec. 44. n. 2. coram Card. Cavalerio. Felin. in c. illud. n. 10. & 11. de Præsumpt. Sexto probatur matrimonium etiam ex eo, quod mulier usi sit vestibus, quibus alia nupta uti solent. Alex. consil. 151. n. 10. lib. 5. item ex eo, quod datus ob mortem mulieris induatur vestibus funeralibus. Cephal. Consil. 435. n. 66. & 67. Gregor. XV. dec. 248. n. 8. Septimo probatur ex publica voce, & fama juncitis administriculis. d. c. illud. & ibi Panormit. num. 4. de Præsumpt. Puteus dec. 173. lib. 2. Rota dec. 273. n. 11. p. 4. Divers.

Obiter tamen hic noto, ad probandum matrimonium in ordine ad legitimatem liborum, aut successionem sufficere probationes leviores. Panormit. in d. c. lator. n. 6. *Qui filii sint. leg.* Mascard. de Prob. concl. 1019. n. 6. 7. & 15. concludentes autem ad instar caesarum criminalium requiri, ubi agitur de dirimendo matrimonio jam contracto, vel de præjudicio alterius matrimonii seu ad impugnandum, & labefactandum aliud matrimonium. c. licet. 47. de Testib. Rota dec. 209. n. 1. p. 1. Divers. & dec. 147. n. 2. p. 1. in Recent. Mascard. ubi supran. 4. & 10.

Præsumptum matrimonium dicitur, de quoq; non nisi ex præsumptionibus constat. Præsumunt autem Hera antiqua matrimonium primo. quando ipsontalia, abolutè inter duas

per sonas ad contrahendum habiles inita, se-
cunda est copula carnis: quia non creditur, spon-
sum animo libidinoso & peccandi causam cum
sponsa conueuisse. c. 15. & 30. h. t. aliud di-
cendum de subsecutis amplexibus, osculis, ac
etiam risu ad copulam. c. fin. & ibi Interpp.
Ed. Secundo, quando sponsalia contracta
sunt sub conditione honesta de futuro, & ante
conditionis eventum intercessit commercium carnale:
quia Ecclesia præfumit, talem
recessisse à conditione, adeoque voluisse purè
& absolute contrahere matrimonium. c. per
mat. 6. de Condit. apposit. Tertiò, si impu-
beres contraxerunt sponsalia de præsenti, quæ
juris interpretatione sunt sponsalia de futuro,
& post etiam perfectam supervenerunt sig-
nalia, ut oscula, amplexus, munera, annu-
li subarratio, cohabitatio, & similia. c. un.
s. idem quoque de Desponsat. impub. in 6. ubi
Pontifex ait, per adventum pubertatis ejus-
modi sponsalia non transire in matrimonium
de præsenti, nisi per carnis copulam subsec-
tam, vel NB per aliquem modum alium con-
trahentes in eadem voluntate perseverante
consticerit evidenter. Gloss. ibid. Decius in
un. fil. 60. f. n. 6. Dissentit Covarr. in 4. De-
cretal. p. 1. c. 4. §. 2. n. 4.

Hodie, postquam Concilium Tridentinum
ff. 24. de Reform. matr. cap. 1. §. qui aliter
subtilit matrimonia clandestina, & ad cuius-
tunc valorem exigit præsentiam Patrochii
& duorum testium, in illis locis, ubi illud pro-
mulgatum, & receptum est, præsumptum
matrimonium sermè cessat; Gutierrez de Ma-
trimon. c. 70. ubi vero promulgatum, ac rece-
ptum non est, obliteranda sunt antiqua jura:
complex non recepta non liget, ut docui ad Tit.
& Confir. n. 21. cuius nondum me péniteat.

Matrimonium verum, prout opponitur
putativo, est illud, quod verè initum est inter
personas habiles ad contrahendum cum omni-
bus solemnitatibus, & requisitis. Putati-

KÖNIG IN DECRET. LIB. IV.

vans nuncupatur, quod de facto bona fide in
facie Ecclesiae celebraum est, sed ob latens
aliquid impedimentum juris subsistere non
potuit. Ad quod duo sunt apprimè necessa-
ria. Primo, ut contrahatur cum bona fide, sal-
tem ab uno ex conjugibus ignaro impedimen-
ti. c. ex tenore. 14. Qui filii sint legit. ita ta-
men, ut bonam fidem neque error juris, ne-
que dubitatio circa valorem matrimonii ex-
cludat. Covarr. in 4. Decretal. p. 2. c. 8. f. 1.
n. 9. Sanch. lib. 2. de Matrim. disputation. 41. &
in dubio hæc bona fides præsumatur. Gutie-
rez de Matrim. cap. 71. num. 4. Secundo, ut
matrimonium conseruat publicè, ac in facie
Ecclesiae, id est, præmissis, aut saltem dispen-
satis legitimè denuntiationib[us], & coram Pa-
trocho, ac testibus juxta dispositionem Tri-
dent. loc. cit. vel coram amicis, aut consan-
guineis juxta jus commune in c. fin. §. si quis
vero de Cland. desponsat. Ilioquin, si ma-
trimonium clandestinè celabretur, præsumi-
tur scientia impedimenti. arg. l. fin. ff. de Ritu
nupt. Menoch. de Presumpt. lib. 5. præsum. 3.
num. 107.

Poliici, & Feudistæ inter species matrimo- 91
nii referunt matrimonium ad morganaticam,
seu Lege Salica contractum; quod nil aliud
est, quam legitima conjunctio viri illustris cum
femina inferioris conditionis, eō pacto inita,
ut uxor, & liberius inde natidono nuptiali (quod
morgengabe, & corruptè morganatica dicitur)
vel alia certa portione tempore sponsalium de-
stinata sint conteni, & à ceteris bonis avitis,
ac paternis una cum titulis, dignitatibus, &
insignibus abstineant per text. in tit. 29. Etud.
2. Ubi incidenter

Quaritur I. Anne licitum sit ejusmodi pa-
ctum, ac conventione? Er quod licitum sit, vix
dubito: quoniam nullam præfert turpitudi-
nem, sed honestas ejus satis ex fine recenter,
qui est, ut conserventur familiae illustres, ac bo-
na uita, liberisque prioris matrimonii aut

G

agna-

agnatis per divisionem bororum non contin-
gat prejudicium, ipse vero maritus in pecca-
to, seu illico concubitu vivere non cogatur.
d. t. 29. f. 2. Nec inde ipsi substantiae
matrimonii quid decedit, sed ea, quae du-
citur, sit uxor, & manet legitima, liberi na-
scuntur legitimi, & solum amputantur non
nulli effectus civiles, ut scilicet uxor non co-
guscat radiis mariti, ut filii dignitatis, & ditio-
num paternarum non sint compotes, ac fami-
liae paterna insignibus non utantur. Et quam-
vis jus naturae liberis paternam hereditatem
propter jus suitatis addicat, ut inde legitimam
vitae sustentationem habere possint per *l. 7. ff.*
de Bonis damnat. attamen nullam certam
quantitatem pro legitima determinat, nec
proinde repugnat, quin secundum mores
hodiernos, & receptam in Imperio consuetu-
dinem illustres liberi ex matrimonio morganati-
co nati pastore paterna hereditate exclusi-
queant, assignata bonorum parte loco alimen-
torum. Idipsum quoque confirmant exempla
virorum illustrum, qui matrimonia ad morganaticam
ex justa statu ratione, & familie
conservandae causa contraxerunt, quorum
meminit Nicol. Myler. ab Ehrenbach in *Ge-*
nealog. Personar. Illustr. c. 6. n. 12. & 13.

Quaritius II. Utrum Pater illustris pactum
ad morganaticam stante matrimonio in filio-
rum primi matrimonii, aut agnatorum pre-
judicium revocare, & immutare possit?

Sunt, qui negant: eò quod nemo in praedi-
cium, aut detrimentum alterius consilium,
& pactum suum mutare possit. *c. mutare. 33.*
de R. J. in 6 & l. 75. ff. Eod. maximè quia pa-
ctum hoc ad morganaticam omnibus suis par-
tibus est perfectum, actus autem obligatorii
jam firmi penitentiā retractari non possunt,
ne adversus conventionem suam pacisens ve-
niat per *l. 29. C. de Partis.* Annæus Robertus.
lib. I. Rerum judic. c. 15. & ita in praxi
obsecvatur.

Alii contraria affirmant: eò quod hoc pa-
ctum ad morganaticam respicit futuram suc-
cessionem liberorum, & per consequens re-
vocabile sit instar aliarum ultimarum volun-
tatum. arg. *l. fin. C. de Partis.* ubi Jason. n. 12.
regulam ponit, quod consensus praestitū in
contractu celebrato per aliquos super heredi-
tate contentiantur fortior naturam ultime
voluntatis, & efficiatur ambulatorius usque
ad mortem ex sola voluntate consentientis.
Huic opinioni adstipulatur Nicol. Myler. ab
Ehrenbach. *4. c. 6. n. 37.* & ego saltem eate-
nus, ut Pater aliquid amplius liberis morga-
naticis in testamento reliquere possit, quam
pacto provisum est, ex illis scilicet bonis, de-
quibus liberam testandi licentiam habet: hac
enim cum in extraneum transferre possit, cur
non etiam in filium ex matrimonio morganati-
co prognatum?

Quaritius III. An si filii, aut nepotes prio-
ris matrimonii decedant absque legitimis ha-
redibus, tum filii ex matrimonio ad morga-
natico nati, eorumque descendentes legiti-
mi succedant in bonis patris, aut avi?

Et hic distinguendum inter bona feudalia,
& allodialia: In his omnino succedunt, cum
illorum jus solummodo tam diu in suspense
fuerit, bis auf einen ledigen Anfall / nunc
vero effectum loatur, idque ex presumpta
voluntate patris, qui voluisse creditur, ut alii
liberis non extantibus, filii ex matrimonio ad
morganaticam nati, tanquam legitimi, colla-
teralibus preferantur per *c. un. 9.* *huius de-*
ficiensibus. lib. 2. Fend. II. l. omnia 32. §. 6.
& l. peto. 69. §. 3. ff. de Legat. 2. In bonis
autem feudalibus exclusis illis admittuntur
proximi agnati ob auctoritatem *c. quidam.*
in verbis: sed nec in feudo succedant, etiam
aliis non extantibus, *lib. 2. Fend. 29.* Quod u-
tique procedit, si pactum ad morganaticam,
ita sit conceptum, ut inde constet, patrem fi-
lios ex secundo matrimonio voluisse perpetuo
exclu-

excludere tam ab allodiali, quam feudalii successione. Quodsi paclum ira conceptum non sit, extintus filiis cum descendenteribus ex primo matrimonio filios morganaticos ante agatos ad successionem etiam in feudis vocat. Struvius de feud. c. 9. §. 5. n. 9. juxta s. filii. lib. 2. de Feud. 26.

§. VI.

¹² Causa efficiens matrimonii est remota, vel proxima.

Remota est Jus ipsum, & illud tum Naturale, tum Divinum, tum Humanum. Naturale quidem, si spectemus conjunctionem animorum, & corporum. pr. Instit. de F. N. 6. & C. ubi inter exempla juris naturalis referuntur maris & feminæ conjunctio. Divinum, si institutionem, & auctorem respiciamus: quoniam in mundi conditione matrimonium a DEO institutum est, tanquam officium naturæ, ut docet Catechis. Rom. p. 2. c. 8. in ipsius mundi instauracione per Christum Sacramenti dignitas illi adjuncta est, ut definivit Lucas III. in cap. ad abolendam, de Heret. Trident. sess. 24. de Matrim. in pr. & can. I. Humanum, nempe Canonicum, & Civile, si solemnitatem, & formam matrimonii expendamus.

¹³ Dubitari hoc loco potest, num valeant leges civiles, quæ circa matrimonium aliquid disponunt?

Varii variè respondent. Ego in hunc modum distinguendum censeo: vel enim aliquid statuit circa matrimonii substantiam, obligationem, materiam, formam, solemnitates, aut inhabilitates personarum; & tunc nullius sunt momenti: quia haec magis respiciunt, & concernunt matrimonium, quatenus Sacramentum est, utpote quod in ipso vinculo consideratur, & propter eius reverentiam solemnitates & ceremoniae sunt adjectæ, unde cum hac ratione matrimonium sit res spiritualis, facultas potestas de his nihil poterit statuere.

juxta tradita DD. in c. Ecclæsia S. Maria. de Constat. & in e. ult. de Reb. Eccles. alien. vel statuunt aliquid de iis, quæ matrimonio extrinsecus adveniunt, & accedunt, ut est dos, donatione propter nuptias, sponsalitia largitas, &c. & ejusmodi leges esse observandas, communiter conclusum est, & docet Bald. in Rubr. de Constat. in fin. Quin imò validè quoque vindicentur leges, quæ propositis penitus coercent abusus contrahentium ob bonum publicum, donec à S. Pontifice fuerint abrogatae ex aliqua causa spectante ad bonum spirituale: quia matrimonium ea ratione, quâ contractus civilis est, subest jurisdictioni Principis politici, atque ideo poterit circa illud disponere in his, quæ non requirunt cognitionem spiritualem, prout contingit in legibus, quæ propter aliquam culpam, seu inordinationem bono communi adversam penam imponunt: cum hæc materia sit temporalis, ab ipso matrimonio penitus diversa. Neque leges tales repugnant libertati matrimonii, dum metu penae subditos cogunt, ut in bonum commune sua instituant matrimonia, ut quod ipsi lege semper facere tenerentur, si id intelligerent, & mente perciperent. Vid. Sanch. de Matrim. lib. 4. diff. 13. Novart. in Sum. c. 27. n. 220.

Causa efficiens proxima matrimonii alia est ¹⁴ principalis, alia instrumentalis.

Principalis sunt ipsi contrahentes, mas & femina, sponsus & sponsa habiles, & qui à contrahendo matrimonio prohibiti non sunt.

I. Ob defectum judicii: ut infantes: quia hi tales nullum habent intellectum, adeoque non consentire in matrimonium possunt. arg. §. 11. Instit. de Inutil. skip. Furiosi & mente capti. c. neque furiosus. 26. causâ 32. q. 7. c. 24. b. t. Nisi furor, aut dementia dilucidis intervallis distinguatur: tunc enim, cum consentire queant, matrimonium quoq; inire possunt; quamvis & hujusmodi conjugia dissuadenda magis, quam promovenda sint. Sanch.

lib. 1. de Mstrim. disp. 8. Extremè, & cùm intentione, vel ex pecuniae aviditate, & audi-
quodam mentis temporario exilio ebrii: quia sacra fame.

IV. Ob persona conditionem, ac statum. Ita jure Canonico Clericis in sacris Ordinibus

constitutis, & Religiosis Professis nubendi

facultas denegata est. infra t. t. Qui Clerici,

vel voventes. Ita jure Civili inter leuos non

matrimonium, sed contubernium fieri dice-

batur. l. 14. §. 3. ff. de Ritu. nupt. quod po-

stea SS. Canones correxerunt, & inter eos

quoque legitima voluerunt esse conjugia, nisi

fortè per errorem ancillam quis duxerit,

quam liberam esse putabat. c. 1. 2. 3. 4. & 5.

causa 30. q. 2. c. fin. de Conjug. servor. Simi-

liter jure Civili nonnisi inter Cives Romanos

nuptiæ ritus contrahebantur. princ. Instit.

de Nupt. Verum & hæc dispositio ab usu, &

aula recessit, dum ipsi Principes Imperii cum

exteris Regibus, & Dynastis matrimonio-

pro libitu contrahunt, & affinitates mediante

matrimonio sibi firmant. Exemplo est Sce-

nissima Prospria Palatina. quæ bis, tertiæ cum

Regibus Poloniæ: cum Molcovia Duce;

cum Rege item Siciliæ: cum Comite Lan-

stræ in Anglia: cum Rege Arragonie: cum

Burgundia Ducibus: bis cum Danie: bis cum

Anglia Regibus: bis cum familia Regum Gil-

liez, bis cum Succiæ Regibus: bis cum Allo-

brogum Ducibus: cum Gente quoque Ro-

bana in Gallia affinitatem, & connubia inivit,

prout resert Nicolaus Mylerus ab Ehrenbach

in Geneal. Princip. c. 3. n. 5.

V. Ob inequalitatem dignitatis: Et qui-97

dem olim Viris senatoriæ dignitatis non lice-

bat in thalami conlortem sibi adlæcere for-

feminam vilem, v. g. libertinam, scenicanam, aut

scenicæ filiam l. 16. 23. 24. & passim. ff. de

Ritu nupt. Ab hoc vero jure recepsit Justinianus,

qui indulxit, ut etiam maximis decorati

dignitatibus cum libertis, & aliis vilioribus

fœminis nuptias iniuste potuerint. Novel. 78. c.

3. & 117. c. 6. Quod ipsius Jus Canoni-

cum

*95 II. Ob vitium corporis; ob quod à matr-
 imonio contrahendo repelluntur muti, surdi,
 & cœci simul: cùm moraliter vix sit possi-
 ble, ut tales sufficienter intelligent requisita ma-
 trimonii, & obligationes annexas, DD. in c.
 cùm apud 23. b. t. ubi Pontifex Innocentius
 III. permisit, ut mutus, ac surdus contraheret
 matrimonium, ed quod is, si non verbis, sal-
 tem signis consensum suum satis valeat decla-
 rare; qui textus de eo quóque accipi potest,
 qui simul est mutus & surdus, ut supra n. 13.
 comprobatum. Præterea ob hoc vitium ad
 matrimonium non admittuntur impotentes,
 seu inepti ad copulam conjugalem, ut qui fi-
 nem matrimonii assequi nequeunt, c. 3. & 4.
 de Frigid. & malefic. ubi plura.*

*III. Ob defectum aetatis; veluti impube-
 res & nimio senio confecti. Impuberis, id
 est, mas infra 14. & fœmina infra 12. annum,
 à nuptiis arcentur, quod in his communiter
 deficiat vis, ac naturalis potestas generandi.
 c. 10. & 11. de Deponsat. impub. quanquam
 malitia nonnauquam ætatem suppleat c. 3. &
 9. Eod. Senum nuptias olim improbavit lex
 Julia, & Papia, sed Justinianus l. 27. C. de
 Nuptiis sancivit, nuptias, quæ inter masculos
 & fœminas majores, vel minores sexage-
 nariis, vel quinquagenariis lege Julia, vel
 Papia prohibitæ sunt, homines volentes con-
 trahere, & ex nullo modo, vel ex nulla par-
 te tales nuptias impediri. Ecclesia quoque
 senibus matrimonium permittit ad humani-
 tatis, ac imbecillitatis solatium. c. nuptiarum.
 41. causa 27. q. 1. Covarr. de Matr. 2. p.c. 8.
 §. 2. num. 10. Si tamen compars ætate sit
 nimis dispar, raro in Domino erunt hæ nu-
 ptiae, sed vel ex effræni libidine, non prolium*

admittit, & praxis sequitur, ita ut quandoque illustres ad humiliorum vota se demittant; veluti quando res angusta domi antiquorum prosapiae splendorem in ecclipsin, vel miseram paupertatis umbram ablegare incipit, quod malum dives uxor, virgo, aut vidua, amolietur. De cætero, ne sanguis generosus permiscuis amplexibus & connubiis miscetur, sed unicuique familiæ salva maneat dignitas, momentosis rationibus persuaderet Nicol. Myler. ab Ehrenbach in *Geneal. Princip. c. 5. n. 2.*

VI. Ob utilitatem publicam: ob quam jure civili interdictum matrimonium Præsidium provinciali, idque ob metum concussionalis. l. nn. C. Si quacunque prædicti potestate. l. 28. l. 57. l. 65. §. 1. ff. de Ritu nupt. nisi officio finito, aut despunctione ante suscepsum munus facta d. l. 38. ff. de Ritu nupt. l. 6. C. de Nuptiis. Item tutoris, ejusque filii cum pupilla, ne rationes tutelæ interciperentur. l. 60. 66. & 67. ff. de Ritu nupt. t. t. C. de Inter marr. inter pupill. & tut. nistrationibus à tutori redditis, & tempore, intrà quod pupilla cœlstitutionem in integrum impetrare posuit, elapso. l. 62. §. 2. ff. de Ritu nupt. Sed hoc utrumque Jure Can. & moribus nostris non amplius obtinet.

VII. Ob quocunque impedimentum sive impediens, sive disimens: illud enim matrimonium reddit illicitum; hoc, si reverâ subficit, invalidum, ut dicemus.

In disquisitionem hic venit: Sitne validum matrimonium, si alter, vel uterque contrahendum credit, interesse impedimentum dirimens, quod reverâ non subest?

Affirmant Covarr. 4. Decret. p. 2. c. 3. §. 7. n. 2. Gutierrez tr. de Matr. c. 47. & Sanch. lib. 2. disp. 33. Quia ex una parte tales personæ sunt verè habiles ad contrahendum; ex altera intendunt, quatenus possunt, contraherere, neque stante falsa apprehensione impedi-

menti impossibilis est consensus in matrimonium, ut colligitur ex c. nn. b. 2. in 6. ubi decernitur, ex sponsalibus nullis ratione consanguinitatis, vel alterius impedimenti oriri publicam honestatem, dummodo non sint nulla ex defectu consensus.

Negant Panorm. in c. tam in *Apostolicae. 18. h. t. num. 6.* Joan. Andr. n. 9. Anch. n. 5. & alii apud Sanchez d. disp. 33. n. 1. ed quoddam implicet, eum, vel eos, qui certò credunt, se ob impedimentum nullò modo posse contrahere matrimonium, habere veram, ac seriame voluntatem, & intentionem contrahendi, cum nemo possit efficaciter intendere id, quod omnino credit, & concipit impossibile. Nec contrarium probat d. c. un. id namque Concil. Trident. sess. 24. de Reform. Matrimon. c. 3. corredit, & ubi hoc non vigeret, accipiunt de iis contrahentibus, qui vel ignorant impedimentum, vel de impedimento aliquatenus dubitant.

Ego referre existimem: an matrimonium cum erronea illa apprehensione impedimenti absolutè contractum sit, an sub conditione: si forè apprehensum impedimentum non obstat? Priori casu est nullum: quia talis opinio impedimenti tunc perimit efficacem consensum, & voluntatem, ut quæ absolutè impossibile cognitionem quæ tale ferri non potest. Casu posteriore subsistit: nihil enim prohibet, quin ii, qui falso arbitrantur impedimentum adesse, possint contrahere matrimonium sub prædicta conditione non existentis impedimenti; cumque illa conditio sit de præsenti, & statim à principio purificetur, quatenus reverâ impedimentum non obstat, contractus matrimonii statim valet, esto non nisi ex intervallo innotescat conditionis purificatio per §. 6. Inst. de Verbor. oblig. & l. 100. ff. Eod. Andr. Vallens. infra de Sponsa duor. num. 4. Dicastillo de Sacram. tom. 3. tr. 10. disp. 2. dub. 7.

G 3

Cz-

99. Ceterum in uxore eligenda major famæ, quam formæ, virtutis, quam dotis ratio habenda est. P. Otto Aicher in *Instit. Oecon. l. 1. c. 2. disc. 3.* quohiam grata super gratiam mulier sancta & pudorata. Eccles. cap. 26. v. 19. & qui invenit mulierem bonam, invenit bonum. Et hauriet iucunditatem a Domino. Prov. 18. v. 22. Principi qualis uxor optanda sit? traditur apud Tacitum *Annal. in pr.* ubi cum in Curia ageretur de nuptiis Claudi Imperatoris, & uxore, tanto Principe digna, elegenda. Vitellius tria respicienda publicè præfatur: *Nobilitatem, secunditatem, sanctitatem.* Præterea Poëta monet:

*Apta Dux non est, non apta quo Regi,
Quæ duci non est apta, nec apta regi.*

100. Causa efficiens instrumentalis matrimonii respicit Parentes, qui nomine liberorum, & Legatos, Procuratores, seu Internuntios, qui nomine Principalium suorum matrimonium contrahunt.

Circa Parentes dubitatur: num sicut juxta c. un. 6. fin. de *Despons. impub.* in 6. valent sponsalia, ita quodque valeat matrimonium, quod pro liberi presertim, & tacentibus contraxerunt?

Sanchez lib. 1. de *Matr.* diff. 23. & Co-varr. in 4. *Decret.* p. 2. c. 4. n. 4. supponunt, idem dicendum esse de matrimonio, quod de sponsalibus, utique ob identitatem rationis: siquidem ex præsencia, & taciturnitate æquè in matrimonio, ac sponsalibus resultat interius filiorum consensus latissimilis ob filiorum præsumptam confidentiam erga parentes, quod optimum semper consilium pro iis suscipiant. Accedit vulgaris regula: *qui tacet, consentire videtur; quæ certissima redditur, quando, qui tacet, tenebatur non tacere, sed reclamate, & contradicere.*

Econtra Basil. Pont. de *matr.* lib. 2. c. 14. n. 3. post alios docet, dispositionem d. c. un. pon obtinere in contratu matrimonii, nec

præsentiam & taciturnitatem liberorum haberi pro sufficienti consensu ad efficiendum matrimonium, nisi aliud signum exterius eorum concurrat, quod ostendatur consensus praestitus verbis parentum pro se contrahentium; quia textus d. c. loquitur duotaxat de sponsalibus, & consequenter non est extendendus ad matrimonium; ut quod importat obligacionem arctiorem, & vinculum indissoluble, ratione cuius plenam exigit libertatem, quæ non ita exactè desideratur in sponsalibus, ut ipso quæ multis de causis dissolvi possunt.

Huius lenitentia adhærendum putem in locis, ubi Tridentinum promulgatum, & receptum est, ex quo sess. 24. de *Reform. matrim.* c. 1. disponit, ut ad Parochi interrogationem utriusque conjugis consensus coram Parochio, & testibus exprimatur, iisque iustescat. Hinc in praxi, licet parentes sint cum filii tempore contrahendi matrimonii, & alii hoc Parochi coram testibus aperiant, nihilominus Parochus interrogabit ipsos contrahentes, corumque consensum exquireret ad tollendam dubitatem, ac evitandam clandestinitatem. Vid. Gutierrez de *matrim.* c. 13. n. 9.

Ut per *Procuratorem*, seu *Internuntium* legitime ineatu matrimonium, tria sunt necessaria: *Primo*, ut habeat mandatum speciale de matrimonio contrahendo cum persona certa. *Secundo*, ut per le ipsum mandatum exequatur, nec alium substituat, nisi hoc expresse in mandato ei commissum sit. *Tertio*, ut tempore intermedio mandatum non sit revocatum. Textus in c. fin. de *Procuratib.* in 6. circa quem non una se insinuat difficultas.

Prima est: an post Concilium Tridentinum matrimonium per Legatum, Procuratorem, seu Internuntium contrahit possit?

Erat aliquorum opinio, quos non expressis nominibus recenset Petr. de Ledesma q. 42. art. 1. dec. 7. & lib. 2. de *Matrim.* diff. 11. p. 1.

o. i. quod Tridentinum l. cit. Decretalem illam abrogaverit: quia nimis pro forma requirit, & decernit, ut omnino coram Parocho, & testibus contrahatur, ita quidem, ut Parochus viro, & muliere interrogatis, & eorum mutuo consensu insellecto, dicat: *Ego vos in matrimonium conjungo;* ac proinde supponit, ambos contrahentes debere per se immundare, & praesentialiter exprimere consensum suum, non autem mediante procuratore, seu internuntio.

Sed opinionem hanc satis refutat receptus Ecclesiae usus, praesertim inter Principes Christianos: & manifestum est, Tridentinum circa hoc nihil innovasse, sed tantum aliquid addidisse ex parte formae ad tollendos abusus, ac fraudes, videlicet, ut consensus contrahentium coram Parocho & testibus exprimatur, quod & per procuratorem, seu internuntium fieri potest, ac debet. Certe Tridentinum ideo solum irritavit matrimonia clandestina, quod in facie Ecclesiae probari non possint; atqui matrimonium per procuratorem coram Parocho & testibus contractum in facie Ecclesiae probari potest: ergo Tridentinum hoc non irritavit. Ita Gutierrez de Mar. cap. 43. num. 10. Ferd. de Castropol. dispi. 2. de spons. punct. 9. n. 9. cum communis.

Nec alios in contrarium movere debuisset ille modus interrogandi contrahentes, & praesendi verba illa: *Ego vos in matrimonium conjungo;* praescribitur enim a Concilio tamquam ordinarius, & usitatus, cum de rigore loquendo sufficiat, si proferatur, ac exprimatur consensus absque ulla prævia interrogatione, nec ulla verba Parochi sint de essentia hujus contractus: præterquam quod procurator a Parocho de consensu sui Principalis interrogari possit, & defacto ita practicetur, dum Procurator coram Parocho, & testibus dicit: *Titus Dominus meus te accipit in ux-*

rem, me internuntio: & puerilla respondet: *Ego tuo interventu Dominum tuum accipio in matrimonium:* aut alio simili modo, quo aptè exprimitur debitus Principalis absentis, & presentis procuratoris consensus.

Altera difficultas est: utrum matrimonium inter absentes per Legatum, Procuratorem, seu internuntium contractum rationem Sacramenti obtineat, ac gratiam conferat?

Pro negativa citantur Cajetanus, Durandus, uterque Ledesma, & alii apud Gutierrez d. c. 43. n. 10. quorum potissimum argumenta sunt primò: Nullum aliud Sacramentum potest absenti administrari. Ergo nec matrimonium. Secundo: ideo non potest Sacramentum penitentiae conferri absenti, quia forma illius: *absolvo te, dirigitur in praesentem:* atqui non minus ad praesentem dirigitur ista, vel æquivalens forma matrimonii: *accipio te in meum.* Ergo. Tertiò: cum Parochus assistens matrimonio profert verba illa: *Ego vos conjungo;* pro nomine *vos* non minus requirit praesentiam subjectorum, quam pronomen *te* in forma baptismi, & penitentiae. Ergo absens non minus est incapax Sacramenti matrimonii, quam Sacramenti baptismi, vel penitentiae.

Affirmativam communem testatur Rev. Maurus Oberascher de Sacr. p. 2. tr. 2. c. 2. f.

2. Ratio punctualis est: quia matrimonium inter fideles validum in ratione contractus naturalis, & civilis vere obtinet rationem Sacramenti, cum Christus instituendo Sacramentum matrimonii non mutaverit naturam contractus matrimonialis, sed duntaxat illum ad esse supernaturale Sacramenti elevaverit; atqui matrimonium inter absentes per procuratorem contractum est validum in ratione contractus naturalis, & civilis, ut ex dictis elucescit. Ergo obtinet rationem Sacramenti.

Nequa argumenta contraria hanc sententiam infringunt. Non primum: quippe Sacramentum matrimonii hoc præ aliis peculiare ha-

habet, quod, cum sit contractus civilis, sequatur naturam ipsius; & quia civilis contractus sequitur inter absentes & praesentes validè iniuste potest, etiam sacramentum, quod in eo fundatur, validum erit. Ad secundum negatur paritas: nam in sacramento penitentiae verba illa: *absolvo te*, ore prolatæ, & directa in personam præsentem sunt essentialia; non ita in matrimonio, quandoquidem sufficiunt quæcunque signa, quibus contrahentes suum consensum invicem significant. Minus urget, tertium, & paritas in eo adducta: quia nec verba illa: *Ego vos conjungo*, quæ Parochus assistens matrimonio profert, sunt pars essentialis sacramenti matrimonii, sicut illa: *ego te baptizo*: *ego te absolvo*.

Attamen his omnibus expensis Sanchez lib. 2. diff. 11. n. 3. recte consulit, ut contrahentes matrimonium per procuratorem postmodum præsentes contractum denuò repeatant, non quidem quasi prior contractus Sacramentum non fuisse, nec etiam quasi matrimonium reiterandum foret, ut *ibidem* cum aliis videtur velle Sanchez, sed solum majoris securitatis gratiâ ob consensem forsan revocatum, vel alios ejusmodi scrupulos evitandos. Rebell. p. 2. lib. 2. q. 5. n. 10.

§. VII.

182. Materia Matrimonii, tam ut est contractus, quam ut obtinet rationem sacramenti, duplex assignatur: remota scilicet, & proxima. Remota, seu materia circa quam sunt corpora ipsorum contrahentium: corpora enim habent se respectu matrimonii, quemadmodum merx, & pretium respectu emptionis, venditionis: nam sicut emptio venditio versatur circa mercem pro pretio commutandam, ita contractus matrimonii versatur circa corpora generationis gratiâ jungenda.

Materia proxima, seu ex qua est mutua ac perpetua eorum corporum traditio: necessariè enim, & essentialiter requiritur, ut contra-

hentes in hanc mutuam corporum traditionem consentiant, & unus alteri jus, ac potestate in corpus suum ad usum matrimonii, & procreationem liberorum tribuat, adeò ut si nollent eam potestatem tradere, ac acquirere, revera matrimonium non contraherent.

Non extra calcem quæferis: num valeat matrimonium sub conditione: si mecum perpetuam castitatem servaveris, aut debius à me non exegeris: contractum?

Affirmant complures Theologi apud Barthol. in c. final. n. 4. de Condic. appos. tum quia sponsi possunt contrahere matrimonium cum intentione servandi continentiam, vel ingrediendi religionem juxta c. commissum b. 1. tum quia ad continentiam matrimonii sufficit dominium mutuum corporum inter conjuges, & cum eo dominio stare potest obligatio non utendi, sicut alias stare potest dominium directum sine usufructu, vel dominio utili: tum quia inter B. Virginem, & S. Josephum fuit verum matrimonium, licet uterque haberet propositum, ac votum (salem B. Virgo) servandæ castitatis. c. conjunx. causa 27. q. 2.

Negant probabilius Sotus in 4. diff. 29. q. 2. art. 3. Covarr. 2. p. de Matrim. c. 3. §. 1. Layman. in Theol. moral. lib. 5. tr. 10. p. 2. 6. 7. n. 9. & alii propterea, quod ejusmodi pactio, ac conditio in pactum deducta excludat consensem: circa materiam substantialem proximam matrimonii, nimurum mutuam corporum traditionem, impediatur acquisitionem juris, seu dominii corporum in ordine ad usum conjugii, & mutuam obligacionem ad eundem, cum inducat deobligationem reddendi, & privationem juris ad pertinentium debitum conjugale, immo obligacionem non petendi, & non reddendi illud debitum, si id contrahentes paciscantur.

Unde non obstar, quod matrimonium contrahentes possint intendere, nunquam illud consummare, vel intra duos meatus à iure con-

concessos religionem ingredi; etenim cum in intentione potest subsistere consensus in obligationem mutuam, & jus exigendi debitum, non autem potest consistere, si ab initio talis conditio esset adjecta. Neque igitur, quod a dominio corporum separari possit obligatio utendi, ut a dominio directo jus ostendi fruendi: id namque non procedit in prima constitutione dominii, quando contractus ex vi sua essentiae ordinatur in suum usum, quemadmodum in matrimonio contingit. Quod attinet matrimonium B. Virginis, & D. Josephi, id non fuit contractum sub tali conditione, sed simpliciter, & hoc sine prejudicio voti perpetuae virginitatis, ut elegerant exponit S. Thom. in 4. dist. 30. q. 2. n. 2. ad. 1. his verbis: *B. Virgo absolutè in matrimonium consentit, ut certificata Divinitus, sed in matrimonium sic consentiens Virginitatem suam DEO commississ in Litera dicitur. Et S. Augustinus relatus in c. 3. causa 27. q. 2. Beata Maria, inquit, committens virginitatem suam Divina dispositioni consenserit in carnalem copulam, non illam appetendo, sed Divina inspirationis in utroque obediendo.*

§. VIII.

10) *Forma matrimonii tam sub ratione contractus, quam sub ratione Sacramenti stat in consensu legitimo viri, & mulieris, quo sibi invitent tradunt potestatem in corpus suum ad usum humanæ generationis. Ut verò consensus hic legitimus sit.*

Requiritur I. Ut sit mutuus, ac de praesenti. Qui consensus, si in nuptiis defuerit, cæteris omnia, etiam cum ipso coitu celebrata, frustrantur. Text. in c. sufficiat. 2. causa 27. q. 2. Non tamen est necessarium, ut actualis utriusque conjugis consensus simul, & eodem tempore exprimatur, ut patet in matrimonio per procuratorem, aut literas contracto. Sanchez lib. 2. de Matr. disp. 32. num. 3. & 7. cum haec numeris citatis.

KÖNIG IN DECRET. LIB. IV.

In eo Jurium Interpp. disrepant: sitne tam sponsi, quam sponsæ consensus necessarius ad convalidandum matrimonium, quod in foro externo legitimè contractum censemur, sed à parte rei nullum est defectu consensus in sposo?

Non tantum ex parte sponsi, in quo consensus deficiebat, sed etiam ex parte sponsæ novum consensum desiderari, detecto eidem defectu, & nullitate matrimonii, docet Felinus in c. ex parte decani. 33. n. 11. de Rescriptum Anchiarano, Butrio, aliisve: cùd matrimonium sine mutuo consensu, & per consequens defectu consensus in uno contrahendum, penitus nullum sit, adeoque denyo mutuo consensu conciliandum.

Verius verius est, tali calu sufficere, si sponsus defectum consensus suppleat, & in matrimonium consentiat etiam insciâ sponsâ: quia ex parte hujus, ut supponitur, ab initio tempore nuptiatum verus, & legitimus consensus adfuit, atque idem consensus retractatus non est, sed in effectu suo virtualiter hucusque duravit, sponsa bona fide credente, matrimonium esse validum, & se conjugem; ergo accedente consensu sponsi, mutuus & sufficiens habebitur consensus utriusque: cum consensu formalis, & omnino simultaneo opus haud sit. Huic sententiae patrocinatur Sylvester V. matrimonium. 8. n. 11. v. 4. Armilla eod. num. 41 Hostiensis, Navarrus, & communiter tam Theologi, quam Canonistæ.

II. Consensus matrimonialis debet esse. 104
verus, ac serius; non simulatus, jocosus, aut fictus. Quare qui ita se gerit exterius, ac si consentiret in nuptias, internè tamen sic affectus est, ut nolit obligari, revera non contrahit nuptias. c. iuanos. 26. b. t. l. 30. ff. de Ritu nupr.

Licet autē talis simulator non obligetur ex matrimonio ob defectum veri consensus, obligatur tamen ob injuriam alteri bona fide contrahenti illatam ad compensandum damnum

H

Inde secutum, quæ compensatio plerumque alia ratione fieri nequit, quam ut deposita simulatione matrimonium verè contrahat. Addidi: *plerumque*; nam dantur casus, quibus simulator ad hujusmodi compensationē non tenetur: ut si uxor decepta se falso jactavit virginem, cum esset corrupta: si ex tali matrimonio timeantur scandalū, & infelices exizit: si decepta, cognita deceptione, ultro recipiat aliam compensationem: si deceptor verum interea matrimonium cum alia contraxerit. Diana p. 3. rr. 4. resol. 247. quem refert, & sequitur Gonzal. ad d. o. tuanos. n. 3. b. t.

Præterea in foro externo contra talem simulatorem est præsumptio, nec ei fides habenda, quamvis juret. se tantum fictè matrimonium contraxisse, arg. c. 10. de Probat. l. 13. C. de Non. num. pec. Ne fortè alias detur occasio matrimonia vero consensu inita dissolvendi. Excipitur: nisi deceptor afferat legitima deceptionis suæ signa, & indicia: cum enim dicta prælumptione non sit præsumptio juris, & de jure, contra eam admittitur probatio, sicut regulariter contra alias præsumptiones admitti solet. l. nuptura 57. ff. de Furodotium. Layman lib. 5. tr. 10. p. 2. c. 6. n. 3. Porro si relicta uxore putatia alia verè ducita sit, & fictio in foro externo probari nequeat, Judex Ecclesiasticus ex præsumptione pro primo contra secundum matrimonium simulatorem coget redire ad primam, isque hujus Judicis justæ sententiaz, ac præcepto quo ad cohabitationem parere potest, & debet. Quia verò inter istos conjuges matrimonium non est, & esse nequit propter impedimentum secundi matrimonij veri, ideo debitum conjugale exigere, aut reddere non posset, non obstante quacunque censura, arg. c. literas. 13. de Restit. spol. & c. inquisit. 44. de Sent. excors.

105 III. Consensus matrimonialis debet esse plenè liber, non coactus metu, aut minis. c. de nepitis. 3. causâ 31. q. 2. ubi Urbanus II. ad

Regem Aragonum, qui cuidam neptem suam uxorem sub fidei pollicitatione promiserat, quæ tamen renuebat, rescripsit: nequaque eam invitam, & renuntentem eisdem viri cogas conjugio sociari. Ratio est: quia vinculum conjugale naturâ suâ est perpetuum, & ordinatur ad mutuum amorem, obsequium, & honestam prolis procreationem, atque educationem, quæ obtineri nequeunt, nisi personæ ex libero consensu in matrimonium conveniant, quod enim quis non eligit, nec optat, profectò non diligit: quod autem non diligit, facile contemnit, nullum quippe bonum, nisi voluntarium. Text. in c. præfens. 4. causa 20. q. 3.

Interim spes præmij, lucti, dotis, aut successionis quempiam ad matrimonium certe sponsæ alicere, aut invitare, fas, & iurant; ut si aliquid promittatur, aut legetur: si Tirus Mariam uxorem, qua vidua est, duxerit: aut virgo hæres instituatur: si Anthylli filio nubat. l. Titio. 71. §. Titio. 1. ff. de Condit. & demonstr. l. 1. C. de Instit. & substit. Et tales conditiones ut honestæ omnino sunt adimplendæ, aut eō, quod ita legatum, vel promissum, carendum erit. d. s. Titio 1. ibi: conditio non remittetur. Mantica de Conject. ult. volvunt. lib. I. tit. 18. n. 2. Unde à fortiori testator suo elogio hanc conditionem adiaceat potest: si filius sexagen. ducat ex hac, vel illa familia illustri per l. cui fuerit. 15. ff. de Condit. & demonstrat. cum in Sacris quoque literis hæc conditio approbata legatur, dum Ilac Jacobo injungit, ut uxorem ducat ex filiabus Laban avunculi sui. Genes. 28. ¶. 2. Neque hac ratione admittitur libertas eligendi uxorem, aut maritum contra l. mulier. 5. in fin. C. b. t. & l. 72. §. 4. ff. de Condit. & demonstr. sed solum exicitur ad certum matrimonium, relicta facultate nubendi quoad ceteras personas, aut familias. Felin. in c. 1. n. 23. b. t. Sanch. lib. 1. de Matr. diff. 33. n. 6. & seqq. Olda. consil. 19. q. 1. VI. n. 1. xii. 32. viii. 1. dicitur. IV. Re-

107 IV. Requiritur, ut consensus partium ex-
tenus declaretur per literas, verba, vel signa
h[ab]is equivalentia: partim quia matrimonium
est contractus, qui celebratur inter homines
interiora cordis ignorantes: partim quia est
Sacramentum, de cuius ratione est esse signum
seminabile. Reverendiss. Maurus Oberascher
de Sacram. matr. c. 2. §. 3.

Per literas matrimonium celebrari posse,
docetur in *I. mulierem* s. ff. de Ritu nupt. ubi
iu Pomponius: *mulierem absentem per lite-
ras ejus, vel nuntium possit nubere placet.* Sine
dubio ideo; quia matrimonium est è censu
contractus consensualiū, qui omnes per nunc-
tium, aut epistolam recte absolvuntur. *I. con-
fusu* 2. §. 2. ff. de Obligat. & act. Et hic
modus contrahendi matrimonij procedit e-
tiam post decreta Concilij Tridentini: quan-
doquidem non est inducenda Jurium correlio
sive necessitate; hic autem nulla est necessi-
tas, cum possint servari omnia à Tridentino
sif. 24. de Reform. matr. c. 1. ad valorem ma-
trimonij præcripta: veluti, si in literis quis
sibat, se non tantum de præsenti in Rosinam
v.g. confidire, tanquam in uxore, sed etiam
ipso vicissim consensum ex nunc acceptare
ipso tempore, quo illum præstabit: tali enim
epistola lecta coram Parocho, & testibus, &
Rosina consentiente, coram iisdem corporum
mutua traditio. & acceptatio fieri censemur.
Rmns Maurus Oberascher d. cap. 2. §. 2. ¶. In-
fres. Basil. Pontius de Matr. lib. 2. c. 15. n. 35.
Nicol. de Passerib. de Script. privat. lib. 3. q.
31. per 107. Contrarium tamen sententiam,
tanquam securiorem in praxi sequendam esse,
& praxis hodiernam sequi, testatur Gutier-
rei de Matrim. c. 45. in fin.

108 Quanam verba apta sint ad importandum
consensum conjungalem, tradidimus *supran.*
38. Nunc dispiendium: num consentius
ille necessatio verbis exprimendus sit?
Difficultatem facit textus in *cap. tua fraternitati.*

nitati. 25. b. t. qui ita differit: *m*atrimonium
in veritate contrahitur per legitimum viri &
mulieris consensum, sed necessaria sunt quan-
tum ad Ecclesiam verba consensum exprimen-
tiæ de presensi. Nam surdi & muti possunt
contrahere matrimonium per consensum mu-
tuum sine verbis. Unde Innoc. & Gloss. ibid.

Bartol. in *I. nuptias*. ff. ds R. J. Alexand. lib. 4.
consil. 143. n. 1. & alij arguunt, inter eos,
qui loqui possunt ex præcepto Ecclesie om-
nino necessaria, & de forma matrimonij esse
verba, sicut in aliis Sacrementis, saltem si a-
lius tractatus non præcessit. Et hanc sen-
tentiam post Concilium Tridentinum esse
indubitatum, ait Cephall. consil. 540. n. 38.
vol. 4.

Nihilominus iis assisto, qui sustinent, eti-
am in loqui valentibus ad exprimendum con-
sensum sufficere signa distincta à verbis: enim
verò Christus ad Sacramentum, & con-
tractum matrimoniale plus non exigit,
quam consensum signo sensibili quomodo-
cunque declaratum, alias enim surdi & muti
non possent hoc Sacramentum perficere, sicut
alia Sacraenta administrare non possunt.
Nec potest dari ullus textus, ubi Ecclesia spe-
cialiter verba ad substantiam matrimonij re-
quirit, & aliam formam matrimonio inter
mutos, aliam inter eos, qui loqui possunt, præ-
scribit. Ita Covarr. I. 4. Decret. 2. p. 6. 4. Pa-
norm. & Hostiens. in d. cap. tua fraternitati.
Mascard. de Prob. conclus. 1024. n. 2.

Ex recitato textu *c. tua fraternitati*, si-
quis diligentior fuerit, contrarium facile ex-
putabit: S. Pontifex namque in eo non di-
stinguit inter mutos, & qui loqui possunt,
neque eo sensu verba necessaria esse dicit,
quantum ad Ecclesiam, quasi ex præcepto
Ecclesiæ requirantur, sed directè ad quæstio-
nem sibi propositam respondet, matrimoni-
um non verbis, sed consensu perfici, verba au-
tem non nisi quantum ad Ecclesiam, id est, ad

probationem desiderari, si aliunde non constet de consensu: cuius rationem immediate subicit, dum ait: *nam surdi & merti possunt contrahere sive verbis.* Accedit, quod alias etiam in jure vulgatum sit, propter unum verbum, & textum obscurum non esse statim admittendam correctionem, maximè in materia tam gravi, & ubi de salute animarum agitur. Et profectò si S. Pontifex aliquid innovare, & matrimonium signis contractum, quod secundùm se, & spectato Jure Divino firmum est, irritare voluisse, utique id dissentis verbis expressissimum.

109. *Signa ea matrimonio contrahendo apta sunt, quæ in talibus circumstantiis ex dispositione juris, vel communī usu contrahentium consensum de praesenti indicant.* Sic si puella in præsentia Parochi, & testium interrogata de voluntate matrimonium contrahendi annuendo consentiat, vel multò magis si ad conditionatam iussionem, ut si præsentem virum in maritum habere velit, manum portigat, annulum tradat, instrumenta dotalia subscribat, vel quid simile; si, inquam, talem actum imperatum faciat, etiam hodie validè, & si ita habeat consuetudo loci, etiam licet contrahetur matrimonium, licet suadendum, ut, si fieri possit, verba potius, eaque clara, & certa adhibeantur, quam alia signa. Vid. Card. de Luca disc. 2. de Matr. n. 14. ubi ait: *receptum est, ut etiam nupti, & signis explicari possit consensus, quamvis contrahens loqui posset, quoniam sapientia modestæ puellæ ex verecundia in eo actu non audent loqui,* & præter alios citat Rotæ. dec. 124. p. 7. Recent.

110. V. Spectato jure Civili non tantum, qui contrahunt nuptias, consentire debent, sed etiam Parentes, seu hi, quorum in potestate sunt, princ. Inßit. de Nupt. l. 2. 3. & 16. f. 1. f. de Ritu nupt. l. un. §. 1. in fin. C. de Bapt. virg. Jure naturali, Divlno, & Cano-

nico sufficit solus consensus contrahentium. c. sufficiat. 2. causâ 27. q. 2. Trident. sess. 24. de Reform. matr. c. 1. in pr. ubi anathematam damnat eos, qui falsò affirmant, matrimonia à filiis familias sine conleasu parentum contracta irrita esse, & parentes ea rata, vel irrita facere posse, ita tamen, ut de honestate umiusque parentis consensus desideretur. c. 1. causâ 30. q. 5. c. 12. 13. & fin. causâ 32. q. 2. & liberi graviter peccant, si sine iusta, & rationabili causa matrimonium contrahant, parentibus inconsultis: omnino enim convenit, in re tam gravi parentes consulere, ut unde vita, etiam vita status habeatur. Quod ferè solum probant argumenta Hæreticorum, quæ solidè confutat P. Engl ad tit. de Doffens. impub. f. 2. n. 6.

Insignis controversia est, an Principes scilicet in liberos sine præscitu parentum nubentes poenam exhortationis, aliam vel astuere possint?

Negativam communlorem asserit Covarr. de Matrins. p. 2. c. 3. §. 8. n. 6. & probabilem reputat Sanchez lib. 4. diff. 25. n. 2. Cujus ratio est: quia per ejusmodi leges impeditur, ac restringitur matrimonii libertas, quæ de Jure Canonico plena esse debet. gemma. h. t. Trident. sess. 24. de Reform. matr. c. 9. & condere leges circa matrimonia non pertinet ad potestatem sacerdotem, sed Ecclesiasticam, arg. c. 11. n. 1. de Ordine cognit. c. 1. h. t. & c. causam. 7. Qui filii sint legit. Hinc Covarr. leges Hispanicas exhortationem tali casu statuentes irritas censet, & Menoch. de Arbitr. jud. lib. 2. cap. 533. statutum Patavinum subr. de Adul. & Brl. xinense 72. in criminal. non observanda tradidit.

Affirmativam tuerunt antiquiores Navarr. in Man. c. 27. n. 120. Cajetan. in Sum. V. excommunicat. c. 31. ¶ 6. Felinus in c. idee n. 13. b. t. Victoria 2. p. de marr. n. 12. & ex Recentioribus Zoël. b. t. n. 85. Ratio est: quia

quæ quando actus est malus, etiam Principes
taulares possunt adjuvandi Iuris Canonici
gratia eundem prohibere, & punire, præser-
um, si aliquo modō in præjudicium Reip.
tendat, sicut hic, ubi ex nuptiis liberorum gra-
ves nonnunquam inimicitia inter parentes &
consanguineos proveniunt. Accedit, quod
matrimonium ea ratione, qua contractus ci-
vilis, & humanus est, sublit jurisdictioni Prin-
cipium secularium, atque ideo possint propo-
situm poenis coercere abusus contrahentium
propter bonum publicum; ut supra n. 93.
demonstravimus.

Ego utramque opinionem recipio: *Affir-*
mantium, si leges concipientur de illo casu,
quò matrimonii à liberis fuerit clandestinè,
omissisque solemnitatibus contractū: quippe
tales leges Ecclesiam, quæ matrimonia clan-
destina semper detestatur, solum coadju-
vant, nec libertatem humanam violent, sed
absum libertatis compescunt. *Menoch. de*
Arbitr. lib. 2. cent. 4. casu 398. n. 47. Petr.
Barb. in l. 1. p. 4. n. 38. ff. Soluto matr. Re-
bell. de Justit. lib. 2. q. 14. n. 20. ¶ quarta
conclusio, dicens. ejusmodi leges etiam obti-
nere contra filias clandestinè nubentes ultra
25 annos, auctore Soto in 4. dist. 29. q. 1.
4.4. ad 4. *Negantiam*. si leges generaliter con-
cipientur de casu, quò præcie deest scientia
parentum, ita ut etiam denuntiationes præ-
cesserint, vel saltē in iis fuerit legitimè dispen-
satum: enim verò quando filius rationabilem
cautum habet, cur patris consilium, aut con-
silium in matrimonio non requisierit, aut se-
cutor fuerit, leges tales revera impugnant li-
bertatem matrimonii, ut quod ab Ecclesia
nunquam fuit prohibitum. Secus, si omnino
rationabiliter, & personam indignam sine
præscitu patris, & contra ejus voluntatem du-
xit, tum enim hujusmodi legibus locum
esse, docet Azor. *Inst. moral. p. 2. lib. 2. c. 2.*
q. 9. & Gloss. in c. de Raptoribus. *V. excusata.*

Denique (quod Illustrum matrimonio pe- 112
culiariter concernit) pluribus in regnis, ac
Provinciis inconsulto Rege sive Principe Pro-
ceribus nuptias, præsertim cum Exteris con-
trahere, vel filias suas elocare non licet. My-
ler. ab Ehrenbach in *Gamel. person. illustr. c.*
2. n. 4. & seqq. ubi leges, & constitutiones
Regni Neapolitani, Siciliae, Galliae, & Angliae
allegat. Henric. Spondan. in *contin. Annal.*
Eccles. ad annum 1635. ubi refert, Clerum
Gallicanum in celebrato Lutetiae quinquen-
nali conventu declarâsse, matrimonia Princi-
pum Gallorum regii sanguinis, qui possunt
aspirare ad successionem corona, prorsus esse
irrita, si facta fuerint contra voluntatem, &
prohibitionem Regis, seu Possessoris Coro-
nae. Non delunt etiam exempla Principum,
qui neglectum assensu sui acerrime vindicâ-
runt: ut Philippus Pulcher Galliarum Rex,
qui cùm intellexisset, Guidonem Dampeiræ
Comitem Flandrie filiam suam Philippam
Eduardo Anglo despondisse, illam ad te vo-
cavit, venientem carceri mancipavit, & vi-
ginti ejus pedissequas projecit in Sequanam,
ejus comites verò triginta claros viros su-
spendiō interimi jussit, teste Bzovio in *Histor.*
lib. 13. fol. 136. An verò justae sint ejus-
modi constitutiones, aut vindicta? iam nos
vacat excutere. Certè in Imperio nostro
Principes, & Status Imperii plena conjugio-
rum libertate gaudent, & absque arbitratu, ac
consensu Imperatoris cum Exteris quoq; con-
nubia pangunt, & illustres suos liberos pro-
lubie vocant: cùm enim nullibi ex Imperii
constitutionibus nubendi facultas restricta re-
periatur, pro pristina libertate præsumendum
est, arg. l. 82. §. fin. C. de Appellat. Myler. ab
Ehrnbach d. 6. 2. n. 7.

§. IX.

Finis matrimonii primarius est liberorum 112
procreatio, ut genus humanum propagetur. *lib.*
liberorum. 220. §. fin. ff. de P. S. Secunda-

H 3

titus

rius est remedium concupiscentiae, ut per id post peccatum indomita libido refrænetur juxta 1. ad Corinth. 7. v. 2. & mutuum adiutorium, ut homo omnium laborum sociam habeat. Genes. 2. v. 18. ibi: faciamus ei adiutorium simile.

§. X.

114 Effectus matrimonij insignes se offerunt, & horum quidam utrique conjugi communnes sunt, quidam vero alterutri, Marito, aut Uxori proprij.

Inter effectus communis eminet gratia, quam matrimonium, ut Sacramentum est, confert conjugibus fidelibus, prout definit Tridentinum sess. 24. de Sacram. matr. can. 1. Quem effectum, si conjuges per peccatum grave in huius Sacramenti susceptione impediverint, possunt eundem recuperare, si durante matrimonio obicem removeant: cum enim Sacramentum matrimonij iteraci non possit, sed recipientem in statu quasi immutabili constituant, verisimile non est, voluisse Christum hoc Sacramentum sicut suspicentem privare illius effectu. sed potius credendum, voluisse concedere, si ipse capacem se reddiderit, & ante illius dissolutionem obicem sustulerit; quod fieri potest vel contritione, vel attritione cum Sacramento penitentiae. Layman in Theol. moral. lib. 5. tr. 1. c. 7. n. 5. cum Coninck de Sacram. q. 6. dub. 5. n. 77.

115 Alter effectus communis matrimonij est vinculum conjugale, aut naturale, aut simul Sacramentale. Matrimonium legitimum duntaxat inducit vinculum naturale, quod respicit ipsam contractum naturam, siveque obligat ad individuam vitae consuetudinem juxta §. 1. Inst. de Patria potest. Matrimonium ratum vero, & consummatum praeter istud vinculum naturale involvunt vinculum Sacramentale, quatenus habent rationem tum contractum, tum Sacramenti; atque hoc respectu strictius obligant, quam matrimonium legitimi-

mum tantum, non tamen æquè unum, ac alterum, quandoquidem illud profissione Religionis, & dispensatione Pontificia dissolvi potest, consummatum sola morte. Rationem discriminis assignat Gonzal. in c. 2. de Convers. coning. n. 5. quod illa conjunctio animorum, quæ fit per matrimonium ratum, tamen verum sit Sacramentum, & perfectum matrimonium, tamen solum significet conjunctionem Christi cum anima fidei per gratiam, que conjunctio in melius mutari, sive intendi, & etiam per peccatum omnino tolli potest: conjunctio autem corporum, sive matrimonium consummatum designet illam admirabilem, & indissolubilem unionem Christi cum Ecclesia per carnis assumptionem juxta illud Apostoli ad Ephes. 5. v. 32. Sacramentum hoc magnum est, ego autem aico in Christo, & in Ecclesia.

Tertius effectus communis est fides conjugalis, quæ tria ab ipsis conjugibus exigit: primo ut conjugé vivente, quantumvis diutissime absit, alter cum alia persona matrimonium non contrahat, nec ultra modò sive in affectu, sive in effectu carnaliter commisceatur. c. in present. 19. h. 1. Secundo ut vir, & uxor sibi mutuo debitum conjugale reddant, quod eleganter Apostolus 1. ad Corinth. 7. v. 3. sic effert: *Uxori vir debitum reddat; similiter autem & uxor viro:* idque sive debitum hoc expressè petatur, sive tacite, ut docet S. Th. in 4. dist. 32. q. un. art. 2. q. 1. & quidem sub peccato mortali, si alter conjugum fieri, insister, & rationabiliter illud petat, nec ultra alia intervenient causa legitimè excusans ab obligatione reddendi, ut ex comuni Theologorum consensu deducit Rmus Maurus Oberalcher tr. 2. de Sacram. matr. c. 5. q. 2. per tot. Tertiò ut ambo conjuges mutuo cohabent: quia sine cohabitatione prædictus matrimonij sensis, ac effectus obtinendi nequit. Est vero vir,

ut potest

ut pote directoris familiæ, determinare locum habitationis, & uxor eum sequi tenetur, si possit sine gravi corporis, aut animæ periculo, aut incommmodo. c. unaquaq. 3. causa 13. q. 2. Panormit. in c. quod super. n. 8. de Vot. re-dempt. Navarr. in Man. c. 14. n. 20. Layman in Theol. mor. lib. 5. tr. 10. p. 3. c. 2. n. 3.

In facto dubitatum scio: an uxor virum sequiteatur, si in pactis matrimonialibus certus locus habitationi destinatus fuit?

Affirmativæ adhærent Covarr. 4. Decret. 2. p. c. 7. init. n. 5. Gomes. var. Resol. lib. 2. c. 10. n. 24. cum aliis propter textum in l. Titio 71. §. 2. ff. de Condit. & demonstrat. Ne-gativam propugnat Sanchez. lib. 1. de matr. diff. 40. n. 2. & Pontius lib. 12. c. 20. n. 8. & pars major Theologorum. Illud communiter conclusum est, quod quando justa & legitima causa supervenit, ob quam maritus in loco convento habitare nequeat, uxor maritalium sequi teneatur, non obstante pacto etiam jurato. Panormit. in c. 1. n. 5. Qui matrim. ac-sus. Alex. de Novo. Eod. n. 6. Qualis causa iusta & sufficiens reputatur inimicitia in loco illo contracta. Navarr. in Man. cap. 14. sub n. 20. §. nisi vero. Item infirmitas ex aëris intemperie imminentis. Holtiens. in Sum. tit. de Consig. servor. in fin. Farinac. de Delib. carn. q. 143. n. 281. plerumque ve-ro cognitio hujusmodi causæ relinquitur Juri, qui per perspicere circumstantiis ex facti con-singentia omnia suò arbitrio moderabitur per-texi, in l. Maria 13. §. 1. ff. de Annuis legati. In dubio tamen, cum arbitrium regule-tur à Jure, Judex pronuntiabit, quod uxor vi-tum comitari debeat, ne alias detur occasio incontinentiae, ut ponderat Panormit. in d. c. 1. n. 5. in fin.

Quartus effectus communis Matrimonii est prolium suscep-tio, & legitima earum edu-ca-tio: qua: in eo consistit, ut lactentur, alan-tur, & bene insituantur.

Lactare infantes matres ipsæ suis uberibus debent, nullo vel nobilitatis, vel humilitatis habito respectu. Tiraquel. de Nobil. c. 20. n. 80. Quod adeo æquum visum fuit Diocletiano, & Maximiniano, ut non aliter matrem de filii alimentis adversus patrem audiendam re-scripserint, quam in priori vita triennio filium ablactaverint, & reliqua educationis offi-cia exhibuerint. l. nec filium 9. C. de Patria posse. idque merito: solent enim infantes cum lacte morbos, & mores imbibere, ut Histo-riæ memorant de Tiberio, qui per nutricem ebriosam factus est ebriosus; & de Caligula, qui tyranaidem suam, maieque compostos mores non ex parentibus, sed nutrice improba suxit. Quapropter saltem venialiter pec-cant matres, quæ emptis nutribus infantes lactandos præbent, nisi adversa valetudine ad hoc adgantur. Covarr. 4. Decretal. 2. p. c. 8. §. 6. n. 13.

Alere liberos pro conditione, qualitate, & modo facultatum primariò tenetur Pater, & si detrectet, pignoribus captis & distractis à Ju-dice cogi potest. l. 5. §. 10. ff. de Agnosc. & alend. lib. quoniam jure naturali convenit, geni-tum ali, & conservari à genitore, ne pereat. l. un. §. 5. C. de Rei ux. act. 1. fin. §. 5. C. de Bonis, qua lib. Quodsi Pater inops sit, vel jam mortuus, onus alendi devolvitur ad avum, aut proavum, & in horum defectum ad matrem, & ad zios, qui per illum se-xum parentes sunt. d. l. 5. §. 2. 3. & seqq. l. pen. ff. de Agnoscend. & alend. lib. Nisi liberi ipsi habeant patrimonium, vel suis ope-ris se alere possint. d. l. 5. §. 7. Layman. lib. 5. de J. & J. tr. 10. p. 3. c. 5. Addo, quod si liberi a Parentibus, ita mutua pietate Pa-rentes, si egeant, à liberis, & horum hæredi-bus alendi sint. d. l. 5. pr. §. 1. 2. & 17. Zed. ad ff. eod. n. 3.

Prima vero Parentum cura esto, quibus moribus, ac studii sliberi à teneris, ut ajunt,

unguic

unguiculis imbuantur. *Educatio* (insit Sene-
ca lib. 2. de ira) maximam diligentiam, plurimique profutaram desiderat: facile est te-
neros adhuc annos componere: difficulter re-
scinduntur vitia, qua nobisum creverunt. Et
veriverbum est: à teneris afflescere vnlkum
Unde & Ecclesiast. c. 7. §. 25. Filii tibi sunt,
etudi illos, & curva illos à pueritia illorum.
Quibus autem studiis filii Principum instrui
debeant, exponit P. Otto Aicher in *Historia*
quarta Monachia lib. 6. c. 1. q. 1. Ferdinandus Ferdinandi II. Filius, ubi decimum
octavum ætatis annum attigit, à Patre, ut se-
cretoribus interesset cōsiliis, jussus est, in qui-
bus primum aliorum vota audivit, postea suū
etiam dixit: hinc & ulterius ipsemet rebus
gerendis præpositus, Hungariae, & Boëmiae
Rex coronatus, exercitus totius Dux Gene-
ralissimus. Dein in Belgium evocatus Belgi-
carum Provinciarum Gubernator factus Pro-
vincias illas Philipi IV. Hispaniarum Regis
nomine summa cum laude, & utilitate guber-
navit, donec in Imperium revocatus impe-
riale sceptrum suscepit: ubique, & semper so-
lidum rebus collapsis fulerum. Mellic. *Histor.*

116 *Quintus* effectus utrique Conjugum com-
munis est mutua rerum, & bonorum com-
munio: non quoad proprietatem, sed pro-
miscuum usum; siquidem Jure communi-
nec res mariti uxor, nec uxor (excepta do-
te) mariti sunt per l. 1. §. 15. ff. de Senatus-
consult. Sillan. l. 8. & fin. C. de Pactis con-
vent. tam super dots. t. t. C. Ne uxor pro ma-
rito. Signa communionis, quæ habentur in
l. 1. ff. de Actione rer. amot. l. 4. C. de crim.
expil. hared. licet sint vestigia veteris alicujus
societatis bonorum inter conjuges, Cypræus
de Jure connub. c. 8. n. 5. non tamen probant
presentem, cum ex allegatis legibus liqueat,
Imperatorem prorsus ab illa recessisse, & leges
obstantes intellectas velle de confociatione, in
qua non tam conjugum bona, quam corpora

communicantur. Neque quis autem, aliud
Jure Canonico cautum esse in c. 2. de Donat.
inter vir. & uxor. prout interpretantur Gloss.
in c. cūm societas. 17. causā 27. q. 2. & Ni-
col. Everhard. consil. 53. & 56. ex illo enim
cap. nil aliud probatur, quam quod conjuges
multas res, si velint, possint habere commu-
nes, quas soluto matrimonio inter se dividere
teneantur. Covarr. 4. *Decret.* 2. p. 6. 7. §. 1. n. 5.

Porro bona constante matrimonio qualita-
censentur esse mariti ejusque heredum: quia
in dubio, unde ad mulierem quid pervenit. &
verius & honestius est, quod non demonstra-
tur, unde habeat, existimari à viro ad eam
pervenisse. l. *Quintus Mutius* 51. ff. de Do-
nationib. inter vir. & uxor. Quæ præsumptio
prælertim in uxoris nobilibus obtinet, ut
quæ ex caseis, butyro, vitulis, capris, agnis,
anseribus, gallinis, & ceteris id genus anima-
libus, quæ non nisi ex feudi proventibus ali-
& educari possunt, & corradere, & suum au-
gere patrimonium optimè callent. Menoch.
lib. 3. presump. 51. Gail. lib. 2. obser. 78.
n. 9. Mynsing. 2. observat. 92. n. 1. & 2.
Cessat tamen hæc præsumptio primò, si uxor
locuples egenti marito nupsit, & bona para-
phernalia, aut receptitia habuit. Menoch. d.
præsumpt. 51. n. 38. Mascard. de Præbat.
concl. 214. n. 13. Secundo, si uxor per artem
fericam lucrum fecit, aut egregiam operam
pro auctione rei familiaris contulit. Mynsing.
d. obser. 92. n. 5. Marta in Digest. noviss. tom.
3. tit. societas. c. 21. Menoch. ubi supra n.
32. qui videtur hoc velle restringere ad mu-
lierem negotiationes excentem. Tertiò, si
planum est, facultates virti, ejusque industrias
non fuisse tales, ac tantas, ut verisimiliter inde
familia sustentari potuerit. Mascard. d. n. 13.
Valquez 3. illustr. c. 105. n. 16. ubi & ratio-
nem naturalem adduxit: quia ex bonis, quæ
non apparent, aliquod lucrum proficisci ne-
quit, cum ex nihilo nihil fiat.

Sed hæc ita de jure communi. Consuetudine, aut statuto in tota ferè Germania, Gallia, Hispania, & aliis pluribus Provinciis, ac Regnis communicationem bonorum acquisitorum inter conjuges receptam esse, post alios testatur Wolf. Lauterbach vol. 1. disput. de Societ. conjung. cap. 2. th. 7. Georg. Everhard, vol. 1. consil. 62. n. 14.

¹¹⁷ Effectus matrimonii marito proprii potissimum duo sunt: nempe maritalis, & patria potestas.

Maritali potestati uxor non solum jure humano, sed & Divino subjecta est. Genes. 3. v. 16. ibi: *sub viri potestate eris, & ipse dominabitur tui.* & ad Ephes. 6. 5. v. 2. ibi: *mulleres viris suis subdita sint, sicut Domino.* Hinc permissum est viro, uxorem immorigram, ac refractariam moderate verberibus competere, arg. l. un. C. de Emendat. propin. Novell. 117. c. 14. & ibi Gothofred. Gloss. inl. sed eti quicunque. §. fin. in fin. ff. Ad L. Aquil. Nec maritus eogi potest ad cavendum denon castiganda uxore, & si defacto ad hoc se obligasset, pactum non valerer, eò quod daret animam delinquendi. Panormit. in c. ex transmissa. de Restit. spol. Rota in dec. 371. n. 5. post. sec. vol. consil. Farinatii. Alex. Spec. dec. 139. n. 10. Suaserim tamen, ut manus serius ad verbora, alapas, & scuticam provulet, cum amio conjugalis obsequio magis, & benevolentia, quam asperitate conseretur, ac promoveatur juxta Apostolum ad Ephes. c. 5. v. 25. & seqq. Cujus malus interpretis non malus ille Poëta, qui cecinit:

Conjunx chara viri caro si est, ut Apostolus inquit:

Vir studeat carnem mortificare suam.

Aeris & vehemens disputatio est: an marito illustri erga uxorem illustrem jurisdictione competit, ita, ut eam tam in civilibus, quam criminalibus judicare possit.

Nullam jurisdictionem marito illustri in KÖNIGLN DECRET. LIB. IV.

uxorem competere, defendit Myler. ab Ehrenbach in Gamol. person. illust. c. 7. num. 22. eò quod uxor mariti sit socia. l. I. ff. de Ritu nupt. l. adversus. 4. C. de Crim. expil. hared. & uxor Principis, ac statu Imperii æquè, ac ille immediata persona Imperii esse putetur. Tiber. Deciah. consil. 222. n. 3. Cravet. consil. 289. n. 5. Quamobrem cum pars marito, nunquam fieri poterit, ut maritus ei imperet tanquam subditæ, & in eam jurisdictionem exerceat. arg. l. 4. ff. de Recept. quod arbitr. Menoch. consil. 250. n. 40. ideoque si quis uxori Illustri item mouere velit, vel Austregas, vel Cameram Imperiale pro causa qualitate adire tenebitur. Lymnæus de Jure publ. l. 9. c. 5. n. 60. Gail. I. Observ. I. n. 17. & seqq. & Ego ad tit. de Foro compet. n. 90.

Verum eti opinio hæc fortè in practica & judicando tenenda sit, opposita tamen à veritate theorica non abhorret: in primis quia uxor illustris transeundo per nuptias in mariti suitorum ibi constituit domicilium, quod ipsò aliquis domini territorialis propriè sit subditus, ut docet ipsem Myler. ab Ehrenbach de Princip. & Statib. Imper. c. 38. n. 7. Rolenthal. de Fend. c. 6. concl. 85. n. 9. quod in Principibus quoque & statibus Imperii obtinere assentunt non pauci apud Tileman. de benign. decis. Camer. syntagm. 4. dec. 1. vol. 10. licet negent alii apud Caspar. Zieg. ad Auro. prax. Calvoli. §. Landaffii. num. 24. & seqq. Deinde vulgatum est, quod quilibet Princeps in suo territorio tantum possit, quantum Imperator in Imperio, nisi quid nominatum inventiatur exceptum. Gail. de Pace publ. lib. I. c. 6. n. 10. ergo sicut Augusta Imperatori subdita est. arg. l. 31. ff. de Legib. adeoque etiam coram Imperatore conveniri potest. Lymnæus ad A. B. §. fin. observ. 4. ita pariter statu, seu Principis Imperii jurisdictioni uxor eius sese eximere nequis. Quod porro tanto

facilius tunc concedendum, si contrahendo, aut delinquendo eidem seie subjecerit, quanto certius debitor in loco contractus. c. fin. de Foro compet. & reus in loco delicti forum sortitur. l. fin. ff. de Accusat. junctâ l. 1. in fin. C. Ubi Senator. Autb. qua in provincia. C. Ubi de criminibus. Huc inclinat Stryck in Usu mod. ff. lib. 2. tit. 1. §. 29. Schütz in Coll. jur. publ. vol. 1. diff. 3. th. 32. Et exempla Principum & Regum, qui in uxorum suarum flagitia animadverterunt, recenset P. Otto Aicher in Historia quarta Monarchia lib. 5. c. 3. quest. 2.

Nec est, quod sollicitet, quod ingeritur, uxorem mariti esse sociam, & parem in patrem non habere jurisdictionem: enim verò uxor tantum domesticæ curæ, non etiam maritalis imperii, & jurisdictionis socia est. Vitriar. in jure Publ. lib. 3. tit. 17. §. 10. Regula verò, quod par in parem non habeat jurisdictionem, per l. 13. §. 4. ff. ad Scrum Trebell. & l. 14. ff. de Jurisd. disertè limitatur, nisi alter alterius jurisdictioni seie subjecerit, quod nostro in casu fœmina nubendo fecisse existimanda est. Neque etiam impedit, quod uxor Principis non minus, quam ille immediata persona Imperii esse censeatur: nam revera talis nonnisi extra potestatem, & territorium mariti, aut nonnisi per ejusdem gratiosam concessionem esse poterit. Vitriar. d. §. 10. in fin.

Patria Potestas est jus imperandi liberis ad utilitatem familie paternæ legibus Romanis limitatum. §. 2. Instit. de Patria potest. & respicit vel liberorum personas, vel eorum bona. Quoad personas olim potestas illa tanta fuit, quanta dominorum in servos, hoc est, jus vitae, & necis. l. 1. ff. de lib. & posthum. l. ult. C. de Patria potest. successu temporis autem multum minuta est, dum jus vite, ac necis, & venditio (excepto casu nimiae egestatis) prohibeatur. l. 3. q. & fin. C. Eod. relicta ta-

men Patri facultate terminandi controversias domesticas, & liberos, si nolint parere liberi, virgines, ioribus, & vinculis coercendi. d. l. 3. & 4. arg. l. un. C. de Emendat. serv. & l. un. C. de Emendat. propinq. Quod ad res attinet, olim quidquid ad liberos pervenerat, hoc parentibus suis ad instar servorum acquirebant; verum sequentibus temporibus peculiorum distinctio introducta, & sanctum est, ut Patria vi patriæ potestatis in peculio profectio plenum dominium, in adventitio regulari solum usumfructum obtineat, in adventitio vero extraordinariori, & à fortiori in castrensi, vel quasi castrensi omne jus sit filii, nec quicquam in iis competit Patri. §. 1. Instit. per quas personas cuique adquir. l. 6. C. de Bonis que lib. Novell. 117. cap. 1. Clariss. D.D. Gletle in compend. method. Instit lib. 2. tit. 9. Atque hoc jus patriæ potestatis non tantum inter privatos, sed & inter ipsos Imperii Principes obtainere, vel ex eo patet, quod Carolus V. Electorem Saxonie Joannem Fridericum libertati pristinae reddendo die 22. Aug. Annō 1558. eidem in specie patriam potestatem in liberos restituerit. Rhet. Instit. iur. publ. lib. 1. tit. 20. §. 1.

Nonnunquam matrimonium tribuit sue 118 cessionem quasi per pacta dotalia: quanquam successio jure connubiorum sit rarius. Befold. de Regal. success. diff. 10. Ita Maximilianus I. Imperator, cum matrimonio sibi junxit Mariam Caroli Burgundiæ Ducis Bellicosi filiam, consecutus est Belgium. Hujus filius Philippus, ductus in uxorem Joannam Ferdinandi Catholici, & Isabellam Aragonie, & Castiliæ RR. hærede, sibi acquisivit Hispaniam. Philippus II. Caroli V. filius beneficio coniugii paterni cum Isabeila Regis Lusitanie Emanuelis filia adjectis Regnis suis Portugaliæ. Rudolphus I. Comes Habsburgicus, postea electus Romanorum Imperator matrimonio initio cum Anna Alberti Comitis ab

ab Hohenberg, & Egesheim, Landgravii Alsatiæ filia, & unica herede, mortuo Alberto Patre, maximam partem Alsatiæ cum Comitatu Hochberg, scilicet Horb, Rotenburg, ad diis Schönbergio, Haigerlochio, & aliis locis obtinuit. Albertus I. Rudolphi Imperatoris filius per matrimonium cum Elisabetha Duci Carinthiæ, & Tyrolensis filia prima, funda posuit hodiernarum adhucdum possessionum Serenissimæ Domus Austriæ, nimurum Ducatus Carinthiæ, & Principalis Comitatus Tyrolensis, cum adjacentibus Dynastiis. Albertus II. Sapiens dictus postquam Joannam Ulrici Comitis Pfurtenfis ultimi, Basileæ defuncti, relictam filiam duxisset, Comitatum illum cum propinquis locis Reinfelda, Schafthusio, Neoburgo, Fryburgo, ut & partem Landgraviatū Alsatiæ Regionibus Austriae adjunxit.

Sic nubis felix, & felix Austria bellat.

13 Inter effectus matrimonii proprios Uxori præcipuus est, quod fruatur dignitate, & nobilitate mariti. l. 8. pr. ff. de Senatorib. l. 10.

& ult. C. de Nuptiis. l. 13. C. de Dignit. l. fin. C. de Incol. Novell. 105. cap. 2. in pr. & ideo si Princeps, aut Comes Imperii ducat inferioris conditionis uxorem, statim dignitatis suæ radios in hanc derivat, ut Principia, Ducissa, vel Comitissa salutari debeat; nisi forte matrimonium sit inæquale, seu ad morganaticam contractum, quo de *supra* n. 91. Anton. Fab. in C. lib. 9. tit. 29. def. 16. Tiraquell. de Nobis. c. 18. Besold. Consil. Tübingen. 88.

An autem vice versa Principis, vel Comitis filia inferiori, v. g. Baroni, vel Nobili nupera titulum generis & familiæ amittat, maritisque dignitate, ac honore contenta esse debeat? ambigetur.

Ita videtur secundum d. l. 10. C. de Nuptiis. l. 3. C. de Dignitat. l. 8. ff. de Senatorib. idque in tantum, ut etiam mortuò maritō

priorem nobilitatem non recuperet, sed restituzione opus habeat. l. Imperialis. 23. C. de Nupt. l. 1. C. de Sentence, pass. Nisi denuo illustri viro nubat, & quasi jure postlimii novam novi mariti dignitatem adipiscatur l. ult. C. de his, qui veniam atat. Tiraque l. d. c. 18. num. 38. Verumtamen usus aliud servat inter personas, quæ dicuntur illustres, eò quod in his dignior sit generis dignitas, quæ venit à Patre, eâ, quæ ex parte mariti obvenit per l. 1. C. de Dignitat. Hinc Cassanæus in Catal. Gloria mundi. p. 2. confid. 40. concludit, quod si filia Regis nubat alicui Duci, vel Comiti, nihilominus dicenda sit Regalis: & si filia Ducis nubat militi inferiori, tamen appellari debeat *Ducissa*. Atque ita nostrò ævò Joanna Austriaca Francisci Medicai Toscani Ducis uxor, dum viveret, *Regina Joanna* vocata fuit: & Matildis Alphonsi I. Lusitaniae Regis filia Philippi Alsatiæ Comitis uxor titulum Reginæ servavit. Nicol. Myler. ab Ehrenbach in Gamol person. illustr. c. 5. n. 25.

Alter effectus proprius uxori est, quod ple- 120
raque privilegia viri, veluti fori, sessionis, immunitatis &c. participet per l. 2. §. 4. C. de Episcop. & Cler. l. fin. C. de Injur. l. medicos. 6. & ult. C. de Professoribus, & medicis. proinde uxor Principis, aut Status Imperii ex mediata fiat persona immediata Imperii, saltem extra territorium mariti, arg. l. pen. C. de Si- lentiaris, & decur. & l. 19. ff. de Jurisdic. Quando vult condere Testamentum, non te-
netur adhibere omnes solennitates à Jure civili
præscriptas, sed satis est, si solennitates Juris
gentium observet. arg. l. 4. C. de Crim. expil-
bared. l. Princeps. 31. ff. de Legib. l. 3. C. de
Quadienni præscript. Item potest uxor illustri
testamentū tanquam Principi oblatum insinua-
ri. arg. l. 19. C. de Test. Tabor de Test. Princip.
oblat. c. 6. n. 11. & si donatio ab illa facta sit, nō
eget insinuatione, ac si ipse Princeps maritus
donas-

donasset, sicut excedat quingentos solidos. *l. 37. pr. C. de Donat.* Si illa donat aliquibus in Gynæco suo, aut alteri, donatum induit naturam castrensis peculii, ut Pater donatariae, vel donatarii usumfructum in re donata praetendere nequeat. *l. 7. C. de Bonis, que lib. arg. l. un. C. de castren. omn. pal. pec.* Ministri uxoris Principis idem Privilegium habent, ac ministri mariti Principis. arg. *l. 3. C. de Prepos. sacri cubic.* Bona illius æquè gaudent immunitatem à vectigalibus, ac ipsius Principis mariti. arg. *l. 9. §. fin. ff. de Publican. & vult.* Denique propterea etiam in Augustam crimen læzæ Majestatis committitur, cum ea sit quasi unum corpus cum Imperatore, aut saltem ejus pars integralis. arg. *l. 5. C. ad l. Julianum Majest.* Clariss. D. D. Gletle in tr. de Crimin. publ. c. 2. §. 3. n. 7.

321 *Tertius effectus proprius ex parte uxoris est, quod mariti domicilium sequatur. l. 19. de Jurisdic. l. fin. §. 3. ff. ad municip. l. 13. C. de Dignitat. & forum cum eo commune habeat aedē, ut dotem, non ubi pacta dotalia confecta sunt, sed ubi maritus domicilium habuit, repeteret debeat, licet alius locus ipsius conventionis competens forum constitut. l. exigere 65. & ibi Gloss. ff. de Judicis. Hoc verò intelligi debet de uxore vera, & legitima. l. 37. §. 2. ff. ad municipal. non etiam de Sponsa de futuro. l. 32. ff. Eod. nec de uxore illegitima, ut quæ nec uxor dicitur. §. 11. Institut. de Nupt. Struv. ad ff. exerc. 9. tb. 28. in fin.*

Cæterum uxor familiam, dignitatem, privilegia, domicilium, & forum mariti retinet etiam maritō mortuō, quamdiu statum vidualem honestē servat. *l. 22. §. 1. ff. ad municip. d. l. 13. C. de Dignit. l. fin. C. de Incolis.* Quia dum vidua est, stare & esse in matrimonio intelligitur, arg. *l. fin. C. de Bon. mater.* Tiraquel. de Nobil. c. 18. n. 9. & viva imago viri defuncti remanet. Gutier. Can. qq. q. 1 2. n. 2. in fin.

Neque incogniti juris est, si quando ex alterius persona jus alicui quæsum est, derate illud, quamvis persona, à qua habetur, sit extincta. *l. si post mortem 10. §. fin. ff. de Bon. possess. contra tab.* Imò tametsi vidua vitæ impudicā, puta admisso stuprō, prioris matriti dignitatem, & privilegia amittat, arg. *l. 17. C. de Revoc. donat.* Carpz. de Process. tit. 3. a. 1. n. 54. domicilium tamen eō ipsō non amittit. Wolf. Lauterbach vol. 2. disp. de Domicilio. cap. 3. n. 78. nisi forte & hoc privilegiatum fuerit; quo casu sine dubio una cum aliis privilegiis tollitur.

§. XI.

Contraria matrimonii sunt impedimenta 22 juris tum dirimentia, tum impedientia tantum: & divortia.

Impedimenta dirimentia sunt, quæ matrimonium defacto, non de jure initum, redundunt irenitum: seu. cum quibus matrimonium initum & illicitum est, & invalidum. Horum vulgo numerantur quatuordecim his versiculis comprehensa:

Error, conditio, votum, cognatio, crimen, Cultus disparitas, vis, ordo, ligamen, honestas.

Si sis affinis, si forte coire nequibus; Si Parochi, & duplicitis desit presentia testis, Si mulier sit rapta, loco nec redditatio: Hoc socianda vetant, connubia fallaretra: Elant.

Impedimenta impedientia tantum, quæ quidem reddunt matrimonium illicitum, relinquunt tamen validum, jure communis sunt duodecim, & exprimitur his versibus: Ecclesia vetitum, nec non tempus feriatum, Atque Catechismus, Sponsalia, jungit votum.

Incestus, raptus sponsata, mors mulieris. Susceptus propria sobolis, mors presbyterialis.

*Vel si paucitate solenniter, aut monialem
Accipiat: prohibent hac conjugium socian-
dum.*

De illis impedimentis promiscue per plu-
res titulos subsequentes, de istis ordine sit.
*XVI. agemus. Interim quæstiones quasdam
generales, ac omnibus impedimentis com-
unes discutiamus.*

*13 Prima est: an detur potestas humana, quæ
possit statuere, & inducere impedimenta ma-
trimonii tam dirimentia, quam impudentia?*

Non defunt hæretici, qui negent, posse ju-
re humano constitui impedimenta dirimentia
matrimonii, eò quod, si consideretur in ra-
tione contractus, debeat relinquiri sub tota
libertate, quæ illi convenit de jure naturali;
sive spectetur ut Sacramentum, debeat re-
linquiri in sua institutione facta à Christo Do-
mino, qui determinavit, quidquid pertinet
ad substantiam & valorem singulorum Sacra-
mentorum, quam institutionem non potest
deinceps ulla lege vel ipsa Ecclesia & Pontifex
immutare.

Econtra convenienti Catholici, verè posse
humano jure constitui impedimenta, qua im-
pedientia, qua dirimentia, estque à Tridentino
Concilio sess. 24 de Matrim. can. 4. defi-
nitum: *si quis dixerit, Ecclesiam non potuisse
constituere impedimenta matrimonium diri-
mentia, vel in iis constitueris errasse, anathema-
sat.* Ratio est: quia jure humano possunt
statu conditions humanorum contractuum,
tum ut licite, tum ut validè celebrentur: ergo
& matrimonium, cùm non tantum sit Sacra-
mentum, sed etiam contractus civilis, jure
humano potest subjici hujusmodi conditioni-
bus, statuendo, ut matrimonium ab his, vel
illis personis, aut hoc, vel illò modò contra-
ctum sit illicitum, vel invalidum. Neque id
sublatum est per elevationem matrimonii ad
statum Sacramenti: siquidem ratio Sacra-
menti superveniens matrimonium non mu-

tit, sed potius supponit ut materia humana
contractum, quod immutatō per humanam po-
testatem definit consequenter esse materia Sa-
cramenti, ea ferè ratione, quæ vinum per aquæ,
aut aceti affusionem corruptum definit esse
materia Eucharistiae. Layman in Theol. mor.
lib. 5. tr. 10. p. 4. c. 1. quem refert, & sequi-
tur Vincent. de Justis de Dispens. matr. lib. 2.
c. 1. n. 21.

Rationem oppositam hæreticorum non
moror: cùm nihil admodum concludat: non
enim necessum est, aut expedit, ut modus ma-
trimonialis contractus relinquatur in tota na-
turali libertate, sed potest justis de causis co-
arctari ad certas conditiones, & qualitates
personarum, quæ alioquin ex ipso jure naturæ
non requiruntur, sicut planè in aliis contra-
ctibus factum est. Nec hinc sequitur, huma-
nam potestatem immutare aliquid quoad sub-
stantiam hujus Sacramenti, ut à Christo insti-
tutum est: quippe Christus quidem instituit,
ut contractus legitimus conjugalis inter fide-
les sit Sacramentum, non tamen instituit, ne-
que determinavit, à quibus personis, & quod
modò legitimè celebretur, sed hoc reliquit de-
terminationi potestatis humanæ, sicut antea
erat. Proinde potest, & potuit Ecclesia certas
conditiones, & qualitates in personis exigere,
quibüs deficientibus contractus sit invalidus,
& per consequens inepta, ac insufficiens ma-
teria hujus Sacramenti; quod non est per se,
& directè substantiam Sacramenti immutare,
sed tantum per accidens, remotè, & indirectè,
ut declarat Reverendiss. Maurus Oberalcher
tr. 2. de Sacrament. matrim. c. 3. §. 1.

Ex his efficitur, spectatà contractus ma-
trimonialis naturâ, omnem Magistratum
etiam sæcularem, qui habet potestatem fe-
rendi leges, ex causa boni publici impedi-
menta matrimonii inducere posse, non ob-
stante, quod matrimonium Christianorum
sit Sacramentum; cum impedimenta non
statuan-

statuantur circa matrimonium, ut Sacramen-tum est, sed solum, ut est contractus, sub qua ratione utique saeculari jurisdictioni subjacet. S. Th. in 4. dist. 34. q. un. art. 1. ad 4. Sanch. lib. 7. disp. 3. n. 2. & 4. Estque ferè communis Theologorum, teste Dicastillo tr. 10. de Ma-

trrimon. disput. 7. dub. 1. num. 8. Attamen 125 Ecclesia Principibus Christianis respectu fi-delium omnem hujus potestatis usum inter-dixit, & impedimentorum constitutionem... sibi S. Pontifici, tanquam capiti, & Con-cilio Generali reservavit propter dignitatem Sacramenti. Laymann d. cap. I. num. 2. per o. tuam. de Ord. cognit. c. 1. de Consang. & affinit. Unde nec ipse Imperator subditis suis fidelibus impedimenta statuere potest. Cœ-val. qq. comm. contra comm. q. 58. n. 10. nec Episcopus pro sua Diocesi. Sanch. d. l. 17. disp. 1. n. 9. Laymann n. 4. Vincent. de Justis lib. 2. cit. c. 1. n. 35.

126 *Questio secunda est: an, à quo, & in qui-bus impedimentis matrimonii fieri possit di-spensatio?* Respondeo breviter, &

Dico I. In impedimentis jure naturali ma-trimonium dirimentibus, qualia sunt error cir-
ca personam, ligamen prioris conjugii, im-pot-
tentia ad copulam, consanguinitas in primo
gradu lineæ rectæ, & si quæ alia, nec S. Pon-
tifax potest dispensare: quia non appetet,
quod hæc potestas à Christo ipsi sit concessa,
nec unquam eā usus est. Patrit. Sporer de
Matrim. c. 1. n. 5.

Dico II. In impedimentis dirimentibus ju-re Ecclesiastico, vel Christiani populi more constitutis S. Pontifex dispensare potest tan-quam caput Ecclesiae, arg. cap. 4. & 20. de Elect. cap. 4. de Concess. præb. Jacob. Pignatell. tom. 8. consult. 111. n. 1. Nullus tamen præ-ter eum id potest ordinaria potestate: quan-doquidem nullus inferior potest propria au-toritate dispensare in lege superioris. Clem. 2. de Elect. Vincent. de Justis de Dispens. mair.

I. 2. cap. 2. n. 4. Nisi quando impedi-men-tum est occultum, & matrimonium publi-cum, nec conjuges possunt separari absque magno scandalo, nec ad S. Pontificem, aut Nun-tium, vel alium habentem expressam fa-cultatem dispensandi patet recursum proprie-paupertatem, locorum distantiam, aut alia legi-uma impedimenta; quo casu Episcopo præsumitur concessa tacita facultas in tali im-pedimento dirimente dispensandi, modo ma-trimonium bona fide contractum fuerit. Azor. tom. 1. l. 5. c. 15. q. 7. Gutierrez de Ma-trim. c. 49. n. 6. & seqq. Zerol. in Prax. Epi-scop. p. 1. V. dispensatio §. 3. Imò validè pro-babile, est, posse Episcopum di-pensare in ejus-modi impedimento dirimente etiam ante con-tractum matrimonium, ut docent Sanchez lib. 2. de Matrimon. disput. 40. n. 7. Salas de Legib. disp. 20. sect. 3. n. 27. & Barb. de Offic. & potest. Episcop. alleg. 35. n. 5. Atque ita à Nun-tio Hispaniæ, & ab Episcopo Abulensi de consilio plurium Theologorum dispen-satum fuisse, refert Garz. in tr. de Benef. p. 11. c. 5. n. 34.

Dico III. In impedimentis impedi-mentibus 127 etiam Episcopus di-pensare potest in sua Diocesi, excepto impedimento sponsalium, pe-tetui voti castitatis, & religionis. Ita omnes Canonistæ ex ea ratione: quia quamvis in-te-rior non possit dispensare in lege superioris per se loquendo, nihilominus consuetudine re-cep-tum est, ut pro dispensatione horum im-pedimentorum non recurratur ad S. Pontifi-cem, sed solum ad Episcopum. Navar. in Man. e. 22. n. 85. Sanchez d. diff. 40. Filiac. tr. 10. p. 2. n. 303.

Tertia quæstio est: quomodo matrimo-nium ob impedimentum dirimens invalidè con-tractum, impedimento per di-pensatio-nem, vel aliò modò sublatò, revalidari possit? Respondeo iterum distinctè, &

Dico I. Si impedimentum vim dirimendi

sonis inter dissentientes habet, veluti metus aut error, ad convalidandum matrimonium sufficit, si ille, qui erravit, metumve passus est, de novo contentiat, suumque consensum vel per copulam affectu maritali factam, vel alio signo externo manifestet, absque eo, quod alteri nullitatem matrimonii indicet, ejusdemque consensum de novo requirat: quia quavis ab initio matrimonium ob metum, aut eorem sponsi v. g. invalidum fuerit, libertamen à metu, vel errore, ut supponitur, & validus, ac ex se sufficiens fuit consensus sponsa, ut accidente consensu sponsi sive in continent, sive ex intervallo verum matrimonium consurgeret: neque enim ad matrimonium exigitur sponsi, & sponsae consensus formaliter, & physicè simultaneus, sed satis est, quod is, qui prius tempore consensit, in sua voluntate perduret, & consensum non revocaverit juxta tradita n. 103.

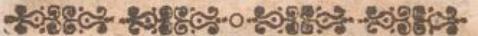
Dico II. Si matrimonium fuerit nullum propter consanguinitatem, affinitatem, aut simile impedimentum inhabilitans personas ad contrahendum, ut tale matrimonium revalideatur, obtenta dispensatione uterque conjugum novum consensum praestet, oportet, idque eti tantum unus ex illis sit conscientius nullitatis matrimonii: eo quod utriusque consensus ab initio fuerit illegitimus, & penitus nullus utpote profectus a personis ad contrahendum inhabilibus. Unde si nullum immineat periculum gravioris incommodi, tutius est, si pars conscientia nullitatis, saltem in confuso defectum comparti aperiat, & eam inducat ad præstatum novum consensum, ne alioquin pars impedimenti ignara non tam ponat novum consensum, quam priorem tantum confirmet, cum tamen prioris confirmationem quam invalidi non sufficiat. Vincent. de Just. de Dispensat. matr. lib. I. c. 6. n. 397. Quodsi tamen per hujusmodi manifestationem timeretur periculum gravis incommodi, satis

erit, si pars à parte ignara impedimenti impetrat consensum absque ulla nullitatis matrimonii insinuatione; ut si uxor impedimenti conscientia, dum maritum erga se benevolum agnoscit, dicat: *Ego te ita amo, ut si inter nos non esset matrimonium, te in conjugem iterum acciperem, & quantum in me est, accipio: tunc ex parte tua idem facis?* Et ille respondeat: *facio*, aut similis verbō, vel saltem copulā subsequitā novum consensum declarat. Sanch. lib. 2. de Matrim. disp. 36 n. 5. 6. & 9. Navar. in Man. c. 28. n. 70. & alii à Vincent. de Justis. d. c. 6. n. 400. & seqq. citati.

Dico III. Matrimonium coram Parocho, & testibus solenniter contractum, si sit nullum propter occultum aliquod impedimentum dirimens, sublatō impedimento convallari potest absque eo, quod consensus conjugum coram Parocho, & testibus renovetur: quoniam tali casu cessat ratio Concilii Tridentini sess. 24. de Reform. mar. c. 1. requirentis præsentiam Parochi, & testium, quandoquidem tale matrimonium occultè reconvalidatum facile negari non potest, cum prepter solennitates antecedentes constet, quod publicè contractum fuerit, & econtra ex supposito non constet de impedimento, ratione cuius contractus matrimonialis invalidari possit. Barb. de Offic. Parochi. p. 2. c. 21. n. 82. Navar. in Man. c. 22. n. 70. ubi testatur ita declarasse Pium V. Bonacina de Matrim. q. 2. puncto 9. prop. 1. n. 4. Dixi: si matrimonium sit nullum propter occultum impedimentum dirimens; nam si hoc esset notorium, aut juridice saltem per duos testes probari posset, necessum foret, ut conjuges denud publicè denuntiationibus repetitis, & servatis solenitatibus coram Parocho, & testibus impetrata dispensatione consensum exprimerent: quia si nullitas in primo contractu propter impedimentum ex una parte probari potest, & ex altera revalefatio nova omnino occulta, & difficilis proba-

probationis est, periculum foret, ne matrimonium quandoque ab alterutra parte negaretur. Sanch. lib. 2. disp. 39. n. 10. Filliuc. tom. I. 3r. 10. p. I. c. 3. n. 94. & ita teste Jacob. Pignat. tom. 8. consil. 27. n. 4. censuit S. Congregatio Concilii die 25. Maij 1657.

De Divortiis, quæ contrariis matrimonii adnumeravimus, aget *Titulus XIX.* de accessoriis verò matrimonii, scilicet de dote, donatione propter nuptias, donationibus inter virum & uxorem, aliisve *Titulus XX.*

TITULUS II.

De Desponsatione Impuberum.

SUMMARIA.

1. *Definitur desponsatio impuberum.*
2. *Quo jure? 3. Et num sub peccato gravi prohibita sit desponsatio impuberum?*
4. 5. 6. *Am. Et qua atate impuberes possint contrahere sponsalia de futuro? 7. 8. Pubertas quando incipiat, Et utrum ad matrimonium sit necessaria?*
9. *Quae sit materia desponsationis impuberum? 10. Quae forma? 11. Quis finis?*
12. *Et seqq. Quem effectum habeant sponsalia impuberum, Et quomodo contrahentes inde obligentur?*

ET tantum de Sponsalibus, ac Matrimonio in genere. Sequitur despeciebus; quarum prima desponsatio impuberum.

§. I.

1. *Definitur desponsatio impuberum, quod sint sponsalia de futuro, aut de praesenti per impuberes inter se, vel cum impuberibus contracta.*

§. II.

2. *Causa efficiens desponsationis impuberum est duplex: alia remota, alia proxima.*
Remota est jus, præcipue Canonico, quod impuberes ante septennium ad ineunda sponsalia, & ante annos pubertatis ad contrahendum matrimonium inhabilitati sunt. c. 3. 4.

& rot. b. t. quoniam spectato jure naturæ potest quis etiam matrimonium contrahere, ut primum le exerit judicium intellectus ad inferendam obligationem naturaliter sufficiens, cum ad substantiam matrimonii non requiratur, ut contrahentes pro tunc ultum illius habere possint, dummodo impedimentum, sive impotentia perpetua non sit. cap. 3. & 6. de *Frigid.* & *malefic.*

Dubium hic moveri potest: an peccent, & in foro Ecclesiastico puniri possint, qui sponsalia, vel matrimonia ante legitimam ætatem contrahunt?

Prima sententia assertit, eos quoque peccare, qui ante septennium sponsalia contrahunt, vel consilunt, aut inducunt eos ad contrahendum. Ita Bonac. de *Sponsal.* q. 1. punct. 4. n. 6. Navarr. c. 22. n. 31. Sylvester V. matrimonium. s. n. 6. & alii propter textum in c. 2. h. t. ibi: *districtus inhibemus, ne aliqui, querum utrque, vel alter ad aratem legibus, vel canonibus detinatam non pervenerit, conjungantur, nisi forte aliqua urgentissima necessitate interveniente, nepte pro bono pacis, talis coniunctio toleretur.*

Altera sententia contendit, non tantum sponsalia ante septimum ætatis annum, sed etiam matrimonia ante annos pubertatis licetè contrahi posse, quamvis eò ipsò invalida sint. Ita cum Panorm. in d. c. 2. n. 1. Sanch. lib. 1. *De Matr. disp. 17. n. 6.* ubi hanc opinionem reputat valde probabilem, & penitè probabiliorem: eò quod d. c. 2. solùm inhibeat, ne *conjungantur*, id est, ne copulae carnallent operam: ne verò contrahant de praesenti, neque isto, neque ullo alio textu prohibitum reperitur, sed potius permisum est, cum SS. Canones matrimonium hujusmodi impuberum interpretentur in vim sponsalium de futuro juxta c. fin. h. t.

Ego in hoc dissidio præfero opinionem medianam, videlicet, quod qui contrahunt sponsalia